

HELGÅDAL'S NYTT

UTGITT AV HELGÅDAL I.L.

14. ÅRGANG

1985

PRIS: KR 40,-

Foto: Håvard Elnes

Fra Helgådals-Nytt's sommertur 1985

Turen gikk til Røsvollen fredag kveld, videre over Hyllfjellet til Lunna fjellet lørdag, og ned til Julnesset på søndag. Det var godt vær og en trivelig tur. Bildet er tatt ved Bergtjønna på Lunna fjellet.

Forord

Så går det mot jul igjen og dermed er også Helgådals-Nytt på markedet. Dette er det 14. i rekken og vi håper våre lesere finner et eller annet av interesse. Årets utgave er ikke tilegnet noe spesielt tema, men heller en blanding av litt av hvert. Som vanlig er også i år flere av våre gjesteskribenter med oss, derav flere nye. Dette er en gledelig utvikling som vi i redaksjonen setter stor pris på, og vi håper de kommer igjen år etter år.

Vi vil takke alle som har vært oss behjelpelig med artikler, bilder og gode tips slik at bladet kan få et variert innhold.

Så ønsker vi alle våre lesere god fornøyelse og en riktig god jul.

Redaksjonskomiteen.

I redaksjonen:

Lasse Johnson sen.
Håvard Elnes
Arnt Kjesbu
Brit Ness
Reidar Prestmo
Johs. Overmo

Trykt i Verdal Boktrykkeri

«Dompappen»

Du sat på uthustaket, og dagen var så grå.
Eg trur eg skjøna vel kva du sat og venta på.
Du venta nok på jula som alle andre born,
og julekveld for deg var eit band med havrekorn.

Du såg nok julestjerna frå greina der du sat
og skulle freista sova i kalde vinternatt,
men ingen har fortald deg at stjerna visar veg,
du berre såg ho stod der og blinka ned til deg.

Og aldri fekk du læra om barnet som kom ned
til denne kalde verda med bod om julefred.
Men likevel Vårherre deg fulgjer natt og dag,
han vaktar deg og styrer kvart lite vengjeslag.

Du sit på uthustaket og no er dagen kvit.
Eg trur eg skjønar vel kvifor du er komen hit.
Igylne havrebandet der finn du mat og skjul.
Eg veit at du er komen fordi at her er jul.

Takk, kjære vesle dompapp, fordi du lærde meg
i adventstid og mørke å vona slik som deg.
Om det er kaldt i verda, om sola borte er,
når det er aller myrkast, er ljuset alltid nær.

Randi Schjølberg

Helgådalingar i militæret

Johan Helmo

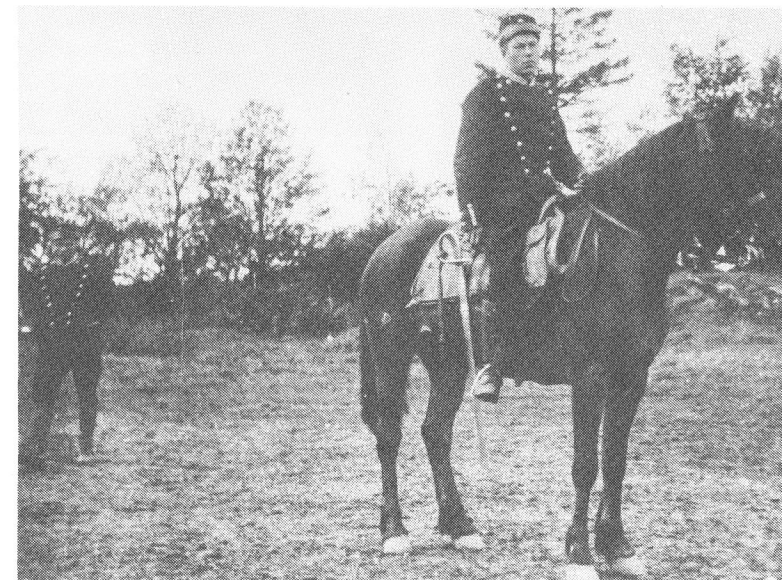
Iver Julnes

Helmer Rønning

Ole Åkran og Petter Pettersen

Laurits Ottermo

Arnljot Gellinerennet

Helgådalingenes innsats gjennom 50 år og 35 renn

I vinter var det 50 år siden det første Arnljot Gellinerennet sto på programmet som en utfordring til distriktets skiløpere. Det har alltid vært noe spesielt, noe eget med Arnljot Gellinerennet, — det har liksom blitt så sagnomsust og tradisjonsrikt blant skifolket med årene, — og det kan vel mye skyldes dets historiske motiv, og de historiske fjelltrakter som løypa går i.

Men mye skyldes det nok også at rennet ikke bare er bygdas, men også fylkets eldste eksisterende skirenn med sine 45 km. Før krigen var løypa enkelte år opp i hele 52 km. Dessuten er jo rennet en temmelig tøff oppgave med sine 700 meters totale stigning i et barskt og værhardt fjellterreng. Iskald vind og snøfokk har nok spesielt ved Hermannssnasa mange ganger satt løperne på en hard prøve, men vi minnes også mange fine dager med sol over de hvite fjellviddene.

For de fleste verdalingene og mange andre har Gellinerennet blitt det lengste skirenn de noen gang har deltatt i, og det har blitt til vinterens styrkeprøve for de fleste i distriktet.

Det er nok mange som med glede minnes svunne år, hvor du full av ungdommelig pågangsmot og overskudd med god glid på skiene, i frisk vinterluft ble god og varm i trøya av de mange stavtak som bar deg fram mil etter mil i vakker vinternatur.

Vi skal ikke her og nå komme så mye inn på rennets historiske motiv, men kort nevne at skiferden eller skiflukten til kjempen Arnljot Gelline og hans to følgesvenner i året 1026 danner motiv for rennet. «Gaar d' ikke fykende — gaar d' ikke rykende — tre Mann oppe paa ett par Ski, skogvejer, fjellvejer, bygderne forbi» osv. skrev Bjørnstjerne Bjørnson i 1870.

Det var en innsender i avisa Inntrønderen som i 1933 først lanserte ideen til rennet. Jon M. Suul ble

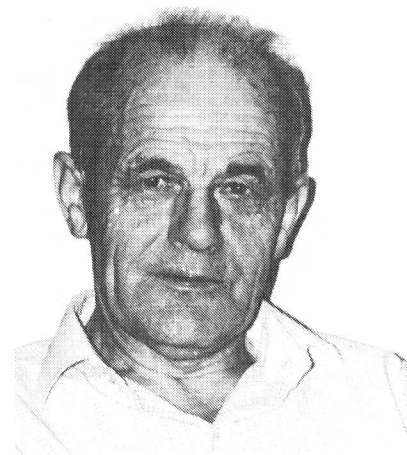
Av Oddbjørn Øgstad

Jon Suul

Sverre Leirset

Arnold Kjesbu

straks interessert i ideen og henvendte seg vinteren 1934 til Verdalen IL og til jemtene, men det ble ikke noe av. Det ble imidlertid Vinne Skilag med herrerne Wilhelm Segtnan og Sverre Flotten som fikk realisert ideen. Vinteren 1935 reiste de til Sul og fikk sulingene til å være behjelpelig med innkomst, — på heimturen gikk de opp løypeleia fra Sul til Vinne, som de to første som gikk Gellineløypa. Det ble en stri tur da været slo seg vrangt og føret ble trasig.

Den 31. mars 1935 var det klart for det aller første Gellinerenn, med start fra Høylo (Helloa) i Vinne, med matstasjoner i Tromsdalen og på Melbyvollen, og til innkomst på Sulstua, en strekning på 43—44 km. 60 mann fullførte rennet som ble vunnet av Ola Eng fra Sul nesten 10 minutter foran nestemann. Sul Skilag ble stiftet 1. november 1935, og ble fra 1936 medarrangør. Fra 1940 ble også Frol IL medarrangør, og fra 1971 også Inndal IL.

Helgådalingene har i alle år vært trofaste slitere i Gellinerennet, og det kan nevnes at i årene før krigen hendte det at noen av helgådalingene dagen før rennet gikk over fjellet til Sul, hvor de overnattet hos Gustava og Iver Eng i Tømte.

Sverre Leirset hører med til veteranene og deltok 5 ganger før krigen. Han ble nest best i 1935, fjerde best i 1939, samt sjette beste tid i 1936 og 1938 (delt klasseseier i kl. A 1938).

Arnold Kjesbu er en av de virkelige store veteranene i rennet. Han deltok i samtlige 17 renn som ble arrangert fra 1935 til 1965, og har senere deltatt i 1975, 1976, 1977, 1980, 1984 og 1985 — i alt 23 renn. Han var nest best i 1940 og 1951, og hadde fjerde beste tid i 1937, 1950 og 1952, — og dessuten 9 ganger vinner av sin klasse.

Det bør vel også nevnes at Arnold Kjesbu sammen med Hans Eng var de to eneste av dem som deltok i det første rennet i 1935,

som også i år gikk rennet over fjellet fra Sul til Frol.

Olav Sagvold hadde nest best tid i 1947, og har senere tre klasse-seiere.

Ivar Kjesbu hadde tredje beste tid både i 1951 og 1952.

Sturla Green er den helgådaling som har vært nærmest seieren, da han i 1980 vant sin klasse bare 7 sekunder etter Rennets vinner Egil Brørs. Han tok også klasse-seier i 1977.

Fjerde beste tid hadde Jarle Leirset i 1951, Bernhard Olsen i 1965 og Snorre Green i 1977 da han vant sin klasse.

Femte beste tid hadde Wilhelm Bengtsson i 1949 og Lennart Leirhaug i 1965 og 1970.

Per Leirset hadde sjette beste tid i 1970 og har senere vunnet sin klasse to ganger.

Til slutt kan vi nevne at Ole Sagvold ble klassevinner i 1947, Magne J. Nesemo i 1949, Odd Julnes i 1951 og Stein Sagvold i 1976 og 1979.

Vi tar også med en oversikt over de helgådalingene som har fullført flest renn. Arnold Kjesbu har 23 renn, Alf M. Green 20, Olav Sagvold 16, Ivar Kjesbu 16, Per Leirset 15, Bernhard Olsen 14, Svein Amund Green 14, Odd Julnes 13, Magne Lustad 12, Leif Rotmo 12, Knut Sørli 11, Alf Ward 11, Sturla Green 11, Stein Sagvold 10 og Kjell Bjartan 10.

Fram til 1958 skulle løperne bære ryggsekk som veide minst 5 kg, inneholdende nødvendig utstyr for turen over fjellet. Da ble påbudet vekt sløffet, men ryggsekk skulle det fortsatt være med til og med i 1963 som var siste året den var påbudt. Forøvrig lar vi resultatlistene fortelle sin egen skihistorie om hver enkelt skiløper.

1935

Start fra Høylo i Vinne, via Tromsdalen, Grønningen, Melbyvollen, Hermannssnasa, Tervola, Risvatnet, med innkomst på Sulstua. Ca. 43 km. 66 mann fullførte.

Rennets tre beste uansett klasse:

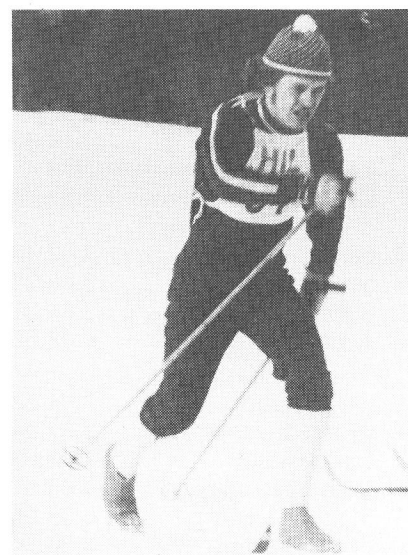
1. Ola Eng, Sul 3.07.55
2. Sverre Leirset, Helgådalen 3.17.24
3. Tormod Lian, Frol 3.29.39

Klasse A:

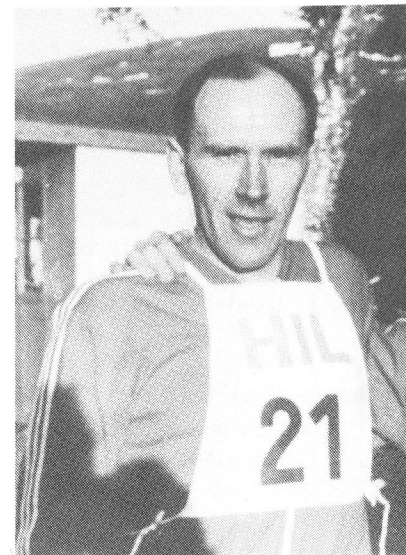
2. Sverre Leirset 3.17.24

Per Leirset og Olav Sagvold

Sturla Green

Lennart Leirhaug

Klasse B:

2. Arnold Kjesbu, Inndalen 3.49.51

1936

Start fra Sul, innkomst på Leirfald i Vinne (ca. 45 km). Det var nysnø, regn og tjukk skodde — meget tungt føre. 98 løpere fullførte av 102 startende.

De tre beste:

1. Ola Eng, Sul 3.22.55
2. Tollef Øgstad, Stiklestad 3.34.12
3. Ola Myhre, Vinne 3.39.27

Klasse A:

3. Sverre Leirset 3.44.22

Klasse B:

2. Arnold Kjesbu, Inndalen 3.49.51

17. Johannes H. Nessemo 4.01.10
Klasse under 20 år:
 8. Johannes J. Nessemo 4.10.17
 10. Olav Sagvold 4.16.17
Klasse 40—50 år:
 2. Olaf Tosteigan 4.31.13

1937

Start fra Lillemoen i Sul, om Kråksjøen og Merraskaret til Skilstugan, med retur om Storsjøen, Kråksjøen og ned Sulliene og tilbake til Lillemoen. Ca. 52 km. 70 deltakere.

- De tre beste:*
 1. Ola Eng, Sul 3.43.38
 2. Didrik Lian, Frol 3.47.20
 3. Tollef Øgstad, Stiklestad 4.11.42

- Klasse B:*
 1. Arnold Kjesbu, Inndalen 4.13.34
 19. Olav Sagvold 4.31.07

1938

Start fra Ådalsvollen i Sul, etter gammelveien via Nybygget til Skilstugan. Returen måtte på grunn av snøstorm legges etter vegleia over Skilstuffjellet om Sandvika og fram til Ådalsvollen. Ca. 48 km. 69 startet — 60 fullførte.

- De tre beste:*
 1. Hans Eng, Sul 4.03.34
 2. Gunnar Ahlgren, Stiklestad 4.07.35
 3. Petter Hallan, Vinne 4.10.14

- Klasse A:*
 1. Sverre Leirset 4.12.00
Klasse B:
 9. Arnold Kjesbu, Inndalen 4.22.35

- Klasse C:*
 10. Olav Storholmen 4.44.28
 12. Peder Granum 4.45.13

- Klasse 40—50 år:*
 4. Olaf Tosteigan 4.55.39

1939

Start fra Lillemoen om Kråksjøen, Storsjøen, Skalsvatnet, Skilstugan, Mærraskaret, Kråksjøen, Sulliene og til Lillemoen. Ca. 52 km. 55 deltakere.

- De tre beste:*
 1. Didrik Lian, Frol 4.17.21
 2. Hans Eng, Sul 4.17.35
 3. Ola Eng, Sul 4.18.29

- Klasse A:*
 3. Sverre Leirset 4.19.50
 11. Arnold Kjesbu, Sul 4.35.54

- Klasse B:*
 4. Alfred Bengtsson 4.32.20

1940

Start fra Sul, innkomst på Okkenhaug i Frol. 45 km. 131 fullførte.

- De tre beste:*
 1. John Volden, Frol 3.16.03
 2. Hans Eng, Sul 3.17.22
 2. Arnold Kjesbu, Sul 3.17.22

- Klasse A:*
 2. Arnold Kjesbu, Sul 3.17.22
 15. Alfred Bengtsson 3.39.00

- Klasse B:*
 3. Wilhelm Bengtsson 3.31.04
 4. Arne Julnes 3.31.52
 15. Kåre M. Green 3.43.34
 21. Einar Skoknes 3.46.30
 22. Peder Bjartan 3.46.35
 43. Arne Skoknes 4.08.10
 53. Benjamin Rønning 4.33.02
 55. Alf Åkervold 4.36.23
 58. Johannes Storholmen 4.44.49

- Klasse 32—40 år:*
 4. Sverre Leirset 3.34.14

- Klasse F, 40—50 år:*
 5. Johannes Nordvera 4.23.25
 11. Bernhard Skoknes 4.38.34

1947

Start i Sul, innkomst på Okkenhaug. 45 km. Vanskelig føre. 157 fullførte.

- De tre beste:*
 1. Gunnar Eng, Stiklestad 3.39.38
 2. Olav Sagvold, Helgådalen 3.42.43
 3. Lars Hammermo, Langstein 3.43.04

- Klasse A og B:*
 2. Olav Sagvold 3.42.43
 4. Sverre Sagvold 3.48.28
 13. Severin Lillegård 3.54.21
 18. Arnold Kjesbu 4.02.35

- Klasse C:*
 5. Ivar Kjesbu 3.54.53
 8. Sverre Kjesbu 3.57.04
 15. Ivar Leirset 4.03.09
 16. John Tosteigan 4.03.57
 17. Magne Green 4.05.04
 20. Peder Bjartan 4.06.54
 29. Einar Skoknes 4.12.19
 30. Arne Sagvold 4.12.23
 32. Idar Bakken 4.12.47
 46. Leif Svartås, Inndal 4.20.13
 53. Arne Skoknes 4.27.54
 54. Alfred Bengtsson 4.27.57
 62. Sverre P. Green 4.33.47
 80. Ola M. Nessemo 4.48.30

- Klasse D, 35—42 år:*
 1. Ole K. Sagvold 4.02.17

- Klasse E, 35—42 år:*
 4. Ole J. Haugan 4.19.14

1949

Sul—Okkenhaug 45 km. 101 fullførte.

- De tre beste:*
 1. Magne Lian, Frol 3.28.09
 2. Gunnar Alstad, Frol 3.28.13
 3. Konvald Løvli, Skogn 3.30.15

- Klasse A:*
 5. Wilhelm Bengtsson 3.30.50
 8. Olav Sagvold 3.34.26
 9. Severin Lillegård 3.37.04
 18. Jarle Leirset 4.17.56

- Klasse B:*
 1. Magne J. Nessemo 3.40.42
 2. Magne Green 3.43.35
 3. Ivar Kjesbu 3.45.02
 5. Sverre Kjesbu 3.49.36
 7. John Tosteigan 3.54.41
 20. Alfred Bengtsson 4.22.21

- Klasse C:*
 3. Severin Bjørstad 3.57.02
 5. Leif Skoknes 4.03.34
 16. Leif Svartås 4.18.05

- Klasse D:*
 1. Arnold Kjesbu 3.36.37
 2. Ole Sagvold 3.40.19

1950

Fra Sul til Okkenhaug. 45 km. 83 deltakere.

- De tre beste:*
 1. Birger Sundseth, Mosvik 3.03.26
 2. Odd Langeland, Frol 3.05.34
 3. Magne Lian, Frol 3.06.00

- Klasse A:*
 6. Wilhelm Bengtsson 3.09.59
 8. Severin Lillegård 3.11.36
 10. Ivar Kjesbu 3.17.29

- Klasse B:*
 10. Magne Green 3.22.33
 13. Severin Bjørstad 3.25.06
 15. Leif Svartås 3.30.42
 18. Arne Sagvold 3.41.01

- Klasse C:*
 2. Jan Nymoen 3.13.31
 3. Sverre P. Green 3.16.22

- Klasse D:*
 1. Arnold Kjesbu 3.06.42
 3. Ole Sagvold 3.11.02

- Klasse E:*
 2. John Tosteigan 3.42.42

- Turklasse:*
 1. Adolf Lustad 3.17.32
 3. Einar Julnes 3.35.09
 4. Einar Skoknes 3.35.28
 11. Sigvald Helmo 4.00.26
 13. Alfred Bengtsson 4.06.25

1951

Fra Sul til Okkenhaug. 45 km. 94 fullførte.

- De tre beste:*
 1. Birger Sundseth, Mosvik 2.56.33
 2. Arnold Kjesbu, Øvre Verdal 2.57.38
 3. Ivar Kjesbu, Øvre Verdal 2.58.32

- Klasse A og B:*
 2. Ivar Kjesbu 2.58.32
 3. Jarle Leirset 3.01.03
 11. Severin Bjørstad 3.17.22
 15. Leif Skoknes 3.26.59

- Klasse C:*
 1. Odd Julnes 3.07.14
 2. Bjørn Rotmo 3.08.06
 5. Olav Leirset 3.18.04
 9. Åsmund Julnes 3.24.16

- Klasse D:*
 1. Arnold Kjesbu 2.57.38
 2. Ole Sagvold 3.09.39

- Klasse E:*
 3. Olav Storholmen 3.43.05

1952

Sul—Okkenhaug. 45 km. Pent vær. 132 deltakere.

- De tre beste:*
 1. Einar Selseth, Fram-Verran 3.05.11
 2. Birger Sundseth, Mosvik 3.07.21
 3. Ivar Kjesbu, Øvre Verdal 3.08.12

- Klasse A:*
 3. Ivar Kjesbu 3.08.12
 9. Jarle Leirset 3.22.16

- Klasse B:*
 3. Sverre Kjesbu 3.20.43
 8. Arne Sagvold 3.33.13
 11. Olav Leirset 3.46.20

- Klasse C:*
 15. Tor Green 3.45.45
 19. Egil Green 3.48.59
 22. Einar Vollen 3.49.53
 25. Magne J. Nessemo 3.53.18
 27. Magne Green 3.54.33
 37. Knut Green 4.07.55
 43. Olof Løding 4.16.44
 46. Sigvald Helmo 4.18.22

- Klasse D:*
 1. Arnold Kjesbu 3.09.03
 4. Ole Sagvold 3.31.24

- Klasse E:*
 5. John Tosteigan 4.14.40

1955

Sul—Okkenhaug. 45 km. Kaldt, vind og fukk. 89 deltakere.

De tre beste:

1. Johan Rian, Markabygda 2.33.06
 1. Einar Venseth, Markabygda 2.33.06
 3. Gunnar Rønning, Ronglan 2.39.06

- Klasse A:*
 8. Severin Lillegård 3.00.23

- Klasse B:*
 2. Odd Julnes 2.50.45
 8. Ivar Kjesbu 3.07.40
 12. Olav Leirset 3.18.30

- Klasse C:*
 2. Lennart Leirhaug 2.55.29
 3. Torbjørn Julnes 2.59.00
 6. Kjell Bjartan 3.09.42
 14. Alf M. Green 3.16.37
 20. Nils S. Kolstad 3.33.08
 23. Leif Svartås 3.39.54
 25. Odd Bjartan 3.42.35

- Klasse D:*
 2. Arnold Kjesbu 2.59.34

1956

Sul—Okkenhaug. 45 km. 95 deltakere.

- De tre beste:*
 1. Birger Melting, Mosvik 2.56.23
 2. Inge Hovd, Malm 2.58.52
 3. Ottar Svegård, Frol 3.07.09

- Klasse B:*
 4. Torbjørn Julnes 3.18.27
 4. Odd Julnes 3.18.27
 14. Lennart Leirhaug 3.36.56
 15. Olav Leirset 3.44.56

- Klasse C:*
 7. Eivind Åkran 3.25.15
 13. Alf M. Green 3.38.12

- Klasse F, 42—50 år:*
 1. Arnold Kjesbu 3.40.36

- Klasse G, 42—50 år:*
 1. Konrad Nessemo 3.51.00

- Turklassen:*
 7. Bernhard Olsen 4.03.07
 10. Sigmund Helgås 4.24.31
 13. Harald Leirvik 4.49.22

1958

Fra Lillemoen i Sul til Breidablikk, Okkenhaug. 45 km. 81 fullførte.

- De tre beste:*
 1. Birger Melting, Mosvik 2.47.08
 2. Morten Rendum, Skogn 2.57.52
 3. Harald Jenshus, Sør-Beitstad 2.59.48

- Klasse C:*
 12. Torbjørn Julnes 3.28.11
 25. Alf M. Green 3.42.48
 30. Olav Leirset 4.02.32

Klasse D:

5. Severin Lillegård 3.32.43
 11. Leif Svartås 3.54.05
Klasse E, 42—50 år:
 2. Arnold Kjesbu 3.36.54

1962

Start fra Vinne Samfunnshus, innkomst ved Leira skole. Ca. 40 km. Tungt føre. 80 fullførte.

- De tre beste:*
 1. Birger Melting, Mosvik 2.51.24
 2. Jostein Nilssen, Skogn 2.52.07
 3. Øystein Brattaker, Åsbygda 2.55.36

- Klasse C:*
 7. Bernhard Olsen 3.15.09
 22. Magne Lustad 3.45.23

- Klasse E:*
 2. Arnold Kjesbu 3.59.50

- Turklasse:*
 6. Alf Ward 3.45.59
 10. Alf M. Green 3.56.11
 12. Modulf Green 3.56.31
 14. Einar Haga 3.59.54
 18. Ottar Ward 4.09.50

1963

Fra Okkenhaug om Vulusjøen og Lyngstjønna, med mål i Vinne Samfunnshus. Ca. 42 km. Bra vær og føre. 115 deltakere.

- De tre beste:*
 1. Birger Melting, Mosvik 2.46.24
 2. Hans Eide, Snåsa 2.47.46
 3. Jostein Nilssen, Skogn 2.47.51

- Klasse C:*
 13. Kjell Bjartan 3.16.45
 15. Bernhard Olsen 3.18.17
 27. Bjarne Haugan 3.41.06

- Klasse D:*
 8. Ivar Kjesbu 3.39.56

- Klasse F, over 50 år:*
 3. Arnold Kjesbu 3.46.11

- Turklasse 20—42 år:*
 4. Åsmund Leirset 3.11.09
 8. Per Leirset 3.14.34
 14. Alf Ward 3.27.10
 17. Ottar Ward 3.31.00
 25. Modulf Green 3.36.12
 28. Einar Haga 3.42.02
 34. Harry Jønsson 3.46.51
 39. Alf M. Green 3.56.54
 44. Magnus Julnes 4.04.45

1965

Start fra Vinne Samfunnshus, innkomst på Okkenhaug. Ca. 42 km. Meget slitsomt føre med snøfukk på fjellet og regn i låglandet. 64 startet — 56 fullførte.

De tre beste:

1. Inge Hovd, Fjellbygda	3.23.05
2. Atle Korsnes, Frosta	3.25.20
3. Per Amdahl, Frol	3.26.38

Klasse C:

1. Lennart Leirhaug	3.30.45
---------------------	---------

Klasse D:

2. Bernhard Olsen	3.30.32
-------------------	---------

Klasse F:

1. Arnold Kjesbu	4.13.30
------------------	---------

Turklasse:

8. Alf M. Green	4.35.17
-----------------	---------

1966

Start fra Okkenhaug, mål ved Vinne Samfunnshus. Ca. 42 km. Regn og tungt føre. 140 deltakere.

De tre beste:

1. Magnar Bolstad, Skogn	2.51.42
2. Richard Kringhaug, Malm	2.51.58
3. Knut Evenhus, Åsguten	2.52.09

Klasse C:

9. Per Leirset	2.56.24
21. Åsmund Leirset	3.12.34
27. Jon Overmo	3.38.49

Klasse D:

3. Bernhard Olsen	2.59.30
-------------------	---------

Turklasse:

24. Svein Amund Green	3.32.40
37. Alf M. Green	3.40.04
56. Morten Ward	3.53.20

1967

Start fra Myhre i Vinne, innkomst på Okkenhaug. Ca. 42 km. Hardt føre, forferdelig snøstorm på fjellet. 123 fullførte — en hel del brøt på grunn av været.

De tre beste:

1. Pål Tyldum, Hållingen	2.32.52
2. Svein Tyldum, Hållingen	2.39.21

3. Richard Kringhaug, Malm	2.44.13
----------------------------	---------

Klasse B:

10. Lennart Leirhaug	ca. 3.15.
----------------------	-----------

Klasse C:

8. Per Leirset	3.04.02
9. Jon Berg	3.04.13
12. Åsmund Leirset	3.07.41

Klasse D:

4. Bernhard Olsen	3.08.49
-------------------	---------

I turklassen hvor det ikke var tidtaking dette året fullførte Alf M. Green og Harald Olsen.

1969

Rundløype med start og innkomst på Okkenhaug. Ca. 42 km. Bra vær og føre. 120 startet — 6 brøt.

De tre beste:

1. Jardar Sandstad, Harran	2.29.51
1. Leif Berg, Leksvik	2.29.51
3. Stein I. Sivertsen, Stiklestad	2.30.30

Klasse B:

8. Per Leirset	2.41.10
----------------	---------

Klasse C:

3. Olav Haugan	2.51.27
12. Åsmund Leirset	3.06.30
13. John Sørli	3.09.46

Klasse D:

5. Odd Julnes	2.59.25
6. Bernhard Olsen	3.01.07

Klasse F:

2. Olav Sagvold	3.22.13
-----------------	---------

Turklasse:

5. Ketil Sagvold	2.49.55
16. Svein A. Green	3.11.14
18. Magnus Julnes	3.11.22
19. Knut Sørli	3.17.18
24. Odd Brattli	3.25.19

1970

Rundløype fra Okkenhaug — ca. 42 km. Vanskelig og slitsomt føre med snøfokk på fjellet og glatte spor i løypa. 114 fullførte.

De tre beste:

1. Magnar Bolstad, Skogn	2.57.02
2. Knut Evenhus, Åsguten	2.57.06
3. Arnfinn Rønning, Ronglan	3.03.52

Klasse C:

1. Per Leirset	3.05.39
8. Olav Haugan	3.23.59

Klasse D:

3. Lennart Leirhaug	3.04.40
6. Odd Julnes	3.18.15

Klasse F:

3. John J. Haugan	3.42.32
4. Olav Sagvold	4.03.23

Turklassen:

2. Ketil Sagvold	3.31.49
10. Knut Sørli	3.49.06
24. Magnus Julnes	4.06.06

1971

Start fra Inndalen, innkomst på Okkenhaug. Ca. 38 km. Bra føre, kald vind og fokk på fjellet. 128 deltakere.

De tre beste:

1. Magnar Bolstad, Skogn	1.56.19
--------------------------	---------

2. Jardar Sandstad, Harran

1.57.04

3. Tor Røsdal, Åsguten

1.57.20

Klasse C:

10. Olav Haugan	2.17.43
-----------------	---------

Klasse D:

11. Odd Julnes	2.20.31
----------------	---------

Bedriftsklasse I:

3. Terje Reitan	2.35.57
-----------------	---------

Turklasse:

33. Alf M. Green	2.47.25
------------------	---------

1972

Rundløype fra Skallstuggu ved Vulusjøen — ca. 32 km. Blaut nysnø — dårlig føre. 96 deltakere.

De beste:

1. Arve Lindstrøm, Malm	1.42.10
2. Olav Damås, Sprova	1.42.42
3. Jardar Sandstad, Hållingen	1.43.11

Klasse C:

11. Ketil Sagvold	2.02.56
12. Sverre Berg	2.04.21

Klasse D:

11. Asbjørn Leirset	2.06.19
---------------------	---------

Klasse F:

6. Olav Sagvold	2.28.07
7. Arne Skoknes	2.47.37

Bedriftsklasse I:

1. Terje Reitan	2.00.02
-----------------	---------

Turklassen:

5. John Gudding	2.15.30
6. Sturla Green	2.16.09
8. Stein Sagvold	2.17.16
13. Håvard Elnes	2.20.54
16. Torgeir Nesseemo	2.23.13
18. Magnus Julnes	2.24.21
26. Alf M. Green	2.35.11
35. Modulf Sellæg	2.52.48
36. Leif Rotmo	2.53.10

1973

Rundløype fra Skallstuggu ved Vulusjøen. Ca. 35 km. Nullføre og snøvær. 173 løpere fullførte.

De beste:

1. Steinar Gaundal, Snåsa	1.55.58
2. Olav Damås, Sprova	1.58.11
3. Øyvind Lørvik, Malm	1.59.30

Klasse C:

8. Snorre Green	2.11.58
17. Magnar Bakken	2.22.07
18. Tor Bjartan	2.24.35
20. Ketil Sagvold	2.27.25
20. John Sørli	2.27.25
28. Knut Sørli	2.36.05

Klasse D:

13. Leif Rotmo	2.35.24
14. Asbjørn Leirset	2.37.13

Klasse E:

7. Knut Green	2.50.57
---------------	---------

Klasse F:

8. Olav Sagvold	2.59.02
12. Arne Skoknes	3.17.42

Klasse junior:

4. Sturla Green	2.21.16
6. Stein Sagvold	2.35.11

Turklassen:

6. Torgeir Nesseemo	2.26.46
22. Olav Haugan	2.37.46
24. Magnus Julnes	2.39.52
34. Magne Lustad	2.50.39
35. Svein A. Green	2.52.03
48. Harry Jønsson	3.04.35
57. Stig Jønsson	3.14.42
67. Tommy Johansen	3.26.07
68. Leif Sjømæling	3.28.32

1974

Rennet ble arrangert ved Vulusjøen i en løype på ca. 16 km som ble gått to ganger (32 km). Rennet var utsatt på grunn av føreforholdene og gikk så sent som den 28. april i sol og steikende varme. 40 løpere fullførte etter at en del hadde brutt halvveis.

De beste:

1. Steinar Gaundal, Byafossen	1.47.54
2. Stein I. Sivertsen, Stiklestad	1.48.03
3. Bjarne Espås (50), Børsa	1.50.14

Klasse B:

5. Ingvar Kjesbu	2.17.24
------------------	---------

Klasse C:

1. Stein Sagvold	2.19.22
3. Sturla Green	2.22.06
10. Knut Sørli	2.32.12
11. Svein A. Green	2.39.17
12. Inge Molden	2.43.10
15. Åsmund Leirset	2.47.16
16. Tor Bjartan	2.48.20

Klasse D:

6. John Sørli	2.26.33
16. Leif Rotmo	2.52.45

Klasse E:

7. Jan Nymoen	2.53.01
8. Ivar Kjesbu	2.55.21

Klasse F:

5. Knut Green	3.15.15
---------------	---------

Klasse G (over 55 år):

5. Olav Sagvold	3.03.55
8. Arnold Kjesbu	3.30.28

Tur- og bedriftsklasse:

10 fra Helgådal startet.	
--------------------------	--

Klasse B:

8. Per Leirset	1.57.13
----------------	---------

Klasse C:

2. Snorre Green	1.55.12
5. Stein Sagvold	1.59.04
6. Trond Svartås	1.59.51
11. Tor Bjartan	2.03.43
13. Knut Sørli	2.06.40
14. Torgeir Nesseemo	2.07.19
18. Håvard Elnes	2.09.34
20. Svein A. Green	2.17.26

Klasse D:

8. John Sørli	2.09.40
11. Leif Rotmo	2.17.39

Klasse E:

2. Odd Julnes	2.14.52
---------------	---------

Klasse C:

1. Sturla Green	2.49.01
3. Knut Sørli	2.51.55
7. Svein A. Green	3.00.58
13. John Gomo	3.07.05
16. Rolf Green	3.13.21

Tur- og bedriftskl. under 50 år:

11 fra Helgådal startet.	
--------------------------	--

Tur- og bedriftskl. over 50 år:

25 fra Helgådal startet.	
--------------------------	--

20-årspokal: Arnold Kjesbu.

1978

Fra Sul til Okkenhaug — 45 km. Vær og føre var helt umulig, med regn i Sul, snøvær og fokk på fjellet, og sludd i bygda samt vinglete spor — meget slitsomt. 248 løpere fullførte.

De beste:

1. Audun Kolstad, Henning	2.03.20
2. Steinar Gaundal, Byafossen	2.05.22
3. Einar Pettersen, Inderøy	2.06.17

Klasse B:

5. Snorre Green	2.14.19
10. Per Leirset	2.24.15

Klasse C:

1. Stein Sagvold	2.19.22
3. Sturla Green	2.22.06
10. Knut Sørli	2.32.12
11. Svein A. Green	2.39.17
12. Inge Molden	2.43.10
15. Åsmund Leirset	2.47.16
16. Tor Bjartan	2.48.20

Klasse D:

6. John Sørli	2.26.33
16. Leif Rotmo	2.52.45

Klasse E:

7. Jan Nymoen	2.53.01
8. Ivar Kjesbu	2.55.21

Klasse F:

5. Knut Green	3.15.15
---------------	---------

Klasse G (over 55 år):

5. Olav Sagvold	3.03.55
8. Arnold Kjesbu	3.30.28

Tur- og bedriftsklasse:

14 fra Helgådal startet.	
--------------------------	--

Snorre Green måtte bryte løpet på grunn av trøbbel med en binding — etter å ha ligget i teten ved Grønningen.

1979

Fra Sul til Okkenhaug — 45 km. På fjellet var det forrykende snøstorm, og en del måtte snu på grunn av været. 301 fullførte.

De beste:

1. Jan Rønning, Markabygda	2.42.27
2. Ove Bjørkeng, Leirådal	2.44.18
3. Karle Sæther, Malm	2.45.27

M 2:

1. Stein Sagvold	2.49.08
7. Odd Helge Roksvåg	3.12.32
17. Ottar Julnes	3.51.46

<i>M 3:</i>		<i>M 11:</i>		2. Egil Brørs, Beitstad	2.36.11
3. Snorre Green	2.50.10	1. Arnold Kjesbu	4.04.44	3. Øyvind Lørvik, Malm	2.38.02
5. Rolf Green	2.56.25	<i>K 5:</i>		<i>M 3:</i>	
13. Anton Helmo	3.26.20	1. Gunnhild Leirset	3.17.25	5. Sturla Green	2.45.59
<i>M 4:</i>		<i>Trimklassen:</i>		<i>M 4:</i>	
4. John Gomo	3.03.16	20 fra Helgådalen.		3. Snorre Green	2.44.16
5. Knut Sørli	3.07.50			7. Rolf Green	2.49.35
9. Svein Green	3.18.39			12. John Gomo	3.14.14
<i>M 5:</i>		1981		16. Svein Green	3.37.42
15. Magne Lustad	3.26.57	Start fra Sul, innkomst ved Okkenhaug — ca. 45 km. Bra vær og føre. 439 deltakere fullførte.		<i>M 5:</i>	
<i>M 6:</i>		<i>De beste:</i>		1. Per Leirset	2.54.25
16. Leif Rotmo	3.36.26	1. John Aalberg, Stjørdals/Blink		11. Per Elnes	3.21.44
<i>M 7:</i>		2. Ole M. Iversen, Henning		13. Kjell Kulslis	3.28.42
9. Odd Julnes	3.29.44	3. Ivar Vinje, Markabygda		<i>M 6:</i>	
14. Alf M. Green	3.52.58	2.18.07		13. John Sørli	3.07.28
<i>M 10:</i>		3. Ivar Vinje, Markabygda		<i>M 8:</i>	
2. Olav Sagvold	3.55.34	2.18.16		5. Alf M. Green	3.57.25
<i>Trimklassen:</i>		<i>M 1:</i>		6. John Ørtugen	3.59.04
14 fra Helgådalen.		18. Roar Leirset		<i>M 9:</i>	
1980		<i>M 2:</i>		4. Ivar Kjesbu	3.38.34
Fra Sul til Skihytta ved Høylo i Vinne — ca. 43 km. Bra vær, men snøfokk ved Snasa, — også bra føre, men løse spor. 394 løpere fullførte rennet.		7. Ove M. Haugan		<i>M 11:</i>	
<i>De beste:</i>		10. Ottar Julnes		1. Olav Sagvold	4.05.59
1. Egil Brørs, Beitstad	2.14.31	<i>M 3:</i>		<i>Trimklassen:</i>	
2. Sturla Green, Helgådalen	2.14.38	3. Sturla Green		23 løpere fra Helgådalen.	
3. Jan Rønning, Markabygda	2.15.08	7. Rolf Green		1983	
<i>M 2:</i>		8. Stein Sagvold		Fra Sul til Okkenhaug. Bra vær, nysnø og noe trådt føre med løse spor og dårlig stavfeste. 323 fullførende løpere.	
8. Ove M. Haugan	2.36.25	9. Trond Svartås		<i>De beste:</i>	
10. Tore Sagvold	2.40.19	<i>M 4:</i>		1. Egil Brørs, Beitstad	2.11.30
11. Odd H. Roksvåg	2.41.40	10. Svein Green		2. Gisle Løseth, Inderøy	2.15.34
<i>M 3:</i>		12. Anton Helmo		3. Arnfinn Øien, Åsguten	2.16.55
1. Sturla Green	2.14.38	16. Svein Kulslis		<i>Kl. 25—29 år:</i>	
5. Rolf Green	2.21.15	<i>M 5:</i>		3. Stein Sagvold	2.23.00
6. Snorre Green	2.22.34	1. Per Leirset		5. Sturla Green	2.29.52
9. Stein Sagvold	2.31.09	3. Knut Sørli		<i>30—34 år:</i>	
11. Anton Helmo	2.36.47	13. Kjell Kulslis		5. John Gomo	2.27.43
15. Lasse Johnson jr.	2.50.00	14. Åsmund Leirset		<i>35—39 år:</i>	
<i>M 4:</i>		<i>M 6:</i>		3. Per Leirset	2.24.54
5. Knut Sørli	2.28.55	10. John Sørli		10. Per Elnes	2.39.18
7. John Gomo	2.31.50	13. Magne Lustad		<i>45—49 år:</i>	
24. Svein Green	2.55.56	<i>M 7:</i>		10. Leif Rotmo	2.53.02
32. Håkon Bjartan	3.16.08	8. Leif Rotmo		<i>55—59 år:</i>	
33. Trygve Green	3.19.08	21. Asbjørn Leirset		5. Ivar Kjesbu	3.09.32
<i>M 5:</i>		<i>M 8:</i>		<i>65—69 år:</i>	
2. Per Leirset	2.22.52	5. Ivar Kjesbu		1. Olav Sagvold	3.24.18
26. Steinar Helgås	2.55.20	8. John Ørtugen		<i>K. 20—24 år:</i>	
<i>M 6:</i>		<i>M 10:</i>		1. Britt Liss Sagvold	3.27.25
9. Magne Lustad	2.44.38	3. Olav Sagvold		<i>Trimklassen:</i>	
13. Leif Rotmo	2.49.37	4. Britt Liss Pedersen		22 løpere fra Helgådalen.	
18. Alf Ward	2.58.44	<i>K 5:</i>		1984	
<i>M 7:</i>		2. Gunnhild Leirset		Fra Sul til Okkenhaug. Dårlig vær med hard vind og snøfokk på fjellet, variabelt føre. 388 løpere fullførte, derav 60 damer/jenter.	
14. Alf M. Green	3.13.58	<i>Trimklassen:</i>		<i>De beste:</i>	
<i>M 8:</i>		22 helgådalingen.		1. Torje Alstad, Frol	2.19.40
8. John Ørtugen	3.07.23	1982			
<i>M 10:</i>		<i>De beste:</i>			
3. Olav Sagvold	3.12.44	1. Torje Alstad, Frol			

Husmannshistorien

Vi har fått gledelig mange henvendelser fra folk når det gjelder fjorårets artikkel om husmanns- og bosettingshistorien. En del feil var det i artikkelen, og disse vil vi rette opp etter hvert i våre notater som senere skal være grunnlag for Verdalsboka. Men vi må ta den tid som trengs for å sjekke opplysningene i størst mulig grad. Det har vist seg før at ting folk mener har vært feil, det være seg Helgådals-Nytt, Verdalsboka eller andre skrifter, likevel viser seg å være riktig. Når det er uoverenstemmelse mellom folks minne og skriftlige kilder vil som oftest de skriftlige kildene veie tyngst.

Her vil vi imidlertid ta plasser som ikke var nevnt i artikkelen samt eventuelle nye opplysninger som kan være med å sette folk «på gli», og vi er fortsatt interessert i å høre nytt fra våre lesere, både om plassene vi nevner i år og dem i fjor.

Slettdalshaugen var falt ut, mer som følge av et arbeidsuhell enn av manglende opplysninger. Den var bebodd av Arnt Ellefsen og kona Anne Johannesdatter til de dro til Amerika i 1891. Plassen lå et par hundre meter nord for Inleggshaugen.

Etter hva Einar Bakken vet å fortelle låg plassen Østgrunnsmtå rett nord for Ågemoen, kartref. 379 764. Han forteller også om en plass vest for Saugkinn som kalles Olavsveet og kanskje har vært bebodd engang. Gustava Grunnmo var med og bar høy fra Olavsveet til Grunnmoen.

Kartreferansen for Litl-Brekka er 392 779. Plassen lå like vest og opp for Presteng-husene.

Ole Aakran forteller at det skal vises kjellerhull etter beboelseshus ved gamlevegen oppe i lia nord-vest for Elnes østre. Kartref. 458 805. Hvem som har bodd der vet vi ikke sikkert. Kanskje var det Peer Tosteggen, husmann under Ørtugen. Stedet har vært kalt Gårdsplassen.

Når det gjelder plassene under Røe har vi nok tatt en del feil med hensyn til hvem som låg under

den vestre og den østre Røsgården.

Selneset bommet vi på. Her viser vi til Magne Selnes' artikkel i årets Helgådals-Nytt.

Ellers er Andor Lebakka identifisert med god hjelp av Jens Brønnstad. Han finnes i Storstadætta og har stor etterslekt. Storstadætta er svært mangefull i Verdalsboka og vi vil komme tilbake til den i et senere nummer av Helgådals-Nytt.

Tormod Green forteller at kona på Krøkkelmogjalet, dere husker den plassen ved Storstad der de hadde geitene bundet til bordbeina i kjøkkenet, brukte å få tak i naturgjødsel på Storstadgårdene som hun bar i forkleet til Gjalet. Hvem som bodde der er vi fremdeles ikke sikker på, men vi har en mistanke om at det var noen av våre felles forfedre.

Olaf Årstadvold har fortalt om en plass mellom Aunet og Nord-Holmen som kaltes Erikgjalet. Kartref. 383 757. Hvem som bodde der vet vi ikke ennå.

Reidar og Johannes

Da Ellev Kveinnmainn lurte reven

Ellev var kveinnmann på Grunnkverna i vestsida av Grunnfossen på sine eldre dager. Han startet sin karriere som kveinnmann i Ulvillvelva, men etter at kraftstasjonen ble bygd ble det slutt der.

En vinter la Ellev merke til at en rev pleide å gå over elva like ned for kveinnhuset i Grunnfossen. Det var nye spor å se hver morgen. Ellev tok med seg børsa til kveinnhuset og gav seg til utover kvelden da det var månelyst, men reven kom aldri mens Ellev var der.

En ettermiddag fikk Ellev med seg en kamerat til kvernhuset. Da det lei ut på kvelden gikk kamraten heim igjen. Og da varte det ikke lang tid før reven kom, og Ellev kunne skyte han ute på elveisen.

Han Mikkell var nok for dårlig i rekning.

JO

Vargjakt

samen Jens Johansa var en dugende jeger. En gang hadde han sporet opp en ulveflokk på tise og 6 unger, og hadde skutt dem alle. Etter den tid fikk han et stort pengebeløp i skuddpremie for dette. Men han Jens satte ikke pengene i banken. Han reiste med rutebåten på Anjan, der det var servering av både mat og drikke, helt til alle pengene var oppbrukt.

«Tenk jag fikk pissa i salongen», var hans begeistrede kommentar til opplevelsene sine.

JO

Skiutstyr før og nå

Av Johannes Overmo

Ski og skiløping har en eldgammel historie her i Norge. Fra saga om Arnlfot Gelline vet vi at tre menn gikk på ett par ski over fjellet. Bruken av ski skal imidlertid ha strukket seg mye lenger tilbake i historien.

Den eldste typen vi vet av med sikkerhet lokalt, er den med ei lang og ei kort ski. Under den korte skia var det festet dyrehud med hårene bakover, slik at det gav litt feste. Og så brukte de en lang stav, 2-2½ meter lang. Den samiske varianten hadde ei ause på toppen og en pik i nedre ende, slik at staven kunne tjene både som våpen mot rovdyr og som et allsidig hjelpemiddel i vinterfjellet.

Langstaven kunne ikke stikkes bakover, slik nåtidens staver brukes, unntatt på is eller skare. Ellers ble den brukt stort sett på samme måte som ei padleåre. I motbakke ble staven heftet bakom småbjørk eller lignende for bedre feste. Det skulle være et vakert syn å se folk som var vante med langstaven ta seg fram over hvite snøvidder.

Etter at de så smått begynte med en slags smøring under skiene ble den skinnkledte kortskia erstattet av skipar med like lange ski. Lange var også de skiene sammenlignet med våre, i hvert fall var de 2½ meter lange. Bindingene var fremfor midten på skiene. De gamle samene ville ha ski som var stive forover, var de for mjuke ville skiløperen gå klar fortere. Og de gamle samene kunne gå dag og døgnet uten søvn når de var på sporet etter en varg som hadde forsynt seg av reinsflokken.

Vi har tatt en prat med en del av skiveteranene i Verdal for å høre om deres erfaringer med skiutstyr.

Tolleif Øgstad, født 1904, er trolig den som har mest kunnskap om dette emnet her i bygda. Han forteller at hans første skireparasjon fant sted allerede rundt 12-årsalderen. Han hadde da ingen ski selv, og «tyvlånte» skiene til

Petra og John Persson Fjellner

Iver Eng, strauk iver til hoppbakken, hoppa og falt og brøt av eine skia omtrent på midten. Da var gode råd dyre. Men han fant noe blikk og festet på og under skia. Og resultatet vart brukbart det. Han fikk aldri skjenn av Eng, tvertimot fikk han heller rosende omtale for måten skia var reparert på. Senere laga han seg et par hoppski med tre greiper under. Dette var nytt og populært på den tiden. Før hadde det bare vært ei greip under hver ski uansett hvor bred skia var.

Omkring 1920 var han til Hveding på Levanger og kjøpte noen hickoryplanker og begynte å lage hickoryski. Han laga seg mer avansert verktøy etter hvert. Senere var han til Oslo og kjøpte opp hickoryplanker i stor målestokk. Da fikk han den billigere.

Tolleif forteller at Anders Steinfjell var dit og plukka ut emne til ski. Han laga ski selv, og var svært nøye på emnet. Det måtte være halvflask. Øgstad vet ikke av noen verdaling som forsto seg så mye på skiemner og ski som Anders Steinfjell.

Øgstad laga omkring 150 skipar

i året mens han drev på som størst på 1930/40-tallet, og leverte ski fra Larvik i sør til Kautokeino i nord. Det var mest de smale langrennskiene som var hans spesialitet. Han laga ei tid bindinger også, etter rottefellaprinsippet. Senere laga han limte ski. De ble lettere enn hickoryskiene. Hickoryen er mye hardere enn f.eks. bjørk og skiene trakk ikke så mye vann i våtsnø. Furu var også brukt mye som skivirke, men den var mer sårbar for brudd enn bjørka, og enda snarere til å «vinnas». Før i tida var det vanlig med ski som var «vinn». De prøvde å rette dem opp ved først å fukte skia og så sette den i spenn. Samtidig ble brettet mye godt bøyd mere. Men ofte varte herligheten med rette ski bare ei kort tid. På kaldt føre var bjørkeskiene de beste.

Øgstad har også drevet å lage skismøring. Tjære, oftest da steinkulltjære, parafin, harpiks og lakk var ingredienser han brukte når han laga skismøring. Blandingsforholdet avgjorde hvor hard smøringen ble. Tolleif eksperimenterte mye. Celluloselakken gav smøring med god gli. Litt talkum i kli-

stret gjorde smøringen mye mer slitesterk.

Av skismøring som de kunne få kjøpt før i tiden forteller Øgstad om berømte FYK, som var en god smøring. MIX og REKORD brukte han og mye. Rekorden måtte helst brukes sammen med annen skismøring, alene ble den for glatt. Så fantes det en god svensk skismøring som kaltes KILAFORSS nr. 5. Av klister nevner han SEIR, laga i Namsos av en Løe, og Stuler's fra Steinkjer.

Ole Sagvold, født 1910, forteller at han deltok i sitt første skirenn som 7-åring. Løypa gikk fra Bjartan vestom Råkja og tilbake. Han fikk låne ski av Iver Bjartan, store og tunge ski omlag 220 cm. lange. Han husker at han gråt da han kom i mål, så trøtt var han. Siden gikk Ole mange skienn, men det var skjelden noen gråt å høre fra den karen. Så fikk han et par hoppski, som faren kjøpte på en butikk. Broren Sverre fikk langrennski. Ole likte seg best i kombinert i oppveksten. Han bodde i Øver-Green fra han var 8 år til han var konfirmert. Bernhard Skoknes som også bodde i Green på den tiden laga skistaver av «tisterteill» om kvelden da han var med på ei tømmerdrift i Skjækerdalen. Disse stavene var Ole svært glad i.

Senere fikk han tak i ski som Tolleif Øgstad hadde gjort. Et par splitkeinski skrev han etter hos

To damer med datidens skiutstyr.

Trygve Brodahl. Øgstadskiene var forsynt med Bergendahl-bindinger, med ei reim over tåa som ble strammet til, det var inga reim bakom hælen. Bambusstavene laga han selv, fikk tak i bambusrør og tilbehør. De var nøye når de plukket ut rørene for å få tak i sterke og lette varer.

Ole har også fulgt nøye med utviklingen på skiutstysfronten. Etter at glasfiberskiene slo igjennom internasjonalt under VM i Falun i 1974, varte det ikke lenge før det første glasfiberskiparet var på

plass i kjøkkenet til Ole. Birger Stene var rask til å bestille av den nye skitypen, og han hadde en sikker kundekrets i Helgådalen. Så var det til å eksperimentere med skismøringen, glasfiberskiene førte med seg en helt ny smøreteknikk. Ole og Olav hadde mange timer med utprøving av ski og smøring, og lærte seg ganske fort den nye kunsten.

De siste par sesongene har en ny teknologi slått gjennom hos eliteløperne, den såkalte skiskøytingen, og dermed blir det stilt nye krav til skiutstyret. Skiene blir kortere, festesmøring brukes ikke, kun glivoks. De fleste av oss synes det er stygt å se på når skøyteknene brukes, men det er kanskje noe en venner seg til. Kanskje er det en gjentakelse av historien fra den tid skiløperne gikk over fra en stav til to, også den gang syntes den gamle garde at nysystemet så stygt ut.

Ole Sagvold er ikke den som går imot utviklingen. Han sier at det gis ikke stilpoeng i langrenn, det er anvendt tid fra start til mål som teller, og derfor har nok skøytingen kommet for å bli, enten vi vil eller ikke. Men det setter andre krav til løyper og utstyr. Ole mener langrennssporten vil bli mer og mer showprega, dvs. løypene blir lagt slik at publikum kan følge løperne hele tida. Når det gjelder de lokale turrennene mener Ole skøytingen aldri vil kunne bli aktuell på grunn av at traceene ikke

er vide nok. Skøyting på noen strekninger av løypa vil selvsagt forekomme, men at noen stiller med ski helt uten festesmøring tror Ole ikke på.

Ett minus har den nye utviklingen likevel ført med seg. Før kunne det komme en mann fra de dype granskogene og gå til topps i store internasjonale løp. Den tid er det slutt med nå.

Ole har to premier fra Centralforeringen som han tok i kombinert i unge år.

Sverre Leirset, født 1907, forteller at han som guttunge aldri hadde paret i ski. Det var å bruke det en hadde, ene skia kunne være mye lengere og breiere enn den andre. Men glad i å bruke skiene var ungene likevel, de fikk ikke være så kresne før i tiden. I voksenalder kjøpte han et par bjørk-ski som Teodor Nessemo hadde laga. Ei av disse skiene var ekstra mjuk i brettet og sterk. Når det var ujevnt underlag pleide han å løfte opp den andre skia, og da ble det aldri skibrudd. Dette skiparet hadde han lenge og brukte dem både i konkurranser og i fjellet på jakt og fangst. Det var nok ikke få milene dette skiparet fikk tilbakelegge.

Harald Haugen, født 1900, forteller at han likte seg godt på de gamle langskiene med reimbindinger. Da var det bare å sette helen til side for skia, og det kunne være greit både i mot- og unnabakke. Som fottøy brukte de mest lervlabba dengang, og tåladder spunnet av ull og geiteragg. Raggen gjorde dem sterkere å slite på. Ellers forteller Haugen at skiene hadde et svakt punkt på midten der det var laga hull horisontalt for å feste bindingene. I gamle dager brukte de bjørkteger til bindinger i Vera. Disse var også utsatt for sterk slitasje på sidene av skia, og de hadde med seg reserve i lomma eller ryggsekken.

Nella Haugen forteller at veresbyggene ofte brukte reimer gjort av elghud. Men da var de alltid omhyggelig med å sette opp skiene når de satte dem fra seg, ellers kunne hundene gnage opp reimene. Hun forteller at Ole Rønning pleide å lage ski til barna sine. Martin Storlunet laga også svært gode ski. Nella husker det første stavparet hun fikk av John Sisselvold, hun var så glad i disse stave-

Ingeborg Fergeberg fotografert på sin 80-årsdag ved Vera kapell av Anders Vandvik.

ne at hun hadde dem i senga om natta. Det er lite trolig at barna av i dag setter slik pris på tingene de får. I Vera hadde de et spesielt navn på greipa eller skola under skia: Eldjan.

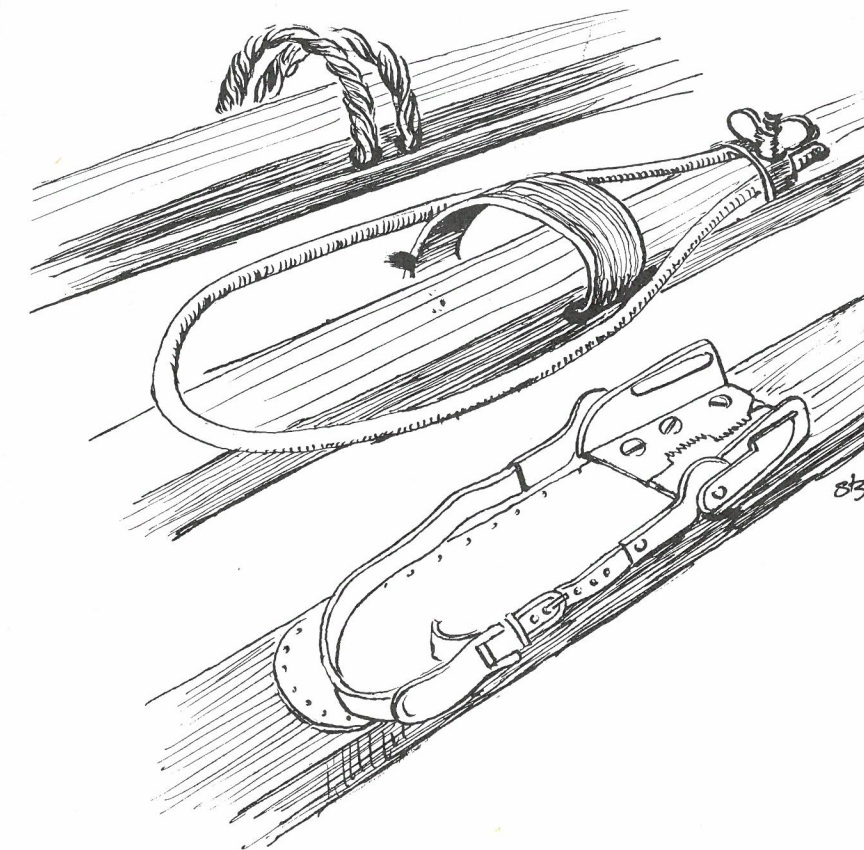
Ole Aakran, født 1899, forteller at den første som gikk med to staver her i Helgådalen var Egil Parnas fra Snåsa, som var her på skogsdrift på den tida første verdenskrig brøt ut. Ole hadde kontakt med mye skogsfolk gjennom stordriftida 1912-20. En del av disse kunne ha skiutstyr som var uvant for folk her i dalen. Bl.a. har Ole tatt vare på de lange skiene etter Stor-Bengtsa.

Ole forteller også at Iver Julnes, som var en god skiløper på den tid, ikke ville gå over til det nye systemet med to staver, han brukte langstaven så lenge han var med på skirenn. Og det med doping er ikke noe som har kommet de siste årene. I den tida brukte karene å dra i seg nafta før start, da skulle de ikke kjenne så godt at de ble slitne.

En av dem som drev skifabriksjon i større målestokk her i Helgådalen var Alfred Varslott, som fra konfirmasjonsalderen i 1924 holdt på å lage ski til ca. 1938. Han solgte skiene hovedsaklig gjennom Verdal Samvirkelag, Hveding på Levanger og Oddgeir Wohlen i Inndalen. Han laga ski av både bjørk, hickory og furu. Meseteparten av produksjonen var barneski av furu, som det gikk mye av til jul, det var nok en populær julegave i den tiden. Varslott forteller at det var mest furubak han brukte til emner. Det hendte ofte det kom helgådalinge og skulle få gjort ski, og da hadde de oftest med seg emner av bjørk. Skiene skulle alltid lages med margsiden opp mens undersiden av skia var den veden som vendte ut mot barken på treet. Skibrettet var alltid gjort av rotbiten på bjørka. Der var det sterkere og mer smidig ved. Furu-skiene var vanskelige å lage brett på, de var snare til å sprekke. Bjørkeskiene var oftest laga med rygg, unntatt da hopp-skiene. Så ble de

tjærekvedd over åpen varme både på under- og oversiden ble tjærebredd på undersiden og beiset på oversiden. Reparasjon av ski hørte også med, og Varslott fikk høre mang en jakthistorie når jegerne kom og skulle få reparert skiene sine.

Hvis vi skal driste oss til å oppsummere dette i et kort sammenheng, må en si at utviklingen på dette området som ellers i samfunnet har skjedd med aksellerende fart. Før i tiden laga de ski i hver grend av virke de hadde å hjelpe seg med, bjørk, gran, furu, rogn og osp var brukt, delvis også andre sorter. Av skimakere vi vet om fra først på dette århundret her i Helgådalen kan nevnes Ole Rønning, Martin Storlunet, Oluf Helmo, Åkervold-karene og Teodor Nessemo, men det var mange flere. Det er fortalt at Paul Sætran fra Inndalen var den første her i bygda som laga ski av hickory, ca. 1917-18. Til bindinger var gammelt brukt bjørkteger, senere hud eller lær av forskjellig slag. Ørjer av metall kom rundt 1920, og disse førte med seg en annen styre- og bremseteknikk samt større krav til skismøring. Med forbedringer etter hvert har man den dag i dag bin-

dinge av rottefellatypen. Fra den lange snuddstaven, som oftest var laga av gran, har utviklingen gått gjennom gran, bambus, alumini-

um, stål frem til dagens hyperlette kullstoffstaver.

På skofronten har utviklingen gått fra lervlabbene via beksaumskoene fram til dagens moderne langrennstøvel. Klærne er et kapittel for seg. I gamle dager pleide de å ta av seg underklærne før de startet, slik at de skulle være tørre å ha på seg etter innkomst. Ellers løp de i sine vanlige klær, vadmelbukse og busserull eller hva de ellers måtte ha. Så ble det knickers og selbustrømper før en etter hvert kom over til dagens skidresser. Innen skisporten har det ikke vært fokusert så mye på supertrikoten som innen skøytesporten, men det er nok også her skjedd mye forskning og utvikling av tøykvaliteten.

Så tar vi til slutt med skiløypene. I gamle dager var det å sende 2-4 mann ut som løypemannskap om morgenen. Og disse fant ofte bratte kneiker som de la løypa i, det skulle jo være ei løype som skilte klinten fra hveten! Det er langt fram derfra til løyper som tilfredsstill dagens skøyteknikk.

Det er Reidar Prestmo som har vært primus motor under arbeidet med innsamling av stoff til denne artikkelen.

Ola-karene på Lillemoen i Sul

«Litj-Ola» Elnes holder i sine glassfiberski mens morfar Ola Suul holder ei lang ski som er over 100 år gammel, som har tilhørt hans farfar, og en skistav laga av hans far Nils Suul i 1909.

Litt om husmannsplassene Storbakken, Selnesset og Stamna m.m. i Vuku

Av Magne Selnes

Da artikkelforfattarene av «Husmanns- og busettingshistorie» i Helgådals-Nytt for 1984 ber om å få opplysningar om plassane dei har skrive om, vil eg prøve å gje nokre slike.

For det første er det feil at det ikkje var husmenn på Selnesset. Det har det vore. Eg har husmannskontrakt som farfar min, Olaus P. Selnes, fekk på det halve av Selnesset under Hellan midtre. Det var ikkje Aust-Hellan som hadde jord på Selnessan, men Hellan midtre.

Dei heimane som kom opp på Selnessan etter århundreskiftet er nok av Vest-Grunnan alle, da dei har gardsnr. 147 alle saman. Og far min snakka alltid om Hellselnesset og Grundselnesset.

Ein finn i Verdalsboka bind 4, at Hellan midtre i 1865 hadde 2 husmannsplassar; Lillebrekken og Svedjan. I 1874 fekk Petter Gudmundsen Kårenget bygsel på Hellan midtre. I 1875 var det 2 husmannsplassar under garden, men no var det Svedjan og Selnesset. Det var Verdalsgodset som åtte Hellan midtre, og det var farfar min som fekk husmannskontrakt av godset på det halve av Hellselnesset og bygde hus der i 1875.

Den andre halvparten dreiv Petter Hellan. Det var inga bru over elva på den tida, det var å bruka båt, og så bruka dei tømmerbommen over elva til bru.

Denne Petter Hellan skulle vera litt av ein kraftkar. Far fortalde om ein gong Petter hadde ein folunge på Selnesset som han skulle ha heim. Han tok likeså godt folungen i fanget og bar han over på tømmerbommen, og det gjekk bra!

Da det er stor slekt etter Olaus Pettersen Selnes i bygda og elles både i Levanger, Skogn, Namdal, Trondheim, Lensvik, i Sverige og i USA, vil eg fortelja litt om dei plassane han budde på i si tid.

Olaus Pettersen var født i 1842 av foreldra Petter Olsen Storstad og Henrikka Simonsdatter Kjesbu (Storstad- og Kluknætta). Olaus vart gift i 1867 med Kjerstina Olsdatter Nordsveet født i 1845 (Byna-Rognhaugen/Helgås-Josveet-slekta).

I 1870 fekk Olaus husmannskontrakt på plassen Storbakken under Storstad vestre som Verdalsgodset åtte. Kontrakten er underskrive: Leirhaug den 2. april 1870, for godseierne Gerhard Dahl.

Olaus får ny kontrakt på Storbakken 14. april 1873, og da skreiv han seg for Olaus Storbakken.

Da Olaus og Kjerstina kom til Storbakken i 1870 hadde dei dottera Hanna, født i 1868. Ein gut, Johannes, født og død ca. 1870 var kanskje født på Storbakken. Dottera Julie Anna var født her i 1872.

Så den 14. april 1875 får Olaus kontrakt på det halve av Selnesset under Hellan midtre. Da skal han flytte husa frå Storbakken og sette dei opp på Selnesset. Men — «det bemerkes derhos at husene i sin helhet tilhører godseierne».

Far fortalde at Olaus hadde rive husa på plassen og drege dei ned til elva og fløyta materiala ned til Selnesset, drege dei på land og sett husa opp att. Han var tømmermann, så det gjekk nok greitt.

I Verdal Historielags årbok for 1979 skriv Leif Lykke om Verdalsbrukets leilendingar. I året 1889 finn ein på plassen Selnesset, Olaus Pedersen, det er Olaus P. Selnes. Dyrka areal er på 25 mål og i tillegg 5 mål slått. På plassen Storbakken er brukeren Olaus Selnesset, så Olaus har hatt jord her og, kanskje som hamning. Her er arealet 8 mål dyrka og 2 mål til slått, så det var ikkje store plassene.

Olaus var altså siste husmann på Storbakken og første på Selnesset.

Og han var nok den første som tok navnet Selnes i bygda.

På Selnesset auka så barneflokkken med seks: Odin født i 1876, Pauline 1878, Håkon 1881, Jeremias 1886 og Marius i 1889. Men som på alle plassane i den tida laut ungane ut or heimen først dei vart så pass.

I folketellinga for 1891 er dei fire yngste enno heime hjå foreldra. Hanna, den eldste er no gift med Severin Kristiansen og dei bur på Sagkind. Her er og Pauline som er tener, barnejente. Julie Anna er tener på Grundan vestre, og Odin er tener på Storvuku.

Da det var Verdalsgodset som åtte gardane og plassane, var det inga arbeidsplikt til gardane, men husmennene betalte ei årlig avgift til godset. Men det var strenge vilkår etter kontraktane å døma. Om Olaus hadde bygd opp husa sjølv, så åtte han ingen ting i dei. Derfor vart det vel at han i 1884 kjøpte Stamna midtre, eller Hauganvald, av Ole Rasmussen for 800 kroner. Med i handelen var «de på stykket stående husebygninger, den hesje- og kornstør som findes, samt 6 voksne grantrær, som han henter i Røsmarken». Ole Rasmussen flytta da til ein plass han kjøpte på sørsida av elva, Røsmynen.

Husa i Stamna var nok i dårleg stand, og Olaus måtte til å bygge nytt. Derfor vart dei verande på Selnesset til rundt 1891–92. Det tok nok si tid å få opp hus, da Olaus fór borte på arbeid, ofte langt av lei og var borte på vekesvis. Lite å byggja av hadde han nok og, men eg antar han fikk tak i litt tømmer for arbeid på gardane han var på. Men i 1893 veit eg dei hadde flytta til Stamna. For den 7. mai 1893 mintes far godt, for den dagen gjekk han frå Stamna til Jamtplassen for å byrja som gjetar. Året etter byrja han som gjetar på Holmli vestre, og der vart han til

Dette bilde er frå Stamna midtre. Teke ca. 1916, venteleg av O. Snekkermo. Folka som er på bildet er kårkona Kjerstina Selnes, Beret Marta Selnes og Jeremias Selnes med sonen Oddvar på arma. Litt før 1920 vart det oppsett stabbur på vestre enden av stova, det gjekk med i brannen i 1967. I fremre hjørnet til venstre ser vi restane av husa på Stamna vestre, der var første etasjen av stein. Vi ser og ei trebu, der ho Hanna Sagvold sat og mjølka kyrne sine om sumrane, enno utover rundt 1930. Grensa mellom heimane går rett ned for denne bua. I bakgrunnen ser vi Røesgardane og Overmoen. Hyllfjellet løfter seg høgt over alt saman.

han vart konfirmert i 1901.

Plassen Stamna midtre under Haugan vart i 1866 av Lars Iversen Haugan seld til Ole Rasmussen Overholmen for 100 spesidaler. I tillegg skulle han betale 1 spesidaler for kvart år — «indtil plassen ved matrikulering bliver fraskildt gården». Lars Iversen Haugan kunne nok ikkje gje Rasmussen skjøte, for han hadde ikkje sjølv skjøte på Haugan enno, det fikk han først i 1883. Før Rasmussen var det Lars Jonsen og kona Karen Sivertsdatter som budde på Stamna.

Lars Jonsen var frå Nygården Grundan, og var av Lundslekta i Leksdal. Karen var frå Bjørstad. Olaus Selnes fekk heller ikkje skjøte på Stamna, men han forplikta seg til «å svare fire kroner årlig til eieren av gården Haugan, og bliver han i det hele taget stående i samme forhold til samme som jeg har stået». Først den 11. desember 1909 fekk Olaus skjøte på Stamna av John Johannessen Haugan som da var eigar av Haugan. Da kan vi rekna med at Olaus hadde betalt 100 kroner i avgift sidan han kjøpte plassen. Så den reelle kjøpesummen kom på 900 kroner, og det var nok mykje pengar på den tida.

Olaus hadde no Stamna, eller Braset som det no vart heitande, til i oktober 1912, da sonen Jeremias overtok. Olaus døde i desember 1912 og Kjerstina i mai 1925. Jeremias Selnes hadde så heimen til 1935, da han flytta til Musum i Leksdalen. Han selde da heimen til Lorentz O. Rotmo. I 1967 brann stova ned til grunnen, og det kosta både mann og kone livet. Det står no ei hytte på bruket, og jorda er planta til med skog.

★ ★

Så var det litt om Stamna vestre. Her budde, som før fortald i Helgådals-Nytt, Olaus Lagesen Ottermo i 1891, og utover hundreårsskiftet. Men den siste tida budde og Anna og John Johannessen frå Stamna nedre saman med han. Ragna Holmen, dotter deira, født 1901, har fortald at ho byrja på skolen medan dei var i Stamna vestre. John Johannessen kjøpte Haugan og flytta dit, og Ole Lagesen vart da med dei til Haugan. Det skulle da verta at Stamna vestre var bebodd til 1908 eller 1909. Ole Lagesen døde på Framnes, fortalde Ragna. Ikkje alle borna til Ole Lagesen reiste til Amerika. Ein son, Andreas Olsen, var i

1875 på Ausa nordre i Leksdal. Etter folketellinga i 1891 var det ei Maren Anna Andreasdotter som var tener hjå Ole Lagesen i Stamna. Ho var fødd i 1876. Det var nok sonedotter til Ole.

Anneus Reitbakken i Leirådal var og sonen til Andreas Olsen. Ei søster av Anneus vart gift i Sverige. Ein son av henne, presten Lundstrøm, var saman med Anneus på Musum og vitja mor mi, Beret Marta Selnes for mange år sidan. Mor var av Ottermoslekta og Anneus Reitbakken og ho var tremenningar.

★ ★

Så var det litt om «Sveddiåkeren». Skal tru om det var Paul Olsen Green, frå Green nedre, som kjøpte dette jordstykket av Haugan først. Etter ein kjøpekontrakt av 3. juni 1911, ser eg at farfar, Olaus Selnes, har kjøpt ein skogteig, Svartåsen, av John Haugan. Mest for å få hamnerett i Haugans utmark. (25 meter brei og ca. 380 meter lang.) Det er skogen som no høyrer til Haugan øvre. Stamna vestre vart og lagt til Haugan øvre i dei tider.

Paul Olsen Green overtok Klukken vestre av svigerfaren og flytta dit. Etter Green kom så Toralf Berg til Haugan øvre, «Sveddiåkeren». Han var der i alle fall i 1916, for da var han og far min med på «skjerping» etter kopar i Stamna vestre og der ikring. Det var to mann, Peder Johnsen Kalvaa og Johan Petersen Dybdal-aas, begge fra Balangen, som var der og leita etter «gull». Dei to budde da hjå far i Stamna. Etter Toralf Berg kom så Karl O. Sagvold til Haugan øvre.

«Sveddiåkeren» har vel fått navnet av åkeren nedanfor svaberget. Ovanfor husa er det eit stort sva-berg. Vi har fleire slike sveddi-navn i Hauganmarka. Ovanfor Stamn vestre har vi «Storsveddi-berget», og ovanfor Stamn midtre har vi «Littsveddi-berget». Sør for husa på «Sveddiåkeren» har vi eit platå ut mot svingen på vegen som vi kalla «Husstokkjen», når eg var gutungen. Om det namnet blir brukt i dag veit eg ikkje. Kva tyder dette namnet? Kanskje har det vore ein husmannsplass her og ein gong i tida.

Prisvinnere 1985

Andor Kjesbu med HIL's ærespris.

Morten Ottermo med fotballkruset.

Jon Overmo med fotballavd. ærespris.

Sturla Green med innsatspokalen.

Knut Green med friidrettsavd. ærespris.

Bjørnar Aksnes (t.v.) med yngres innsatspokal. Arild Sagvold med skifatet.

Da John Grunnan hadde Svarteboka

Av Jens D. Holmlimo

Har Svarteboka eksistert? Jada. Det første eksemplar kom til Norge, fra Mellom-Europa, først på sekstenhundretallet. Men var det i noe kapittel i boka en kunne «lese laus» styggemannen sjøl? Den påstanden er nok i drygeste laget. Men at noen *trudde* på det, er ikke så vanskelig å forstå. Før i tida var storparten av folket verken lese- eller skrivekyndige. Og er det noen som det er lett å «tvinne haue» på, så er det nok de som kanskje litt mindre forstår. Dette var god «mat» for dem som kunne lesekunsta. Vi kan tenke oss at alt det de leste var oppdikta, fra ende til annen. Men det ble gløypet rått og så trudde de på heile sulamitten. Og trua ble til overtru.

Jeg har ei stygg aning om at denne overtrua har levd opp til dette århundre. Kanskje den lever den dag i dag? For er det noe som er håpløst å fjerne med rota, så er det overtrua.

Svarteboka handler om nesten alt som er nødvendig for dagliglivet: Råd mot sjukdom og skade, stille blod og om å vinne kjærlighet.

Her er noen gode råd mot vorter:

Skjær en Rød Hane i Hans Kam og lad det Varme Blod komme til Vortene, da Forsvinder Vortene Bort.

Råd for å vinne kjærlighet hos jentene:

Tag et Vibe-Hoved og læg det så Pigen traar det i Sønder, saa skal hun løbe efter dig.

Og slik kunne de lage vind:

Sæt en Blæsebelg ned i jorden, grav et Hul og sæt en Tønde derover. Blæs Tønden fuld av Vind og Slip den løs.

Kanskje var det ei slik Tønde Gammelerik brukte da han gjorde skolonna i Røppe?

Så over til John Grunnan med Svarteboka og Jakob Kvernmo som dreng på Grunnan.

Jakob Kvernmo fortalte meg denne historia:

John Grunnan spol om æ villa vårrå drengen hans eitt år. De'

skull æ få seks hunner krona fer. De' va styggele my pæng, deinn gongen. De' låft æ ut tvært. Æ budd feresten i Sørliom i den tin. Om helligdagskveillan brukt vi stakkelan å samlas me' Ulvilla, fer de' mesta ne' me Hagastua. Æ færtælt dæm at æ ha fått drengtjenest i Austgrunnom. — At du tørs? Han John hi da Svartboka. Æ trudd itj de' spøtt på Svartboka. Mæn dæm hull på så læng me' mæ at æ bynt å tru nå tå kvart. Æ tænkt at æ skull gå åt Grunnom å sei ifrå mæ drængtjenesta. Men så va' de' nu den sekshunnerkronan. Dæm mått æ hå ti. Å sålles bar e dit, me' mæ.

Så va' de' en haustkveill æ skull hå ne' hesthøy. Da æ vel å vakkert kom mæ oppå helln, fekk æ fersyni mæ sjå han Gammelerik. De' lyst ti augan påm. Å han såg mæ mett i fleisen. Å han ha lang hånn. Æ tok kuten, mæn æ ha itj tia te å bruk steia ti ståggå. Æ hoppa ne' å sprang bortpå gáln å sto der å tørka sveitten me' trøyarmen. Så råla bokken på hella. Han va' feresten arti de' den bokken. De' va' en dag at han Olaus Jostun kom åt Grunnom. Han bynt å arg bokken. Han kleip ti sperriln påm å sa: Stji — stji. Da snudd bokken sæ om å fekk i hånn ni kvart boks-lår og reiv boksa tå Jostukalla.

Men en gang kom Svartboka hans John til god hjelp. Arnt Holmen kom til Grunnan en tur. Tri-ne hadde kokt kaffe og dekt bor-

det for to. Men før kaffedrikkinga tok til, kom det til syne en fremmedkar ute på gårdsplassen. — Gjøm dæ, Arnt, så ska' e bli moro, sa John, når han gikk ut for å ta imot fremmedkaren. — Har De fremmede, spurte han når han så at kaffebordet var dekt. — Næ, men æ hi veinta dæ.

Som rimelig var, dreide han John samtalen inn på Svarteboka og at han også var innehaver av henne. Fremmedkaren kunne forsikre at det bare var dumme folk som trudde på slikt tull. John kom ikke lenger der, i første omgang. Men John hadde gode kort på handa. Han fortalte at han hadde en god kompis som hette Arnt Holmen. John fikk fremmedkaren så interessert i han Arnt, at han ville ha John til å skyss seg til Nordholmen, så han kunne få snakke med denne merkelige Arnt. Men da sa John tvert nei. Det var alt for langt, så det tok lang tid. — Men æ kan få han Arnt te å kåmmå åt Austgrunnan. Æ ska bruk Svartboka, så kjæm en vel snart. John rusla bort til skapet og fann fram ei svart notisbok som han tok med utpå dørrappa. Og så kauka han med høg røst: — Arnt, du må skynn dæ kåmmå, de' sett en fremmenkar hen å drekk kaffe. Når John vel og vakkert kom til kaffebordet, kom også Arnt setten-de. Han bles som en smiebelg, etter den lange springmarsjen. — Kerrsom — kerrsom stårpå, fikk han endelig fram.

John Grunnan

«Å gå åt presta»

Av Gunnar Haldorsen

Den våren vi var ferdige på skolen, da var vi 14–15 år, alt etter hvor tidlig en hadde begynt på skolen, var det å ta til med konfirmantforberedelsene, «å gå åt presta», som vi kalte det. Dette foregikk i kirkestua i Vuku hver tirsdag, fra først i mai til slutten av september, da konfirmasjonen stod. For oss i Vera var det ikke bare en snartur, da det var drøye fem mil fra Sør-Vera til Vuku, og fremkomstmidlet var å gå. Det var en eller annen prest som hadde innført skikken med at de lengst bortefra møtte annenhver tirsdag. Til gjengjeld skulle vi møte på prestekontoret kvelden før, altså mandagskvelden den uken vi var der for å bli hørt i lekse vi hadde den gangen vi ikke var der. Det ble forresten sløffet det året vi gikk. Av hvilken grunn fikk vi aldri noen forklaring på.

Det var i 1941 vi var tre fra Vera som «gikk åt presta», to fra Sør-Vera og en fra Tronsmoen.

Dette var det andre året av krigen, slik at kommunikasjonene oppgjennom dalen hadde blitt atskillig dårligere enn de var før krigen, selv om de ikke var de aller beste da heller. Dette gjorde kanskje sitt til at vi mangelte på mange slitsomme turer fram og tilbake til Vuku.

Første turen, datoen husker jeg ikke, men det var nok i første halvdel av mai. Sigvald og jeg kom aldri fram til innskrivingen til konfirmasjonsforberedelsene.

Vi startet opp på søndag. Ruta var lagt opp slik: Vi skulle gå til Ottermoen og overnatte der, mandagen skulle vi gå til Vuku, overnatte hos noen slektninger, så til presten på tirsdag, og ta fatt på heimturen når vi var ferdig klokken 13.

Men som før nevnt kom vi aldri så langt. Mai er brytningstid mellom vinter og vår i fjellet, med

snøsmelting og flom. Det er verken vinter- eller sommerføre. Det var å gå i snøsørpe og isvann, med en og annen barflekk innimellom. Verdalsbruket hadde stengt dammen ved Storlunet for å skaffe fløtingsvann i Verdalselva. Veresvannet var stort og gikk over sine bredder. Første møte med vannet var ved Sisselvoldbrua hvor vi måtte vasse over på begge sider av brua. Vi vassa til langt opp på låra, men over kom vi og gikk trøstig videre, gjennomvåte som vi var. Vi burde vel ha snudd her —?

Neste møte med vannet var Storlundammen hvor vannet sto langt over veien, men vi kom over der også. Siden kan jeg ikke huske det var noen spesielle hindringer, vi kom velberget til Ottermoen og fikk av oss sko og strømper og fikk tørket oss.

Her spilte vi kort, «Mattis», med Ole Brattåsa om kvelden. Han var glad i å spille kort. På grunn av et handicap måtte han sortere kortene i hver sin farge og ha dem liggende på bordet foran seg. Det sier seg selv at han gjorde det enkelt for oss å vinne.

Neste dag, mandag, var det å prøve å komme videre. Gustav Ottermo advarte oss mot å dra videre, for elva gikk over veien ved Lilløra, eller hva det heter på stedet. Der var det farlig å vasse over, da strømmen var stri. Vi gikk dit og så bare vann og bratte skrenter på begge sider. Her snudde vi og gikk hjem til Sør-Vera.

Det var den første presteturen. Det skulle bli flere utover sommeren, ikke med så mange hindringer, men slitsomme var de fleste av dem.

For det meste gikk vi. Vi startet tidlig mandagsmorgen, gikk til Vuku, overnattet hos noen slektninger, var hos presten fra klokken 10, eller var det 11, jeg husker ikke sikkert, men jeg husker sikkert at vi sluttet klokken 13. Rute-

bilen gikk forbi klokken 12.30, men vi fikk ikke fri så vi kunne ta den. Jeg tenkte hver gang at jeg skulle spørre presten om å få fri en halv time før, slik at vi kunne ta bussen, men når det kom til stykke så sviktet motet og jeg turde aldri spørre. Det hadde vært en lettelse å kunne ta bussen, selv om den gikk bare til Volden.

En gang kjørte vi med bussen, da var Albert Ward med. Han fikk bussen til å stoppe, kom inn til oss og spurte om vi kunne få fri for å bli med. Han hadde vel reist denne veien så mange ganger og visste hva det ville si å gå fra Vuku til Vera. Har mange ganger tenkt på hvor korttenkt presten måtte ha vært som ikke kunne gi oss fri denne halve timen så vi kunne ha kommet oss til Volden, enda var det langt nok å gå. Feilen var vel at han aldri hadde trasket veien fra Vuku til Vera selv.

Denne ene bussturen var ikke så helt enkel den heller. Det var stappfullt av folk og varer, så vi som var yngst måtte krabbe på taket og ligge på takgrinda sammen med sekker og varer. Det hompet og ristet. Veien var ikke den aller beste den gangen heller, men fram kom vi uten uhell. Fra Vuku til Volden er vel ikke mer enn en fjerdedel av veien til Vera, men det hjalp da noe.

Et par ganger fikk vi låne sykler, og de turene gikk veldig lettvtint og fint. Det var rene drømmen å sykle, men det var ikke så enkelt å få lånt en sykkel. Få var det av dem, og var en så uheldig å få ødelagt et dekk for eksempel, var det uråd å få tak i nytt, det fantes rett og slett ikke. Så det var ikke så rart at en som hadde sykkel var redd for det «edle kjøretøyet» sitt.

En søndag holdt presten andakt i skolestua på Kleppen. Da skulle vi møte til overhøring etterpå. Det ble mye kortere å gå til Kleppen enn til Vuku. Sigvald og jeg kom

for sent til andakten. Det er ikke så greit å beregne tida når en skal gå. Kanskje var vi ikke så veldig hissig på å nå fram i tide heller —? Presten var meget sur for at vi ikke rakk fram til denne andakten.

Det er forskjellige hendinger som har festnet seg i bevisstheden fram gjennom tidene, noen fra denne prestegangen sommeren 41. En hadde god tid til å se på omgivelsene når en trasket og gikk utgjennom dalen. En ble godt kjent, la merke til folka der de drev med sitt arbeid langs veien. En la merke til nye lyder, det var fuglelyder vi ikke hadde lagt merke til før, det var susen fra elva. Dufter fra planter vi ikke var vant til. Tanke-

Når vi passerte Bjartan var det mange unger som glodde på oss. Vi syntes de var rare, de syntes vel ikke vi var mindre rare, litt redde var vi nok også. Jeg hadde aldri vært så langt utreist som til Vuku før i mitt liv. Så det var litt av en begivenhet også. Trur ikke det var så veldig pratsomme unggutter våre slektninger fikk besøk av som nesten ikke turde å spørre om nattlosji. En vennlig og varm tanke til dem som tok vel i mot oss, og gav oss både mat og seng.

Den 21. september stod konfirmasjonen i Vera kapell. Det var fem konfirmanter, to fra Helgådalen og vi tre fra Vera. Det var en fin høstdag.

Søndagen etter var konfirmasjonen i Vuku kirke. Vi var bedt utover for bl.a. å være med på det tradisjonelle bilde med kirken i bakgrunnen, men vi avsto. Vi syntes turene til Vuku hadde vært mange nok denne sommeren.

Mange tanker og mange refleksjoner har en gjort seg etter denne sommeren. Hva hadde en igjen? Hva hadde en lært? Kan ikke huske jeg lærte noe nytt. Bortsett fra hva vi hørte og så fra andre konfirmanter i friminuttene. Det var utrolig hvor mye de visste om livets merkverdigheter, slike ting en ikke lærer om hverken på skolen eller hos presten. Alt presten gikk i gjennom hadde vi lært på skolen, salmene vi pugget, skriftstedene, katekismen og dens forklaringer osv. Vi hadde hatt flinke lærere oppe i Vera.

I våre dager er det så på mote å delta i lange løp, maraton, tur-

gåing hvor horder av folk deltar. Ja de til og med betaler for det. Vi var fri å betale, vi var fri å melde oss på også. Vi måtte ta disse maratonturene, det ble mange av dem også. Hvor lang tid vi brukte, timer og minutter, husker jeg ikke vi registrerte noen gang, men det gikk to døgn. Jeg sier døgn, klokka var nok passert midnatt før vi var hjemme. Så var det opp neste morgen for å dra til skogs for å gjete buskapen, kyr og geiter. Det var arbeidet vårt om sommeren.

Det er mange fra Vera, før min tid som har hatt lengre, flere, og kanskje mere slitsomme turer til presten. En av Ward-karene var gjeter på Grunntjernvollen nord for Strådalen da han gikk til presten. Den gangen var det visst hver uke også. Det er fortalt at han rakk å være på vollen to dager, så måtte han gå til presten igjen.

Dette med å gå, og gå langt var nokså alminnelig i Vera i gamle dager. Sikkert også i andre fjellbygder. Min far, Gustav Haldorsen, fortalte at han som 14–15-åring gikk fra Vera til Levanger og tilbake, for å hente medisiner til Iver Tronsmo. Der var nærmeste apotek. Dette blir vel ca. 15 mil, og for det fikk han 50 øre. Kan ikke huske han fortalte hvor lang tid han brukte, men han holdt på i ett, det hastet —. Han fortalte at på hjemturen hadde han passert et fantefølge. Da hadde han vært redd for at de skulle ta fra han

medisinene, men det hadde gått bra.

En lang tur hadde Harald Jønson i Èsingen da han avtjente sin verneplikt på Steinkjersannan. På en helgeperm gikk han fra Steinkjer, over fjellet mot Helgådalen og Vera. Han hadde følge med en kar fra Helgådalen. Videre gjennom Russdalen nord for Sandfjellet og til Kolåsen i Sverige for å besøke sin mor som bodde der. Det sies at det var bare så vidt han rakk å skifte skjorte før han måtte ta til med tilbaketuren. Hørte ikke noe om at han kom for sent tilbake til leiren heller.

Når en hører om slike ting lurer en på hva som drev folk til slikt? Når de ikke hadde annet valg er det greit, men når en soldat går fra Steinkjer til Kolåsen for å besøke sin mor, må det være et veldig sterkt familieband som trekker.

Ellers var det nok så vanlig med forbindelse mellom Reinsjøen i Sverige og Vera. Hvor langt det er vet jeg ikke, men det er ingen snartur det heller. Mellom Meråker og Vera var det samkvem. Det var å gå fram og tilbake. Likeledes mellom Gaundalen og Vera. I fjellet er avstandene store. I gamle dager var det ikke andre fremkomstmidler enn å gå, og folk var ikke redde for å ta beina fatt heller.

Betegnelsen «Å GÅ ÅT PRESTA» er nok så dekkende. Det ble i hvert fall mye gåing.

Den nye tidtager/smørebua ved lysløypa på Bjørstadhøgda vart ferdig ved årsskiftet 1984/85.

Bynahaugslekten

Historien om Serianna og Ola Bynahaug (Blokko) og deres etterkommere — som vi presenterer i årets utgave av Helgådals-Nytt er en ekte husmannshistorie.

Formet i all enkelhet — med harde krav og få rettigheter — i en husmannskontrakt, der hardt arbeid og god helse var nødvendig for å eksistere.

Men det er også en historie om deres barn, som vokste opp i trange kår, der hardt arbeid og sterk vilje ble deres vitnemål i livets harde skole.

I denne slekten finner vi mange markante personligheter som har rike tradisjoner rundt sine livsgjerninger.

Vi nevner Johan Lerhagen som kom tilbake fra Amerika med dollar i lomma, men med jakkerma tom og blafrende der høyre handa en gang var. For sirkelsaga hadde fråtset i kjøtt og blod og redusert arbeidsmannen så alt for hardt og brutalt, men den legemlige mangelen fikk aldri spille noen dominerende rolle i Johans lange og egenartede liv.

Et langt liv fikk mange av Serianna og Ols barn, ikke minst Severin Helmo som tøyde sin alderdom til nesten 103 år.

En hardhaus som ofte søkte jegeren og fjellmannens stier, et særpreg som alltid har vært fremtredende i Bynahaugslekta.

Severins enkle resept på et langt liv var hardt arbeid, mye tobakk og en god del brennevin. Om det er representativt for den resterende slekt, det er vel heller tvilsomt.

Men sikkert er det at mange av Serianna og Ols etterkommere har utfylt sin plass i livet og ikke minst skapt noe for fortid, nåtid og fremtid.

I dag er det mange (pr. 31/12-83 ca. 850 stk.) som kan føre sine aner tilbake til Serianna og Ola, Bynahaugen og Blokko og til slitet og armoa som formet deres hverdag.

Det er Bjørn Inge Langdal og Joar Olav Nesse som har gransket og registrert Bynahaugslekta. Til registreringen av Serianna og Ols etterkommere har de hatt god hjelp av Sverre M. Green og John J. Haugan.

HE.

Serianna og Ola Bynahaug

Den 14/3 1861 ble et ungt par viet til ektefolk i Vuku kirke. Bruden var bare 18 år og brudgommen var 26 år. Det var Ole Johnsen Storstad, født på Holmlivald og Serianna Johnsd. Bynahaug, født på Hauganvald. Med sikkerhet kan man nok si at de begge kom fra små kår, husmannsfolk som de var.

Noen velstand ble det sikkert ikke i tiden som fulgte heller. De bosatte seg på Bynahaugen sammen med moren til Serianna. Ettersom årene gikk, begynte barna å komme og de 6 første ble alle født på Bynahaugen med ca 3 års mellomrom. Å skaffe til veie det aller mest nødvendige av mat og klær

var sikkert ikke enkelt på en husmannsplass. Forholdene på Bynahaugen var dårlige og gubben som rådde i Byna var streng overfor husmannsfolket, og dette gjorde selvfølgelig tilværelsen enda vanskeligere. Det er blitt fortalt at folket på Bynahaugen ikke hadde lov til å ta noe annet enn einer til ved, til og med tørre kvister var for gode for husmennene.

Med dette elendige levegrunnlaget var det sikkert nødvendig å forsøke å tjene litt penger på annet arbeid. Ola var skomaker og han reiste rundt på gårdene for å lage og reparere sko til folk.

Ola var liten av vekst men kraftig bygd med et heftig tempera-

ment. En gang Ola var på sørsiden av elven, ble han oppmerksom på en mann som var i gang med å banke opp kjerringa si. Selv om mannen var både stor og kraftig, følte Ola at han måtte gripe inn ovenfor denne uretten som ble begått. Da Ola skulle kaste ut koneplageren, tok denne tak i dørkarmen for å holde seg fast, men dette førte bare til at både koneplageren og dørkarmen havnet ute i friluft.

Det er også blitt fortalt at Ola bar potettønner helt alene fra veien og opp til Bynahaugen.

De kummerlige forholdene på Bynahaugen var sikkert årsaken til at familien med sine 6 barn bestemte seg for å flytte til Blokko i 1879. Tørris Langdal kjørte flytte-lassen for dem med en noe utemthingst.

Blokko i 1947.

Bolighuset er det samme som Serianna og Ola bodde i.

Foto: Nella Green.

Husene i Blokko var i en elendig forfatning da de kom dit. Severin Helmo fortalte at de måtte lete lenge første kvelden for å finne en tørr plass å sette senga. Taket var så utett at det rant ned nesten overalt i huset. Huset var ganske lite med stue og kjøkken i 1. etasje og to loft. Kun loftet over kjøkkenet kunne brukes, det andre rommet var ikke satt i stand.

Forholdene i Blokko var i hvert fall så pass at de kunne holde noen husdyr. De hadde både kyr, sau og geit. Dyktighet og stor arbeidsinnsats førte til at forholdene der ble bedre etter hvert og det hjalp sikkert at barna vokste opp og klarte seg selv.

Serianna var en av bygdas jordmødre og høy alder var ingen grunn til å legge ned denne aktiviteten. Edin Green kunne fortelle følgende historie om Serianna:

«Sofie Green skulle føde sitt første barn den 3/9 1918. Jeg ble sendt ut for å finne en jordmor og det var da naturlig å spørre Marta Sagvold. Da jeg kom til Sagvolden fikk jeg opplyst at hun hadde reist til Tosteigan for å hjelpe Eline som også skulle føde. Neste forsøk var hos Anna Langdal, men hun følte ikke at hun ville ta på seg oppdra-

get. Hun anbefalte imidlertid å spørre Serianna Blokko og turen gikk videre dit til fots. Serianna var kjent for aldri å si nei når noen spurte om hjelp og det gjorde hun heller ikke denne gangen. Hun sa seg straks villig til å komme, og hun foreslo at jeg skulle reise hjem for å hente hest så skulle hun kle på seg og begynne å gå på vei et stykke. Jeg returnerte med hest og frauslede og borte i Skotrøa traff jeg Serianna krypende med en flaggermuslykt. Hun var da 75 år».

Mens Serianna var hjelpsom og snill, kunne Ola være grinete og sur. En gang Edin Green hadde vært innom Blokko, hadde Ola vært i gang med å montere i sammen en «daill». For at han skulle kunne binde den sammen måtte delene klemmes i hop. Denne oppgaven hadde Serianna fått til-delt og armstyrken hennes hadde ikke tilfredstilt Ols krav. Serianna hadde derfor bedt Edin om å hjelpe mannen. Da hadde Ola blitt blid og han hadde følgende kommentar: «Henne vart nå anna ja, når kjerringa to ti va e da som å lægg på ein spør».

Ols heftige temperament førte til at Serianna, barn og barnebarn

gjorde alt for at han ikke skulle bli irritert.

Når det gjelder matstell kan det nevnes at Serianna ofte brukte å lage hvetekake og sviskergrøt med rosiner i. Dette var kost som passet godt for Ola som på sine gamle dager hadde store problemer med magen. Severin Helmo satte all sin dag pris på denne typen sviskergrøt.

Ola var skrøpelig i mange år før han døde av kreft i 1914. Serianna måtte derfor være mye borte på forskjellige slags arbeid for å tjene ekstra. Hun var mye rundt på gårdene for å hjelpe til i onnetimene. Det må ha vært en hard tilværelse ettersom hun også etterhvert begynte å dra på åra. Ola ble etter hvert så dårlig at han ikke maktet å få inn kyrne om kvelden og da måtte Serianna hjem i rett tid for å ta seg av alt det som skulle gjøres hjemme også.

Samme året som Ola døde, ble Olines mann Kristen Sagvold syk av tuberkulose og sendt på sanatorium. Oline flyttet da med de 3 barne sine til Blokko. Frem til 1919 bodde hun sammen med Serianna.

Så kom Hepsøfamilien til Blokko og Serianna var sammen med dem en tid. Også på sine gamle dager ville Serianna forsøke å klare seg selv. Hun hadde sin egen geit, men det ble mye ensidig kost med flatbrød og geitmelk. Dette kunne ikke gå i lengden og barna måtte støtte henne økonomisk for at hun skulle klare seg.

Etter hvert ble Serianna så skrøpelig at hun måtte ha hjelp. En vinter bodde hun hos Martin i Sagvolden. Hun led av revmatisme og låg derfor mest til sengs. Marta Sagvold bodde i kammeret og der var også senga til Serianna plassert. Selv i så høy alder fungerte hørselen hennes svært godt, og gjennom tømmerveggen inn til kjøkkenet kunne hun høre hva de snakket om der.

Neste oppholdssted var hos Ragnvald i Lille Langdal før hun døde hos datteren Anna i Haugan den 1/10 1925.

B.I.L.

Husmandscontract

Brugen og Benyttelsen af Pladsen Blokhaug under den Værdalsgodset tilliggende Gaard Nedre Green Matr. No 179 L. No. 249 af Skyld 2 Daler 1 ort i Værdalens Præstegjeld overdrages herved paa omstaaende Betingelser for Brugen og Benyttelsen af Godsets Gaarde og Pladse til Ole Johnsen Bynahoug som inden hvert aars utgang har at erlegge afgift efter Vilkaarenes Punkt I med kr. 32,00 — to og tretti kroner. Contracten gjælder for saa lang tid som Vilkaarene opfyldes og regnes fra 14de april 1882. Det bemærkes herhos at godseierne eie i husene.

Nedre Holmen, Værdalen, den 14de april 1882
for Værdalsgodsets eiere.

Chr. Jenssen.

Denne Contract som er udferdiget i 2 Exemplarer lige som ogsaa de i samme omhandlede omstaaende Betingelser vedtager jeg i alle Dele.

Dato som ovenfor.

Til vitterlighet
Petter Bentsen
f. Getz

Ole Johnsen
Bynahoug

Stamtavlen til Serianna Johnsdatter

Ingen av foreldrene til Serianna var født i Verdal. På farsiden er opplysningene om forfedrene å finne i Selbu og på morsiden i Skogn.

John Bersvendsen, Seriannas far, kom hit til bygda den 10. november 1818. Sammen med han kom en eldre bror og foreldrene. I utflyttingsregistret for Selbu er de oppført som:

Bersvend Haldorsen Aftret 43 år, husmannsfolk

Kirsten Johnsdatter 40 år, hustru Haldor 7½ år, sønn

John 5½ år, sønn

Under folketellingen i 1825 finner vi John som dreng i Kolstad vestre hos Ole og Ingebor Kolstad. Han er fremdeles der da han blir konfirmert i 1827. Foreldrene hans er da oppgitt til å være Bersvend og Ingebor i kirkeboken, mens navnet på moren er Kjersti i klokkeboken. Denne Ingebor er trolig husmoren i Kolstad hvor han var dreng, og det hendte flere ganger at fosterforeldrene var oppgitt i stedet for de biologiske foreldre.

Det er umulig å si eksakt når Ragnhild kom flyttende. Hun ble

konfirmert 16 år gammel den 30. september i 1832 i Skogn. Det betyr at hun må ha kommet en gang mellom 1832 og 1840.

John og Ragnhild giftet seg i Verdal, og dette er innført både i kirkeboken og klokkeboken 21/2 1840. I begge kildene er de oppført som John Svendsen Kolstad og Ragnhild Eliasdatter Kulsli. I klokkeboken er det angitt at John Svendsen er inderst i Kolstad. Navnet John Svendsen som benyttes er en forenkling av det egentlige navnet John Bersvendsen.

De to bodde tydeligvis på Kolstad en tid, da deres første datter Karen Anna blir født 4/6 1840 oppgives de til inderster på Kolstad.

Deres neste oppholdssted var på en husmannsplass under Haugan (Hauganvald). Da Serianna ble født 13/2 1843 bodde de der. John og Ragnhild fikk ikke flere barn og de var gift bare i fire år idet husmannen John Bersvendsen Hauganvald døde 4/4 1844.

Ragnhild kom til Bynahaugen ved at hun den 19/11 1847 giftet seg med enkemann Anders Andersen Bynahoug. Med sine 55 år var

han hele 25 år eldre enn Ragnhild. Anders Andersen var blitt enkemann 4 år tidligere, da kona hans, Gjertrud Johansdatter døde. Hvor Anders var født er uklart, men han oppholdt seg i Vera i 1815 og 1816.

Folketellingen for 1801 viser at familien til Anders var husmannsfolk på Øster-Holmlie. De kom sansynligvis til Verdal omkring 1795.

For slektsinteresserte kan det nevnes at en sønn til Anders som hette Ola er å finne i Eggja-ætta i Helgådals-Nytt 1983, side 44. Det er mulig at noen av barna til Anders oppholdt seg på Bynahaugen også etter at han giftet seg med Ragnhild.

Det er umulig å si om døtrene til Ragnhild bodde sammen med moren og stefaren i tiden som fulgte, men konfirmasjonsregistrene tyder på at det ikke har vært tilfelle. Karen Anna konfirmeres i 1855 og hun bor da i Sæter. Serianna ble konfirmert i 1858, og hun bodde da i Varslot. Det kan forøvrig anmerkes at Serianna, utrolig til å være fra en husmannsplass, stod nr. 1 på konfirmasjonslista. At døtrene ikke bodde sammen med moren er vel rimelig i og med at faren døde og levegrunnlaget sikkert var elendig.

Serianna giftet seg 18 år gammel med Ole Johnsen Storstad i 1861 og hun bodde da på Bynahaugen.

Ragnhild og Anders fikk ingen barn sammen, og hun ble enke for 2. gang da Anders døde på Bynahaugen 1/12 1864. Han var da 73 år gammel.

Folketellingen for 1865 viser at Ragnhild da bodde på Bynahaugen sammen med datteren Serianna, svigersønnen og barna deres. Hva som preget Ragnhilds liv i neste omgang er ikke mulig å finne ut på grunnlag av skriftlige kilder. Imidlertid kunne John Tosteigan fortelle følgende om Ragnhild:

«Etter at Ragnhilds første mann døde, var hun sammen med en «kaill» som var mye eldre enn henne. De ble visstnok også gift. Senere ble hun sammen med en annen mann som hette Ola. Han var fra Helgådalen og født på Julnesset, og før han kom sammen med Ragnhild jobbet han med tømmerdrift i Forlandet. Ola og Ragnhild bodde sammen på Bynahaugen, de hadde ingen barn sammen. Ola jobbet

imidlertid i tømmerkogen inne ved Høysjøen (Sagtjernet), og derfor hadde han hovedsakelig sitt tilhold der inne. Han hadde bosted under noen steiner på sørsida av Østernesbekken like ovenfor der hvor veien går nå. Ola var stor av vekst og ble kalt for «Lussen». Han var svært nøye med at han alltid skulle ha med seg lue og stav når han skulle til fjells, ellers stilte han små krav til komfort. Ola tilbrakte en stor del av livet sitt ute i fri luft. Til slutt fikk Ola en trist skjebne. Hans første selvmordsforsøk mislyktes idet han ramlet ned og holdt på å slå seg ihjel da han prøvde å henge seg. Hans andre forsøk ble vellykket da han hengte seg i et stort tre like ved Bynahaugen. Den greina han hengte seg i forble grønn og fin etter at treet var råtnet.»

Etter Ols død reiste Ragnhild til Jakob Stiklestad på Nord-Stiklestad og ble kårtaus der. Hun ble der helt til Jakob døde, og hun kom da til Blokkø og bodde sammen med Serianna og Ola. Fra Stiklestad hadde hun med seg en svært liten hund som hun lovet Jakob å ta seg av. Denne hunden spiste bare lett kost som f.eks. kavrering. Hunden sov i senga til Ragnhild ved siden av føttene hennes. Ragnhild døde i Blokkø og Eline Tosteigan husket at hun var med i begravelsen. En søster av Ragnhild gikk fra Skogn til Blokkø for å delta i begravelsen.»

Det som John Tosteigan fortalte om «Lussen» har sannsynligvis skjedd mellom 1865 og 1875. Helt i overensstemmelse med hva som ble fortalt finner man under folketellingen i 1875 at Ragnhild er kokkepik på Stiklestad øvre. Under folketellingen i 1891 er hun tjenesteytende på Nord-Stiklestad hos enkemann Jakob Sevaldsen. Jakob døde 18/10 1892, og da kom altså Ragnhild til Blokkø.

Ragnhild døde 14/1 1900 i Blokkø.

Seriannas søster Karen Anna reiste etter hvert til Amerika. Vi vet ikke nøyaktig når hun dro og hvor hun reiste fra. I konfirmasjonsregistret er det anført at hun har fått attest til Kristiansund 27/10 1868. Dette tyder på at hun har oppholdt seg der før hun reiste til Amerika. Kildematerialet for Kristiansund er elendig, og det har ikke lyktes å

Rose Headsten

Lillie Headsten

finne Karen Anna i noe register der.

Jostein Molde har imidlertid funnet Karen Anna i en folketelling for 1900 i USA. Hun oppholdt seg da i staten Michigan, nærmere bestemt i Escanaba, Delta County. Navnet hennes er da mer tilpasset engelsk idet hun kaller seg Carrie A. Headsten. I denne tellingen gis følgende opplysninger om familien hennes:

Carrie A. Headsten f. juni 1844 Norge.

Rose A. Headsten f. des. 1875 Michigan.

Lillie M. Headsten f. aug. 1877 Michigan.

Edward W. Headsten f. mai 1882 Michigan.

Det er videre opplyst at Karen var enke og at hun utvandret i 1871. Rose og Lillie er opplyst å være lærere. Som man ser er fødselsåret til Karen Anna 4 år feil mens måneden er korrekt. Det er ikke mulig å si om utvandreråret er korrekt, men det gir i hvert fall en antydning. Det er ikke funnet ut om det eksisterer etterkommere etter Karen Anna i USA.

Det er av flere blitt fortalt at Karen Anna var en dame som i høyeste grad hadde økonomisk sans. Allerede på båtturen over Atlanterhavet viste dette seg. Karen Anna solgte matkista si og tok seg arbeid ombord. I forbindelse med anlegging av jernbane i Michigan, ble Karen Anna oppmerksom på at behovet for en stasjonsby ville komme. Forutseende som hun var kjøpte hun derfor opp grunnen der denne skulle komme til å lig-

ge. Da jernbanen trengte eiendommen hennes, solgte hun den med god fortjeneste.

Det er en del forhold angående familien til John og Ragnhild som bør forklares. Å påpeke årsaken til at Bersvend Haldorsen og hans familie kom til Helgådalen er selvsagt vanskelig. Hyppig flytting blant husmannsfolk var vanlig, men hvorfor flytte den lange veien fra Selbu og hit? Kildematerialet kan til en viss grad gi en indikasjon. Den første gangen vi finner Bersvend er i skattelista for 1820, og han er oppført under Lille Langdal. Det er mulig at det er en forbindelse til Ingeborg Johnsd. som er tjener på Lille Langdal i 1815. Hun er nærmere beskrevet i Helgådalsnytt fra 1983 av Reidar Prestmo i forbindelse med «Simeniale» s. 25. Antydningen der om at hun er fra Selbu er interessant, men om det er noe slektsforhold vites ikke ennå. Året etter familiens ankomst kom datteren Kirsten Bersvendsdatter flyttende etter. Hun har sannsynligvis blitt værende i Selbu for å konfirmeres.

Under folketellingen i 1825 var Bersvend og Kirsten i Kulsli, mens sønnen Haldor var i Sæter. Rimeligvis var det elendig levegrunnlag som gjorde at familiemedlemmene ikke bodde sammen.

Den første av to tragiske hendelser i Selbufamilien inntraff 10/7 1826. Da druknet Haldor Bersvendsen som da var 15 år gammel. I kirkeboken er det anført at han druknet i elven under bading. Dette tragiske dødsfallet har nok gitt navn til «Haldohølet» i Høysjø-

elva. Dette er i overenstemmelse med det som Sverre M. Green skriver i Helgådalsnytt i 1984, s. 46. Gjetergutten fra Sæter som druknet og gav navn til stedet var nok sælbyggen Haldor Bersvendsen.

Datteren Kirsten finnes igjen i kildematerialet i forbindelse med at hun fødte en uekte datter som het Karen i 1832. Faren til barnet var Ole Pedersen Åkran som er å finne i Åkran-ætten. De to ble aldri gift.

Den neste tragiske hendelsen inntraff 28/6 1836. Kirkeboken viser at Bersvend Haldorsen, 65 år gammel og da inderst på Kolstad, døde den dagen. Her er det en anmerkning som forklarer noe om dødsårsaken. Det er skrevet at han ble funnet druknet, og at lensmannen hadde gitt beskjed om at begravelse kunne finne sted. Dette må bety at det har vært mistanke om selvmord. Hvis det hadde vært tilfelle, kunne ikke den døde ha blitt begravd i vigslet jord. Lensmannen har tydeligvis funnet ut at dødsfallet har skyttes et uhell og derfor kunne begravelse finne sted på vanlig vis. Det er i tillegg anført at han var avkreftet. Enda en sælbygg hadde lidd en tragisk skjebne i Helgådalen.

Kirsten Bersvendsdatter var i 1842 39 år gammel og fremdeles ugift. Dette året giftet hun seg, og om hun giftet seg sent så var i hvert fall giftermålet interessant. Hun giftet seg nemlig 25/ 11 1842 med Elias Andersen Lyngsvald fra Skogn. Han var far til Ragnhild Eliasd. og enkemann. Med sine 60 år var han drøye 20 år eldre enn sin kone. Dermed hadde det skjedd at far og datter hadde giftet seg med to søsken.

Om det var Ragnhild eller Elias som først kom i kontakt med Helgådalen kan ikke fastslås med sikkerhet. I utflyttingsregistret er det anført at Kristen Bersvendsdatter fikk attest til Skogn 20/4 1844. Imidlertid er årstallet 1832 nevnt og det kan tyde på at hun har reist til Skogn også dette året. I så fall er det nærliggende å anta at hun er den som har etablert kontakt med enten Ragnhild eller Elias. Kirkeboken antyder at også Kirstens datter Karen ble gift og døde i Skogn.

De siste av sine leveår levde Kir-

Elise Leirset med en bolle som tilhørte hennes oldemor Ragnhild.

sten Bersvendsdatter og Elias Andersen i Skogn. De fikk en sønn som hette Johan Arnt den 20. april 1847, og de bodde på Lynholmen, plass under Lynum. Her bodde de også alle tre i 1865. Til slutt døde Kirsten og Elias med fire dagers mellomrom i mars 1866 og begra-

velse fant sted samme dag. Da var Kirsten 63 år og Elias 84 år.

Det brokete og til dels tragiske livsløp til innflytterne fra Skogn og Selbu har resultert i at alle etterkommerne i Verdal er å finne på ættetavlen til Serianna og Ola Bynahaug. **B.I.L.**

Olai Langdal – sønnesønn av Serianna og Ola Blokko har fortalt følgende historie.

Under et julebesøk til Serianna og Ola, ble Olai og hans foreldre møtt med en sterk og dampende lukt av geitkjøtt da de kom inn i kjøkkenet i Blokko.

Ved komfyren stod Serianna – blid og rød i kinnene etter en lang dag ved kjøttgryta.

Som den erfarne kokke hun var, hadde hun alt ved firetiden satt gryta over varmen for å få det seige og hardkokte geitkjøttet ferdig til rimelig tid. Borte i en krå satt husfaren – gamle Ola, som en grå eminense i et elendig humør, totalt upåvirket av julebesøk og julehøytid, fortalte Olai.

I takt med geitkjøttets lange koketid steig både sulten og temperamentet til Ola.

Men da kjøttgryta endelig var ferdig var Ola den første i fatet – lenge før de andre var kommet til bords.

Han «gauv» seg på kjøttet med et udyrs forakt, for å bruke Olai's egne uttrykk, men fikk store problemer med sin gamle og tørre gane som slo seg totalt vrang mot det seige og tørre geitkjøttet.

Det endte med hosting og harking – så høgt og skjærende at gammelkatta skaut bust og fikk harde frysninger i ovnsvarmen.

I det mylderet som da oppstod var det Ola, på veg etter drikke steig feil i kjellertrappa og ramlet ned, med luka etter seg som en vond ånd.

Der nede utspant det seg et intermesso som tilhørte en annen verden . . . , fortalte Olai.

Denne historien er en sammenfatning av flere versjoner fra Olai's julebesøk i Blokko. Olai brukte mange fremmedord og uttrykk i sine historier, slik som at Ola satt som en grå eminense. Med andre ord, at Ola var en uanseelig person som i det skjulte øver stor innflytelse . . .

H.E.

SERIANNA JOHNSDATTER BYNAHAUG f. 1843 p. Hanganvald g. 1861 d. 1925 p. Hangan	RAGNILD ELIASDATTER f. 1816 p. Lynenvald i Skogn g. 1840 g. 1847 med Anders Andersen d. 1900 p. Blokko	ANNA PAULSD. SYNNLO f. ca. 1782	GURU HÅGENSD. f. 1753 p. Røstadv. i Skogn	Gudlov Osd. Hågen Røstadv.
	JOHN BERSVENDSEN f. 1813 p. Aftret i Selbu g. 1840 d. 1844 p. Hanganvald	ELIAS ANDERSEN f. ca. 1782 g. 1809 g. 1842 d. 1866 p. Lynen.	PAUL JONS. SYNNLO f. 1758 p. Lille Moe i Skogn g. 1780	Anne Paulsd. Jon Lille Moe
	BERSVEND HALDORS. f. 1775 p. Aftret i Selbu g. 1803 d. 1836 p. Kolstad	KIRSTEN JONSD. f. 1778 p. Sesseng i Selbu	RANDI KNUSD. f. ca. 1741	
	AGNES OLSDATTER f. 1798 p. Storstadvald g. 1828 d. 1872	JOHN OLSEN SESSENG f. ca. 1742 d. 1800 p. Hårstad i Selbu	KIRSTEN THOMASD. f. 1747 p. Hammer i Selbu d. 1800 p. Aftret i Selbu	Marit Haldorsd. Thomas Hammer
OLE JONSEN BYNAHAUG f. 1835 p. Holmlivald g. 1861 d. 1914 p. Blokko	AGNES OLSDATTER f. 1798 p. Storstadvald g. 1828 d. 1872	MARI JEREMIASD. f. 1771 p. Storstad d. 1841 p. Storstad	INGEBORG KRISTOFFERSD. f. ca. 1728 p. Skavhaug d. 1817	Marit Mikkelsd. Lundskin Kristoffer Andersen Skavhaug
	JOHN OLSEN HOLMIVALD f. 1794 p. Holmlivald g. 1823 med Randi Thomasd. g. 1828	OLE OLS. STORSTAD f. ca. 1771 g. 1795 d. 1822	JEREMIAS ANDOSEN STORSTAD f. 1734 p. Storstad g. 1761, d. 1820	Kirsten Olsd. Midtgrunden Ando Sivertsen Bjørstad
	SIRI OLSD. f. ca. 1756 g. 1784 d. 1810	AGNES ERIKSD. f. 1732 p. Lindset d. 1810 p. Aarstadv.	OLE PEDERSEN ÅRSTADVALD f. ca. 1723, g. 1756 d. 1796	Ingeborg Olsd. Erik Torkildsen Hannes
	OLE JONSEN f. ca. 1760 g. 1784 g. 1811 d. 1832	AGNES ERIKSD. f. 1732 p. Lindset d. 1810 p. Aarstadv.	OLE PEDERSEN ÅRSTADVALD f. ca. 1723, g. 1756 d. 1796	Ingeborg Olsd. Erik Torkildsen Hannes
		MARIT JENSEN. MÅLEN f. 1714, g. 1759 d. 1765	JON JACOBSEN BJØRSTAD f. 1724 p. Kolstad g. 1758, g. 1759	Jens Tangen Eli Larsd. Kolstad Jacob Jonsen Kolstad

NB! Det som er skrevet med kursiv skrift, er basert på noe teori, men er trolig riktig.

Slektsregister

Av praktiske årsaker har vi her satt strek ved året 1940, dvs. at alle født før 1940 er med her. Ett unntak er det: Vi har aldri delt søskenflokkene. Der de fleste er født før 1940 er alle søsken med, er fleste-parten født etter 1940 blir ingen med, selv de som er født før 1940. Det er på grunn av volumet vi må gjøre slik. Langdal og Nesseemo har dataliste ajourført pr. 31/12 1983, men denne inneholder ca. 850 navn, og ville gjort et for stort innhugg i Helgådals-Nytts spalter.

De som måtte ønske det kan imidlertid bestille kopi av dette dataregisteret av artikkelforfatterne, mot betaling av kopiprisen.

A. Ole Jonsen Bynenvald f. 1835, d. 1914, g. 1861 m. Serianna Johnsdatter Hauganvald, f. 1843, d. 1925.
B1. Johan Arnt Lerhagen f. 1861, d. 1943, g. 1888 m. Sofie Olsdtr. Varslot f. 1865, d. 1939.

C1. Laura f. 1888, d. 1917.

D1⁰. Signe Julie f. 1908. Far: Martin Lillegård f. 1885, d. 1976, g. 1924 m. Ole Andres Varslot f. 1901, d. 1982.

E1. Nils f. 1924

g. 1948 med Lise Bjartan f. 1927. Skilt.

E2. Laura Sofie f. 1926

g. 1948 med Magne Benjamin Nesseemo f. 1920.

E3. Tormod f. 1928

E4. Johanne Alise f. 1930

g. 1952 med Peder Bjartan f. 1921

E5. Olaus Antonie f. 1931

E6. Odd Sigvart f. 1933.

D2⁰. Rudolf f. 1915. Far: Anton Lynghaug f. 1868, d. 1919, g. 1947 med Inger Røseth f. 1919 (Ogndal). Skilt.

C2⁰. Petra f. 1908. Mor: Inga Langdal f. 1890, d. 1939, g. 1943 med Sverre Kvamme f. 1903, d. 1963.

B2. Jokumina Bjørkhaug f. 1864, d. 1913, g. 1890 med Johannes Nonseth f. 1839, d. 1924.

C1⁰. Odin Sevrin Bratli f. 1885, d. 1972.

Far: Edvard Olsen Åsan, f. 1860 (Frol), d. 1959, g. 1910 m. Inger Anna Bakken f. 1886, d. 1971.

D1⁰. Oline f. 1907. Mor: Pauline Trøbak f. 1878, d. 1950. Tvilling med D2⁰, g. 1926 med Olav Helmo f. 1904.

E1. Sigvald f. 1926,

g. 1950 med Sigrun Kulslis f. 1930.

E2. Paula f. 1928,

g. 1946 med Knut Green f. 1924.

E3. Solveig f. 1932,

g. 1949 med Svein Bjørkeng f. 1929.

D2⁰. Henrikke f. 1907. Mor: Pauline Trøbak f. 1878, d. 1950. Tvilling med D1⁰, g. 1933 med Sverre Helmo f. 1911.

D3. Ella Johanna f. 1911,

g. 1937 med Sigvald Hallem f. 1911, d. 1985.

D4. Ingvald Adolf f. 1913, d. 1976,

g. 1942 med Klara Kvelstad f. 1917.

D5. Oddvor Sofie f. 1914.

g. 1943 med Bjarne Haugdal f. 1904.

D6. Edel Otilie f. 1916,

g. 1941 med Bernhard Haugdal f. 1900.

D7. Arne Sigvald f. 1918,

g. 1948 med Signe Vikvang f. 1918.

D8. Lotte Alvilde f. 1919, d. 1973,

g. 1947 med Ola Vikvang f. 1915.

D9. Borghild Elfrida f. 1922,

g. 1947 med Ole Høgli f. 1921.

D10. Inger Antonie f. 1924,

g. 1943 med Olav Elnes f. 1919.

D11. Ole Edvard f. 1926,

g. 1959 med Sigrid Martha Suul f. 1939.

D12. Tormod f. 1932.

C2⁰. Eline Tosteigan f. 1888, d. 1976. Far: Jacob Andreas T. Langdal f. 1859, d. 1927.

D1⁰. Signe f. 1909. Far: Johannes Tronsmo f. 1887, d. 1974, g. 1931 med Einar Lervik f. 1905 (Frosta).

D2⁰. John f. 1914, d. 1983. Far: Olaf Tosteigan f. 1893, d. 1965. Samboer.

D3⁰. Sofie f. 1918, d. 1983. Far: Olaf Tosteigan f. 1893, d. 1965. Samboer, g. 1941 med Svein Bendiksen f. 1913.

C3. Olaus Bjørkhaug f. 1891, d. 1942.

C4. Oline f. 1892, d. 1956,

g. 1916 med Johan Olsen Holmli f. 1888, d. 1955.

D1. Anna f. 1916,

g. 1942 med Bjarne Stuberg f. 1916 (Lånke).

D2. Jorunn f. 1918,

g. 1955 med Kåre Farbu f. 1918 (Inderøy).

D3. Ottar f. 1920, g. 1952 med Inger Johanne Moe f. 1916 (Ronglan).

D4. Jenny f. 1921, d. 1970.

D5. Sigvart f. 1923.

D6. Olaus f. 1932, d. 1943.

C5. Ragna f. 1894, d. 1979, g. 1917 med Peter Hepsø f. 1879 (Bjugn), d. 1963.

D1. Ruth f. 1917.

D2. Karen f. 1919,

g. 1946 med Ola Overmo f. 1920, d. 1983.

D3. Sverre f. 1920.

D4. Julie f. 1922,

g. 1952 med Leif Bjørkli f. 1920.

D5. Per f. 1925,

g. 1952 med Jorunn Rotmo f. 1930.

D6. Knut f. 1928,

g. 1957 med Oddbjørg Austli f. 1933.

D7. Svein f. 1930.

D8. Otelie f. 1933,

g. 1954 med Brynjar Skrove f. 1930.

D9. Maja f. 1935.

C6. Severin f. 1896, d. 1915.

C7. Laura f. 1898, d. 1916.

C8. Inga f. 1903, d. 1976, g. 1926 med Martin Overmo f. 1883, d. 1972.

D1. Hanna f. 1926,

g. 1952 med Sigurd Lyngstad f. 1919.

D2. Anton f. 1928,

g. 1973 med Brit Forbordsaunet f. 1941 (Skatval).

D3. Jorun f. 1931,

g. 1968 med Paul Fossan f. 1924 (Henning).

D4. Jon f. 1934.

D5. Johannes f. 1937, d. 1941.

D6. Johannes f. 1941.

C9. John f. 1907.

g. 1944 med Ella Bjørstad f. 1912.

B3. Anton Green f. 1867, d. 1959, utv. til USA 1893, g. 1897 med Alma Henrikson f. 1880 (Austmarka ved Kongsvinger), d. 1975, utv. til USA 1893.

C1. Odin f. 1898, Escanaba, Michigan.

C2. Bertha f. 1901, d. 1979, Escanaba, Michigan, g. med Myron William Legg f. 1897, d. 1955.

C3. Arthur Edward f. 1903, d. 1980, Escanaba, Michigan, g. med Lydia Samuelson f. 1905, d. 1939.

C4. Anna Louice f. 1906, d. 1974,

g. med Frank Sauere f. 1899, d. 1976.

C5. Melvin f. 1908, Escanaba, Michigan, gift.

1 sønn.

C6. Rockford Elmer f. 1909, d. 1974, Escanaba, Michigan.

G1. med Edna Blift. Skilt.

G2. med Jewell Smith, død.

G3. med Jenny Roberte, død.

C7. Edna Gladys f. 1912, Escanaba, Michigan.

C8. Alice Dorothy f. 1915, Escanaba, Michigan, g. 1936 med Harry Anthony Menard f. 1913, d. 1979.

C9. Bernice Marion f. 1917 (Florida),

g. 1944 med Robert W. Sharitt f. 1913.

C10. Fern Anette f. 1924,

g. 1946 med Robert Vernon Davis f. 1921.

B4. Ragnvald Langdal f. 1870, d. 1936,

g. 1898 med Karen Skavdal f. 1867, d. 1950.

C1. Jon f. 1890, d. 1914.

C2. Olai f. 1898, d. 1973.

C3. Ole f. 1899, d. 1973.

C4. Elise f. 1901,

g. 1924 med Arnulf Leirset f. 1894, d. 1983.

D1. Olaf f. 1925,

g. 1963 med Hanna Røe, f. 1934.

D2. Kari f. 1926,

g. 1947 med Einar Kulstad f. 1921.

D3. Synnøve f. 1928, d. 1981,

g. 1948 med Jeremias Leirhaug f. 1924.

D4. Rakel f. 1929,

g. 1953 med Trygve Ravlo f. 1927 (Levanger).

D5. Asbjørn f. 1931,

g. 1961 med Reidun Johansen f. 1936 (Lurøy).

D6. John f. 1934,

g. 1959 med Marie Kjesbu f. 1938.

D7. Elisabeth f. 1939,

g. 1960 med Narve Skrove f. 1925.

D8. Åsmund f. 1943,

g. 1969 med Gerd Green f. 1947.

C5. Ragna f. 1902, d. 1979,

g. 1928 med Ole Lund f. 1897.

D1. Kari f. 1930,

g. 1928 med Snorre Buran f. 1924.

D2. Harald f. 1932.

D3. Klara f. 1934.

C6. Klara f. 1904.

C7. Karen f. 1905.

C8. Rudolf f. 1906, d. 1980,

g. 1929 med Magda Brattås f. 1901, d. 1965.

D1. Reidar Johannes f. 1929,

g. 1957 med Synnøve Green f. 1933.

C9. Sara f. 1908, d. 1976,

g. 1928 med Andor Vollen f. 1906.

D1. John f. 1928, d. 1971,

g. 1955 med Elfrida Kulslis f. 1936.

D2. Einar f. 1931.

D3. Aud Solfrid f. 1948,

g. 1968 med Svein Edvard Selnes f. 1949.

C10. Ingeborg f. 1909, d. 1982,

g. 1930 med Ole Storholmen f. 1900.

D1. John f. 1930.

D2. Klara Mathilde f. 1931,

g. 1955 med Petter O. Green f. 1923.

D3. Ruth f. 1936,

g. 1965 med Olaf Bjartan f. 1924.

D4. Per Inge f. 1944,

g. 1975 med Sigrun Dahl f. 1954.

B5. Olaus Greensvald f. 1875, d. 1891.

B6. Severin Helmo f. 1876, d. 1979,

g. 1898 med Karoline Helmo f. 1877, d. 1962.

C1. Anton f. 1899, d. 1919.

C2. Signe f. 1900, d. 1929, g. 1919 med Sigbjørn

Sellæg f. 1896 (Namdal), d. 1958.

D1. Kolbjørn f. 1919,

g. 1943 med Kari Nesseemo f. 1922.

D2. Sverre f. 1922,

g. 1944 med Anny Skoknes f. 1926.

D3. Oddrun f. 1924,

g. 1944 med Olav Sagvold f. 1916.

D4. Karin f. 1925.

C3. Kristine f. 1901, d. 1926,

g. 1922 med Albert Larsen f. 1898, d. 1976.

D1. Kari f. 1923,

gift 1952 med Bjarne Tokstad f. 1928.

D2. Asbjørg f. 1924,

g. 1965 med Odd Lyngås f. 1923.

C4. Olaf f. 1904.

g. 1926 med Oline Trøbak f. 1907.

D1. Sigvald f. 1926,

g. 1950 med Sigrun Kulslis f. 1930.

D2. Paula f. 1928,

g. 1946 med Knut Green f. 1924.

D3. Solveig f. 1932,

g. 1949 med Svein Bjørkeng f. 1929.

C5. Ole f. 1907.

C6. Sverre f. 1911,

g. 1933 med Henrikke Trøbak f. 1907.

C7. Konrad f. 1913, d. 1915.

C8. Ragna f. 1915,

g. 1945 med Elmar Sandsæter f. 1925 (Egge),

d. 1984.

C9. Klara f. 1918.

g. 1946 med Olof Løding f. 1927 (Huså i Sverige).

B7. Martin Green f. 1879, d. 1962, g. 1909 med Oline Sagvold f. 1890, d. 1965.

C10. Einar Åkran f. 1909. Mor: Ingeborg Anna Åkran f. 1879, d. 1937, g. 1943 med Kari Sellæg f. 1922.

C2. Magda Otelie f. 1909, d. 1910.

C3. Sverre Oliver f. 1911,

g. 1939 med Aslaug Varslot f. 1915.

C4. Odd f. 1912,

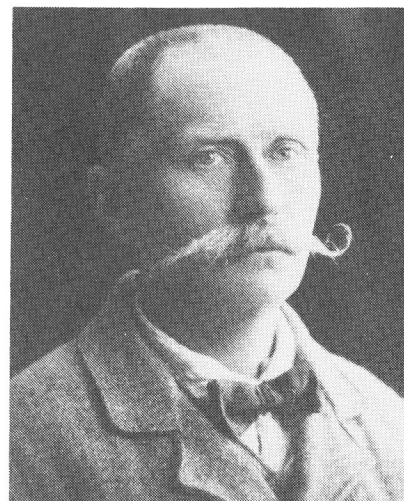
- g. 1941 med Olga Skjækermo f. 1915.
C5. Kåre f. 1915.
C6. Magne f. 1917,
g. 1940 med Anna Selnes f. 1920.
C7. Margit Ovedie f. 1919,
g. 1938 med Trygve Kolstad f. 1911.
C8. Olav f. 1922,
g. 1946 med Alvhild Åkran f. 1927.
C9. Knut f. 1924,
g. 1946 med Paula Helmo f. 1928.
C10. Ruth Judith f. 1927,
g. 1949 med Reidar Sørhaug f. 1930.
C11. Alf f. 1930.
B8. Anna Sofie f. 1882, d. 1973,
g. 1901 med John Haugan f. 1875, d. 1942.
C1. Ragna f. 1901,
g. 1920 med John Holmen f. 1895, d. 1968.
D1. Arvid Joel f. 1920,
g. 1943 med Oddbjørg Elnes f. 1922.
D2. Jorunn Terese f. 1923,
g. 1948 med Egil Green f. 1920.
D3. Reidun f. 1927,
g. 1944 med Oddmund Green f. 1917. Skilt.
D4. Jarle f. 1931,
g. 1956 med Elsa Eklo f. 1936. Skilt.
D5. Anny Mathilde f. 1933,
g. 1950 med Asbjørn Haugen f. 1927.
C2. Bernt Julius f. 1904, d. 1968.
C3. Sofie f. 1905,
g. 1926 med Jens Sørli f. 1897, d. 1983.
D1. Magda f. 1927,
g. 1954 med Halvor Roksvåg f. 1923 (Smøla).
D2. Alf f. 1930, d. 1947.
D3. Magne f. 1932.
D4. Jon f. 1938,
g. 1967 med Eva Sjømæling f. 1946.
D5. Svein f. 1940,
g. 1967 med Jorunn Nilsen f. 1944.
D6. Knut f. 1945,
g. 1967 med Hildur Julnes f. 1939.
D7. Anne Marie f. 1951,
g. 1970 med Odd Eklo f. 1947.
C4. Mathilde, f. 1907, d. 1907.
C5. Ole f. 1909,
g. 1937 med Anna Kristine Trøen f. 1917.
D1. Anbjørg Johanne f. 1938.
g. 1957 med John Nonseth f. 1931.
D2. Bjarne Johannes f. 1939,
g. 1966 med Jorid Hansen f. 1947.
D3. Arne Olav f. 1941,
g. 1963 med Rigmor Snekkermo f. 1943. Skilt.
D4. Leif Martin f. 1944,
g. 1969 med Oddveig Kjelbotn f. 1942.
D5. Arnfinn f. 1946,
g. 1972 med Iren Tuseth f. 1952.
D. 6. Liv Torill f. 1948,
g. 1967 med Tor Bjartan f. 1944.
D7. Åse f. 1950,
g. 1973 med Tore Frøseth f. 1949.
D8. Gudny f. 1952,
g. 1975 med Geir Hallager f. 1954.
D9. Knut Tore f. 1953.
C6. Alma f. 1910, g. 1933 med Sigbjørn Sellæg,
f. 1896 (Namdalen), d. 1957.
D10. Arnolda f. 1926. Far: Olav Antonsen Bur-

stuen f. 1902, død. G1. 1949 med Kåre Røstad
f. 1908. Skilt. G2. 1962 med Anders Heggdal,
f. 1908.

- D2. Jan f. 1933.
C7. John f. 1912,
g. 1935 med Solveig Mathilde Bjørstad f. 1915.
D1. Oddny f. 1935,
g. 1957 med Ola Gundersen f. 1932.
D2. Astrid f. 1936,
g. 1955 med Erling Arnold Rotmo f. 1935.
D3. Mary f. 1938, d. 1938.
D4. Jorunn Synnøve f. 1944,
g. 1967 med Kalle Berg f. 1929.
D5. Sverre Joar f. 1948,
g. 1971 med Anne Sofie Guddingsmo f. 1952.
D6. Gunnar f. 1951,
g. 1975 med Tone Skrove f. 1956.
C8. Jenny Mathilde f. 1915,
g. 1938 med Einar Kålen f. 1915, d. 1982.
C9. Magner f. 1917,
g. 1959 med Anna Berg f. 1925.
C10. Solveig Alvilde f. 1920,
g. 1944 med Olaf Haugseth f. 1916.
C11. Einar f. 1923.
B9. Karl Green f. 1887, d. 1984,
g. 1911 med Magna Hjelde f. 1887, d. 1969.
C1. Petter f. 1912,
g. 1942 med Målfrid Kulslie f. 1921, d. 1951.
C2. Sigvald f. 1914,
g. 1942 med Ingebjørg Størseth f. 1920 (Stjødalen).
C3. Oline f. 1922,
g. 1950 med Kåre Skrove f. 1916.
B10. Oline f. 1889,
g. 1910 med Kristen Sagvold f. 1887, d. 1915.
C1. Sigmund f. 1910,
g. 1943 med Kasbara Nordberg f. 1915 (Røra).
C2. Ola Manfred f. 1912,
g. 1938 med Gudrun Vollan f. 1910.
C3. Karla Oline f. 1915,
g. 1951 med Karl Laiande f. 1923 (Borås, Estland).l.

Johan Arnt Lerhagen

(1861 — 1943)

Johan Arnt Lerhagen

Johan ble født på Bynahaugen i 1861. Han var bare guttungen da han, som så mange andre, ble gjeiter og senere dreng hos Sivert Byna. Det gikk ikke alltid så bra, for geitene fann veien til kornstaurene mer enn en gang. Sivert, som var en streng kar, ble sint og sa: «Det blir aldri såpass til kar av deg at du får tak i så mye jord at du kan løse buksa di». Disse ordene skulle Sivert mange år senere få ta i seg igjen.

Serianna har fortalt at Johan ikke var mer enn seks år da han begynte å sette snarer i Skjelheia. Han gikk på ski i tresko, for lærsko hadde han ikke. Fangst og bærarbeid var nødvendig for å få endene til å møtes på en så karrig plass som Bynahaugen. De hadde en veldig streng kontrakt der. Blant annet fikk de ikke hogge ved i skogen, de måtte bruke einer å fyre med. Så det er klart at Johans fangstutbytte var et kjærkomment tilskudd til husholdningen. Ellers så bør det vel nevnes at Johan var en flink gutt. Da han ble konfirmert, sto han først på kirkegulvet; og det var slett ikke vanlig at en husmannsgutt fikk en slik ære.

På den tiden herjet Amerikafeberen her i Verdalen. Karen Anna, Johans tante, skrev fra U.S.A. til søsteren Serianna og ville ha familien hennes over. Men de ville ikke dra fordi de syntes de var for

gamle. I stedet ble det bare Johan som dro, og han tituleres som skomaker. Han dro til Escanaba i Michigan den 4. oktober 1882 med båten Domino tilhørende Cunard-Linjen. Billetten var betalt i U.S.A. av tanten hans. Oppholdet i U.S.A. ble ikke av særlig lang varighet. Han kom nemlig tilbake i desember 1884. Det var sagbruks- og skogsarbeid han hadde der borte.

I 1888 ble Johan gift med Sofie Olsdatter Varslot. Etter å ha giftet seg, bodde de i Varslotten, hvor datteren Laura ble født. I 1891 flyttet de til Langdal lille. Denne gården kjøpte han av Mikal Olsen Langdal for 2800 kr. så det er klart at Johan må ha tjent en del penger mens han var i U.S.A. Med denne handelen tar han skrittet fra fattig husmannsgutt til selveiende gårdbruker. Der bodde han til 1893. Da tok eventyrlysten og utfartstrangen nok en gang overhånd. Den 15. mars dette året dro han sammen med broren Anton på nytt til U.S.A. med båten Tasso tilhørende Stjerne-Linjen. Denne gang bekostet han selv reisen over. De dro via New York til Escanaba.

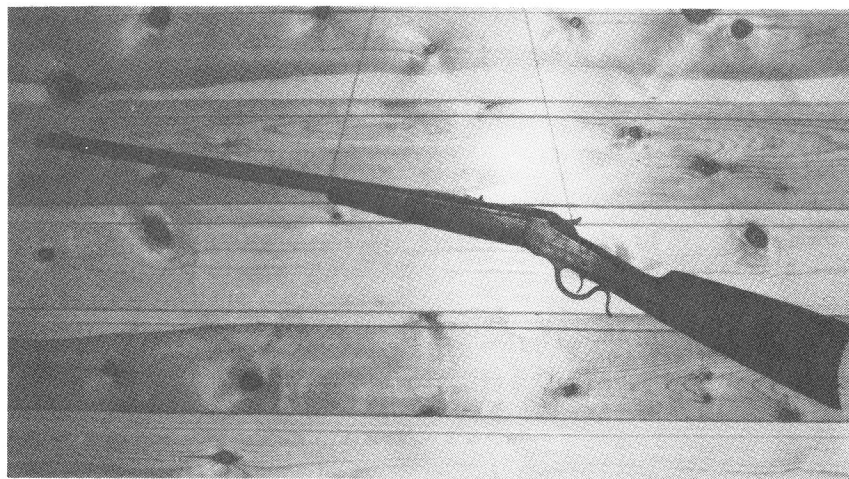
Mens han var i U.S.A. denne gang, ble han utsatt for et alvorlig uhell på sagbruket hvor han arbeidet. Han gled på en glatt bork. I det han falt, tok han for seg med høyre hånden og traff saga. Han kappet hånden like nedenfor håndleddet. Legen amputerte hånden ovenfor håndleddet; og det er blitt fortalt at legen gjorde dette fordi de hadde betaling for hvert ledd de kappet av. Det var en sakfører der borte som ville ta rettsak mot det engelske firmaet som eide saga, for saga var ikke skjermet slik som regelverket krevde. Johan brydde seg imidlertid ikke om dette, for han ble tilbuddet en vaktpoststilling på sagbruket som han tok. I tillegg hadde han fått en erstatning på 1000 kr, noe som kan synes som liten betaling for en hånd. Dette er vel også årsaken til at han solgte Langdal lille til sin bror Ragnvald mens han var i

U.S.A. Han så vel mørkt på å drive denne gården etter å ha pådratt seg dette handicap. Skjøtet fra denne handelen er fra 1906. Det viser at Ragnvald betalte det samme som Johan for gården.

Da Johan dro til U.S.A. for andre gang, ble Sofie alene på Langdal lille. Den første vinteren var Martin Green hos Sofie og hjalp henne. Dette var en snøfull vinter, og Sofie og Martin gikk på ski og dro hjem veden fra skogen. Denne vinteren pådrog Sofie seg astma. Man kan jo prøve å forestille seg hvordan det var for et kvinnfolk å drive en slik gård alene. Senere kom Serianna og Ole Blokk, Sofies svigerforeldre, dit. Litt senere kom også Johans bestemor Ragnhild Blokk. Selv om de begynte å dra på årene, så hjalp de nok Sofie en del. Det ble nok en lettelse for Sofie da Ragnvald Langdal kom tilbake i 1897 og tok gården. Sofie og Laura losjerte på loftet der til Johan kom tilbake, sansynligvis i 1899.

Da Johan kom tilbake fra U.S.A., flyttet familien til Lerhagen og der bodde de resten av livet. Ved folketellingen i år 1900 bor de der. Han kjøpte Lerhagen først i 1919. Før det, i 1908, kjøpte han Nordmarka av Sivert og Malena Byna. Da handelen var over sa Sivert: «Når du har så mye penger, så skulle du gå i kvitskjorte hver dag». Nei det gjør jeg ikke sa Johan, for jeg vet hvor jeg kommer fra. Jeg kommer nemlig fra Bynahaugen, men, nå har jeg så mye jord at jeg kan løse buksa. Johan husket hva Sivert hadde sagt til ham da han var gjeiter der.

Johan arbeidet som en kar selv om han bare hadde en hånd. Det hemmet ham selvfølgelig en del, men han hadde alltid en måte å løse flokene på. Han var en ivrig fisker og da han satte garn, gjorde han seg en bjørkestikke som passet på armen. Denne snørte han så fast til armen og tredde garna inn på den. Han brukte så den andre armen til å sette garn, og dette gikk utmerket. Han bar inn alt høyet i Lerhagen, men leide folk til å hjelpe seg i slåttonna. Han begynte en uke før de andre. Det var ikke mange som hadde slik grasing, for han sådde til engen og brukte gjødning. Det var ikke så vanlig på den tida. Det var hardt arbeid under slåttonna, og Johan

Johans Winchester kaliber 22 som han kjøpte i USA. Den er laget i 1879.

sto i for fullt. Han hesja og la tråd.

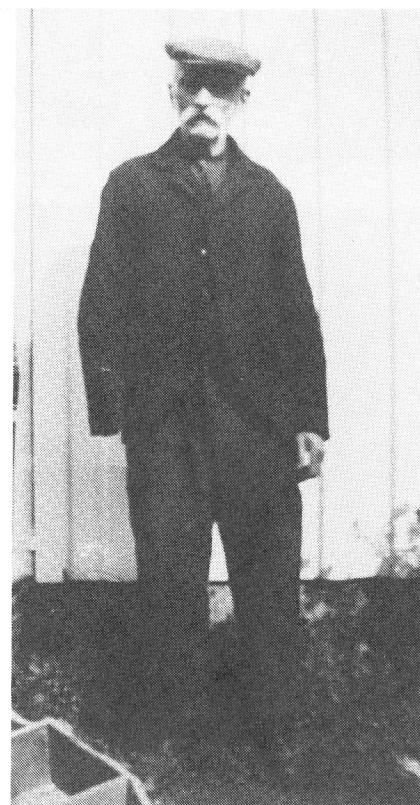
Som før nevnt var Johan også en ivrig fangstmann og jeger. Han og broren Karl var ofte i Hyllfjellet og skjøt rype. Der brukte de å kappspringe etter rypeflokkene. Johan brukte alltid tresko i skog og mark på sommers tid. Dette treskobruket var ikke alltid så heldig. En gang da han, broren Ragnvald og Odin Bratli var på elgjakt i Malså, skremte Johan vekk en elg da de skulle passere en bekk. Da ble Ragnvald sint og sa: «Og du Johan med disse treskoene dine». Johan og Odin Bratli satte opp en jordgamme ved et tjern på nordsida av Hervola. Dette tjernet kalles Johantjernet den dag i dag. Det var ikke helt lovlig å bygge dette krypinnet. Hans bror, Ragnvald, var skogvokter og måtte derfor tilintetgjøre den. Jordgammen ble revet og utstyret fjernet. De bar det ned på en myr og grov det ned. Johan var sint over at de hadde trampet ovnen ned i myra, men han fikk aldri vite hvem som hadde gjort det. De kunne holde på en hemmelighet om det så var for hele livet.

Sverre M. Green, som bar post til Johan forteller at Johan likte å sitte foran ovnen. Han satt med føttene på to vedskier som lå oppå ovnen, mens han nyrnet og sang. Han hadde en nydelig sangstemme. Sofie hadde bestandig kaffen ferdig og den var veldig sterk. Hun skjenket i så mye kaffe at både koppen og fatet ble fylt.

Etter at Johan kom hjem fra U.S.A. andre gangen, drev han også landhandel i Lerhagen. De tyngste varene fikk han kjørt dit

med hest, blant annet mel, parafin og storsalt. Småvarer bar han fra Stornæs på Vuku. Det var en strekning på ca. 12 km. Johan sto opp tidlig om morgenen og kom tilbake på formiddagen med en bør av varer. De påsto at varene var litt dyrere hos Johan enn andre steder. Det var ikke så rart, for senere handelsmann Rotmo fortalte at Johan aldri hadde fått noe avslag på varene hos Stornæs. Han måtte betale samme pris som kundene betalte på butikken. Hvis Johan skulle ha noe igjen for strevet med å drive landhandel, måtte han ta mer for varene. Det var praktisk med en nærbutikk for det var hverken biler og knapt nok sykler på den tida.

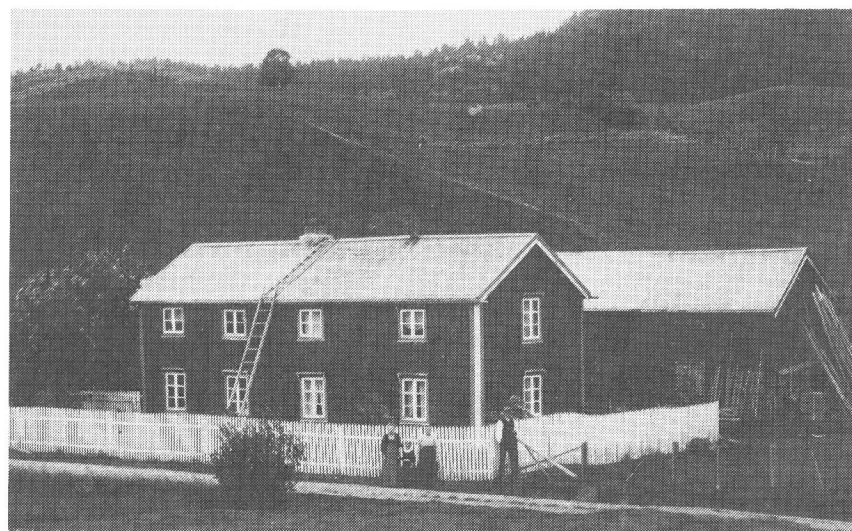
Johan var veldig hjelpsom mot folk som trengte penger. Han var jo den eneste som hadde noen kroner liggende til enhver tid siden

Johan i sitt siste leverår.

han var handelsmann. Da karene ble opprødd, fikk de låne penger hos ham eller handle på «krita». Hadde han mulighet til å hjelpe folk gjorde han det gjerne. Johan drev butikk til midten av 1930-årene. Da sluttet han med dette for han begynte å bli en aldrende mann. Han døde i 1943 i en alder av 82 år.

J.N.

Lerhagen (Leirhåggån) i 1914. Fra v. Laura Lerhagen, Signe Varslot, Sofie Lerhagen og Johan Lerhagen.

Jokumina Bjørkhaug (1864 — 1913)

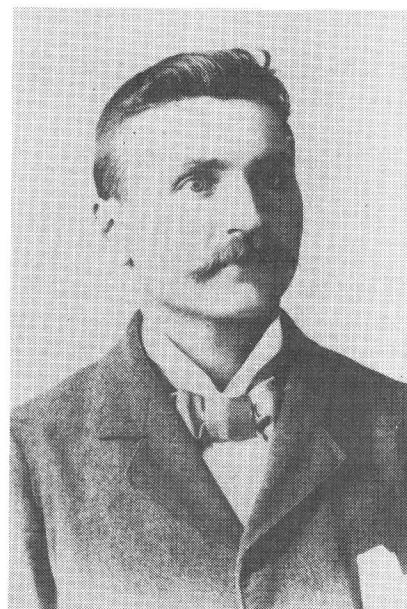
Jokumina er en av dem vi vet minst om i den farverige søskenflokk. Hun skulle være kortvokst og snill, og levde hele sitt liv i svært fattige kår.

Hun fikk to barn utenfor ekteskap, og kom som husholderske til Johannes Larsen i Nonset etter at han var blitt enkemann i 1885. Jokumina og Johannes ble gift i 1890. Han var 25 år eldre enn henne. Hans far og stemor levde fremdeles, og de hadde store proble-

mer med å klare bygslingsavgiften på Nonset for hvert år. Ole, som var sønn av Johannes i hans første ekteskap var ei kort tid gift med Malena Byna før han døde i en alder av 28 år. Da Jokumina og Johannes måtte gå fra Nonset, fikk de bygge seg opp en liten heim, Bjørkhaugen, under Byna. Dit flyttet de trolig omkring 1906-07. Jokumina fikk tuberkolose og døde i 1913.

JO

Anton Edvard Green (1867 — 1959)

Anton Edvard Green

Anton ble født på Bynahaugen i 1867. Han dro til USA den 4. juni 1890. Reisen gikk via New York til Escanaba Michigan. Tanta hans i USA hadde betalt billetten, og båten han reiste med var Juno, tilhørende Stjerne-Linjen. Ryktene forteller at det var en ulovlig jakt-historie som var årsaken til at han dro. Oppholdet ble imidlertid kort. Året etter kom han nemlig tilbake for å hente kjæresten sin. Hun var fra Sør-Kolstad og hette sannsynligvis Jonetta. Denne

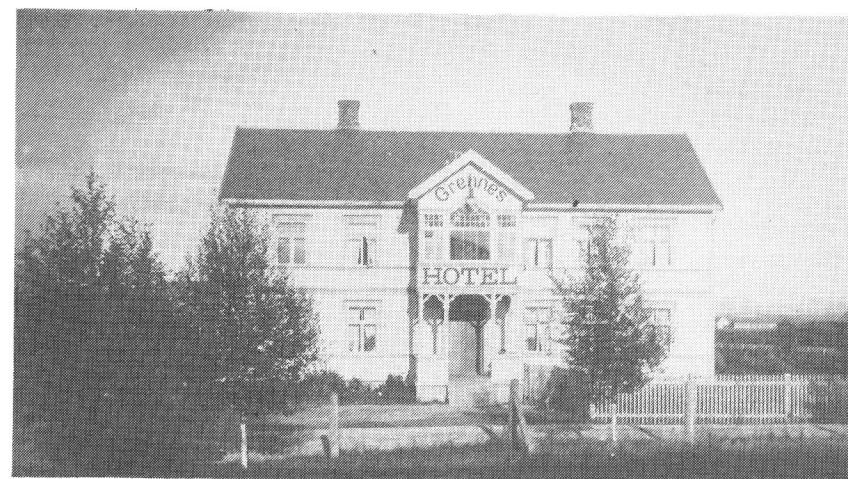
Hun fikk imidlertid tyfusfeber og døde. Baroline var søster til Johan Lerhagens kone. Anton ble hjemme et par år før han reiste igjen.

I 1880-åra var han, som brødrene Johan og Ragnvald, aktivt med i det nystartede Helgadal skytterlag. Han hadde en ekspressrifle. Det verserer flere jakthistorier om Anton. En gang var han, Jon Grunnan og Kristen Seter på elgjakt innmed Hervola. Kristen ble sendt på sørsida av Hervola, mens de andre gikk på nordsida fra Sukkertoppen innover mot Hervoltjernet. Der tok de igjen seks elger ifølge, og de skjøt fem av dem. Omsider kom Kristen dit med hundene. De andre jegerne var litt stolte over hva de hadde utrettet. Kristen var klar over hvor mange elger det var og sa at det var i utrens mål at en hadde sluppet unna. Anton var en fremragende jeger, og hadde mye av æren for at de hadde skutt fem elger.

En annen jakthistorie om Anton er hentet fra «Magasinet for alle» skrevet av Harald Wågø.

«— Under selve jakten drakk de gamle aldri, sier Karl O. Sagvold. De gamle jegere var uhyre forsiktige i sin omgang med geværet. Å få ord på seg for å være en slump-skytter, var en vederstyggelighet. Var formen dårlig, gikk de hjem uten å skyte, men på setervollen etter endt jakt, og når kvoten av dyr var fullskutt, da var tiden inne til å ta seg en knert.

— Tross all forsiktighet med gevær og brennevin kunne de likevel skje uhell, som f.eks. på en tur Anton Green, Jon Grunnan, Kristen-

Grennes hotell på Øra.

Skogens konge med sin rytter.
Tegnet av Steinar Berg.

kallen og jeg hadde inne i Høysjøtraktene. Vi hadde jaget noen urolige dyr helt innover mot Botnakkumpene uten å komme på hold. Men så reiste en elg seg plutselig øverst i bjørkekjerret i ei bratt li. Anton smelte til og elgen gikk over ende. Da vi kom opp skrevet Anton over nakken på det for å stikke. Uten noe forvarsel reiste det seg opp og Anton rakk så vidt å slå nevene i krona for det bar avsted. Med jegeren på nakken raste kjempen ned gjennom lia og forsvant ut av syne med bulder og brak.

— Vi må nå vel se etter dem, sa Jon ettertenksomt, da de hadde kommet seg etter overraskelsen.

Nede i bekken som elgen hadde satt over, fant de Antons hatt. Spørsmålet var imidlertid hvor rytteren var blitt av.

— Dette går no vel retteli gæli det, sa Kristen-kallen bekymret. De skulle imidlertid slippe å lete lenge etter sporet. Kavaleristens retning var markert upåklagelig idet filler fra klærne hans flagret fra tørrkvistene som kreppapirstrimlene langs en langrennsløype.

Etter vel en halv kilometer fant de også fillenes eier. Elgen hadde gått over ende omtrent 600 meter fra utgangspunktet for tildragelsen og der lå Anton og flådde. Det eneste av klesplagg som var uskadd på ham var skoene og knivreima, men ellers hadde han ikke så mye at han skjulte seg, forteller Sagvold.

Bildet er fra en skogscamp nord for Escanaba i 1909. Anton Green er markert med et kryss på bildet.

— Til bygds kunne han ikke komme i slikt antrekk, og dessuten var det kaldt. Mens de andre gjorde opp bål, skulle Karl derfor løpe den tre timers lange veien til Sagvoldhaugen, for på setrene den tida pleide det alltid å henge noen gamle klær.

Det eneste Karl fant var imidlertid en svært gammel rød stakk etter sin mor, og Anton måtte nøye seg med dette plagget. Men at det var en våpenkjole verdig en kavalerist som hadde ridd livet av skogskongen, det lyktes det aldri å få ham til å innrømme.

Den 15. mars 1893 reiste Anton til USA for andre gang sammen med broren Johan. Reiseruten var den samme som forrige gang. Det var på turen over Atlanteren denne gang at han traff Alma, som senere ble hans kone. Hun var da 13 år. Familien hennes var fattigfolk fra Torp i Austmarka ved Kongsvinger. Under overfarten ble de utsatt for et forrykende uvær, og de holdt på å forulykke. Det var da Anton bestemte seg for aldri å krysse Atlanteren igjen. Dette løftet holdt han, for han kom aldri mer tilbake til Norge. Det sies at de aldri fikk Alma ut i en robåt etter at hun kom til USA, så skremt var hun av overfarten.

Anton var en kraftig kar, akselbred og ikke lett å hanskes med. Derfor var det en salooneier i Escanaba som benyttet han som utkaster, hvis karene ikke ville ha seg ut ved stengetid. Etter at han

giftet seg, ryddet Anton en farm nord for Escanaba. Det var karrig land der og ikke særlig velegnet for jordbruk. Da depresjonen kom, solgte han farmen. Han kjøpte opp en del skog som han drev fram og fikk saget. Stort drev han også, for en stund var det inntil 300 mann som arbeidet for ham. En vår da de nettopp hadde kommet i gang med saginga, brøt det ut brann. Det var noen som hadde

vært uforsiktig med å gjøre opp ild og gresset tok fyr. All trelasten til Anton brann opp, så han led derfor et sviende økonomisk tap. Hele hans formue var jo investert i dette. Etter dette drev han i skogen til han var rundt 80 år. Da sviktet føttene, og han måtte ligge mye til sengs de siste årene han levde. Han døde i 1959 i en alder av 92 år.

J. N.

Ragnvald Langdal (1870 — 1936)

Ragnvald Langdal

Ragnvald var født på Bynahaugen som nummer fire i søskenflokk. Som alle sine søsken måtte han tidlig reise hjemmefra for å begynne å arbeide. Allerede den våren han fylte 10 år kom han til Lillegården som gjeter og lite ante nok husmannsgutten at han 20 år senere skulle sitte som eier av nabogården. Oppholdet i Lillegården varte bare ca. ett år og han reiste derfra til Bjørnmelen. Der var han blant annet gjeter på Vuku vollen sammen med Johannes Dahl. Ragnvald ble værende på Bjørnmelen i 3 år, og det er mulig at han fikk noe av sin skolegang i denne tiden.

14 år gammel kom Ragnvald til Serine og Erik Green i Øvre-Green som dreng. Der ble han værende i hele 6 år, helt til han reiste til Amerika. Veien var ikke lang til Karen i Ner-Green og dette forholdet resulterte i at Karen fødte søn-

var imidlertid svært grådig og Ragnvald fikk det derfor ikke så alt for godt i matveien hos henne. I tillegg beregnet hun seg renter på pengene hun hadde lånt ham til billetten.

Oppholdet hos Karen Anna ble ikke langvarig og Ragnvald skal ha uttrykt glede over å kunne forlate sin grådige tante. Matlaging tok han seg til en viss grad av selv, også baking av hvetekake. Denne kunsten behersket han først etter et mislykket forsøk hvor deigen stod for lenge og eset utover trauet.

I tiden som fulgte ble arbeidsdagen tilbragt i tømmerskogen og ved sagbruk. Odin Green, Antons sønn, kunne fortelle at de hadde skiftarbeid mens Ragnvald jobbet på sagbruket i Escanaba. Det var 13 timers skift om natten og 11 timers skift om dagen. Dette harde arbeidet sammen med ukjente forhold må ha vært hardt for en 20-åring.

Under oppholdet i Amerika var også Ragnvald klokke. Han hadde en god sangstemme, og han var også med og sang i begravelser etter at han kom tilbake til Norge.

Gården Lille Langdal kjøpte han av broren Johan mens de begge enda var i Amerika. Kjøpesummen var kr. 2800, det samme som Johan selv betalte for gården. Da han kom tilbake til Norge igjen, i august 1897 hadde husmannsgutten radikalt endret status til selvei-

Asbjørn Leirset ved siden av elghodet som stammer fra en elg hans bestefar felte. Elgen ble skutt i Neveråsen, Kverndal Statsskog i 1907 av Ragnvald. Dyret var uvanlig stort og hvert lår veide hele 64 kg.

ende gårdbruker. Dette førte også til at hans tilkommende svigerfar forandret oppfatning og ekteskap med Karen ble inngått umiddelbart. De flyttet også med en gang til Lille Langdal.

Familien fikk det etter forholdene bra i Lille Langdal, og de kunne skaffe seg det nødvendige uten problemer. Foruten å drive gården var Ragnvald engasjert i tømmerkjøring for Verdalsbruket. Utdriving av egen gårdsskog rundt 1920 gav godt utbytte i og med de gode prisene som det da var på tømmeret. I flere år var Ragnvald statens skogvokter under Øverland, og dette førte til mange strabasiøse turer hvor han også måtte bære provianten til Øverland.

Som de fleste av sine brødre var Ragnvald interessert i jakt og fiske. Han var en svært sikker elgjeger og den elgen som falt for geværet hans i Kverndalen ble skutt på meget langt hold.

Ragnvalds gode sangstemme kom også til nytte i mørke vinterkvelder. Glad som han var i barn kunne han sitte lange stunder å synge for barna sine, og da kunne det ofte komme en amerikansk vise.

Gården overlot Ragnvald til sønnen Olai i 1928. Han led av mage-trøbbel i mange år, og døde av hertesvikt i 1936, 66 år gammel.

B.I.L.

Olaus Olsen Grenvald (1872 — 1891)

Olaus ble født på Bynahaugen i 1872. Det er ikke stort vi vet om ham. Da han ble konfirmert, bodde han i Byna hvor han arbeidet. Han fikk karakteren meget godt i kristendomskunnskap. Serine Green har også fortalt at han var en meget begavet gutt. En gang var han med sin mor til kirken. Da de kom hjem til Blokkø, gjentok han nesten ordrett prekenen til

presten. Skjebnen ville det slik at Olaus ikke skulle bli så gammel. Den 28. februar 1891 døde han av strupekreft. Han var tidligere i uken kommet meget syk hjem fra Byna. Lege ble også tilkalt, men det var ikke noe han kunne gjøre. Han ble gravlagt på Vuku kirkegård hvor brødrene hans senere reiste en jernstøtte på hans grav.

J.N.

Severin Helmo (1876 — 1979)

Severin Helmo

Severin var nok den største kjempen av dem alle. Han var aktiv i skyting og skiløping, en habil jeger både på små- og storvilt, og en hardhaus i tømmeraskogen helt til han nærmet seg 80 år.

Noe av det han husket fra sine barneår var da de flyttet fra Bynahaugen til Blokkø. Han var tre år gammel da, og hadde som oppgave å bære kaffekjelen. Tørris Langdal kjørte de få eiendelene deres med en halvtemt hingst. Om kvelden var det å flytte på senga for å finne en plass det ikke rant regnvann nedi den.

Sin skolegang fikk han i Volden,

og i 10-11-årsalderen kom han til Nonset som gjeter og dreng. Etter konfirmasjonsalderen var han gårdskar i Leirset. Vel 20 år gammel ble han gift med Karoline Helmo og tok over Helmoen, der han bodde til han døde 103 år gammel.

Fra naturen hadde Severin fått ei sterk helse. På sykehus skal han ha vært to ganger. Første gang etter en ufrivillig fart ned en del fossestryk i Skjækra sammen med tømmerstokker under fløyting, som førte til at han fikk lungebetennelse. Under sykehusoppholdet ble det brann i Levanger, og i forvirringen som fulgte rømte han heim fra sykehuset. Andre gang var da han nærmet seg 100 år. Det var et ben som plaget han. Legene undersøkte benet, men kom ikke fram til annen diagnose enn at det var alderen. Men det svaret var han ikke fornøyd med, gubben; «Hain e da vel lik gammel ainner foten og!» sa han.

Severin var i sine yngre år en sprek skiløper. «Æ ha i lett brøst» fortalte han selv. Han var og mye benyttet som jaktlos for rikfolk som var på disse kanter på elgjakt. Han hadde oftest gode hunder og hadde selv skarp hørsel og godt syn. Dessuten var kondisjonen på topp, noe som kom godt med da han skulle føre hunden og bære all oppakning. «Æ bynte å bli lei tå di», sa han da han fortalte om en tur sammen med direktør Fogner, da de hadde trålet fjellene i flere døgn på sporet etter en elg. Det var ikke så mye elg akkurat i de årene. At han hadde blitt klar var ikke snakk om.

Som flere skiløpere på den tiden skulle også Severin være dristig i utforkjøringene. Datidens skiutstyr med sterke ski og en stav var velegnet for unnabakkene. En ivrig skytter var han også, og utmerket seg på de berømmelige skytterfestene med en kraftig «kauking».

Severin fikk lov til å bo heime på Helmoen helt til han døde i den mektige alder av 103 år. Her følte han seg heime og her ville han bo, i suset fra vinden som feide ned fra Hyllfjellet.

JO

Severin Helmo (t.h.) fotografert på sin 100-årsdag, i lag med sin bror Karl Green.

Martin Green (1879 — 1962)

Martin Green

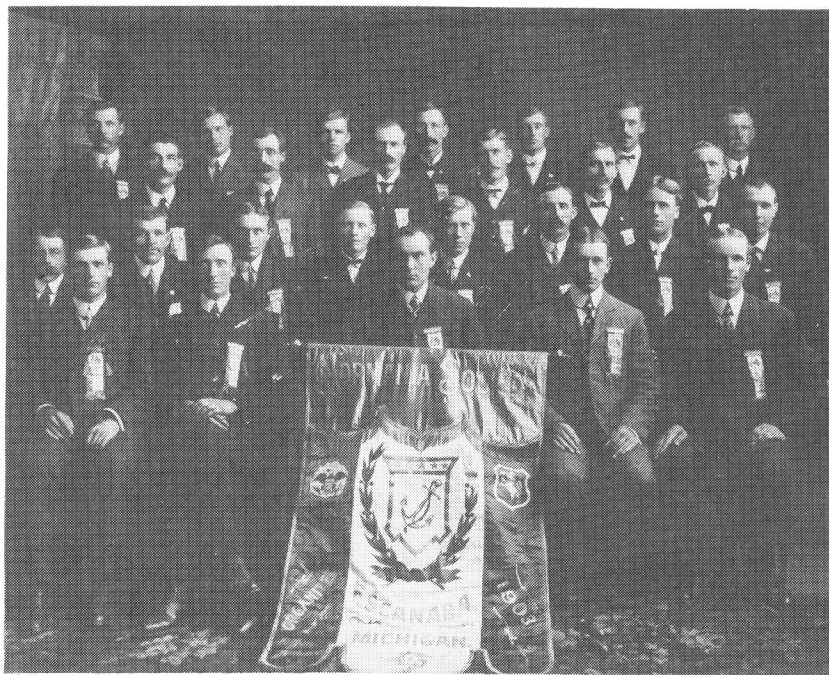
Etter det jeg vet var han den første av søskenflokkene som var født i Blokkø. Gikk på skole i Volden, lærer var Petter M. Skjeflo fra Henning. Far måtte som andre unge tidlig ut som gjeter, de første to årene hos Ole Nordgård i Sæter og

i tiden etter at Johan reiste til USA var han i Langdal lille hos Sofie, gjette om sommeren, gikk på skole og hogg ved om vinteren. Siste året var han gjeter på Tinsvollen sammen med Olaf Varslot.

Etter konfirmasjonen hogg han tømmer sammen med Ole O. Green. Etterpå var han en tid på Hell-Sunnanbanen. Etter militærtjeneste på Steinkjer var det vegarbeid på Namdalseid, der han hang i tau i Rødhammerberga og borret fjell i 30°C kulde. Etter to års arbeid hadde han nok til Amerkabillet og for over i 1903 og fikk farmarbeid hos Ellen Olsen Prestgårdengen. Senere ble det skogsarbeid både vinter og sommer. Siste sommeren arbeidet han på kull-dokken i Escanaba. Da jeg møtte Odin Green der i 1976 fortalte han at engelskmannen som drev dokken hadde nektet å betale ut oppgjør for arbeidet. Det hadde blitt et sabla sammenstøt hvor blekkhusa hadde hamna på gulvet, men oppgjøret vart utbetalt.

Far kom tilbake til Norge i 1908, giftet seg i 1909 og budde i Sagvolden de første 2 år. I 1911 kjøpte han Balgård nedre og bodde der til 1918, da han overtok Sagvolden som var en nedfallen gård. Far restaurerte stua i 1924 og bygde nye uthus i 1931. All jord måtte grøf-tes, det vart mye arbeid og slit, men han likte godt å arbeide med jorda og Sagvolden var i fin stand da krigen brøt ut. Far var som de andre en ivrig skytter og jeger og likte seg ekstra godt i fjellet. Han var i yngre år en habil skihopper og slo far til Lianbrødrene i et hopprenn ved Østgrunnen hvor han hadde en lang og en kort ski. Denne premien var han stolt av. Far var en streng men rettviss mann og var veldig glad i barn. Han lærte oss å arbeide og å sette pris på livets goder.

Sverre M. Green

Bildet viser Normania Society Escanaba, Michigan. Disse nordmennene hadde tinget båt for å dra hjem å nedkjempe svenskene i 1905. Martin Green er nr. 3 fra venstre i bakerste rekke.

Anna Sofie Haugan (1882 — 1973)

Anna Sofie Haugan

Hun ble gift med John Johanne- sen Hauganvald i 1901. De bodde på Stavn vestre de første årene. I

1905 kjøpte de gården Haugan, og fikk skjøte på den i 1907, da de flyttet dit. Det var ikke stuebygning på gården da, og de bodde på en låve der de første årene til de fikk satt opp en stue i 1909-1910. Da mannen var borte på veiarbeide i lengre tid av gangen, ble det nok en stri tårn for Anna med å bære vatn til buskapen og stelle i fjøset samt å stelle og passe barna. De ble 11 i alt. Men hun fikk dog snart hjelp av barna etter som de vokste til.

Anna var ei hjemmets kvinne, en religiøs og godhjertet husmor. Ingen som var innom huset fikk gå uten å ha fått mat og drikke, enten det var kjente eller ukjente folk.

Etter at mannen døde i 1942, bodde hun på gården hos sine sønner Bernt og Magner. Da yngste sønnen Einar bygde hus, bodde hun der de siste årene av sitt liv. Hun døde i 1973, i sitt 91. år.

John J. Haugan

Karl Green (1887 — 1984)

Karl Green

Karl ble født på Blokko i 1887. Han gjorde som Severin og ble hjemme i Norge selv om de andre reiste ut. Han bodde hjemme i Blokko og drev skogsarbeid om vinteren. Om sommeren var han og søsteren Oline i fjellet og slo gras så foreldrene skulle ha for til buskapen om vinteren. Han var veldig flink til å hjelpe foreldrene. Om høsten drev han rypejakt. Han fortalte at han i 1907 hadde skutt ca. 1200 ryper, de fleste av dem i Hyllfjellet. Disse årene var det enormt mye fugl. Det var aldri snakk om å skyte på enkeltryper. Man skjøt bare på flokker for å spare ammunisjon. Han var også en ivrig elgjeger. Han jaktet mye sammen med Severin Helmo, Ragnvald Langdal og Odin Bratli. Karl var en mesterskytter. I sin tid var han en av landsdelens beste. Godt over 80 år var han da han felte den siste elgen. Fra han var ganske ung drev han også med bane-skyting og hentet seg en masse premier. Hans største prestasjoner var da han ble trønder-sk mester i 1936, og da han fikk Normapoka-len på landskytterstevnet i 1937. Den tildeles den beste skytter over 50 år på landsstevnet. Han vant den på Steinkjer, og det var en bragd. Han hadde en stund en av de største premiesamlinger blant skytterne i Inntrøndelag. Han var holdt for å være en gentleman på

banen; alltid rettvist og med fin oppførsel. Dessuten var han en god skiløper, men han sluttet med det.

Karl begynte på veivesenet i ganske ung alder. Han var blant annet med og slo pukk på Stiklestadvegen. Senere ble han ansatt som veivokter. Denne jobben hadde han til han gikk av med pensjon.

Siden han sluttet å jobbe på ve-gen, stelte han med dyrene på gården til datteren. Han måtte ha noe å gjøre. Ifølge Sverre Green var han også morgenfugl som de andre søskenene. En gang da sviger-

sønnen hadde fått slått ned en eng, hadde Karl hesja opp det meste av gras et om morgenen da de andre kom opp. Han hadde vært oppe ved firetiden om morgenen for å stappe og hesje.

Han hadde stor interesse av slektningene sine i U.S.A. Det var derfor en stor opplevelse for ham da noen av Antons etterkommere kom for å hilse på ham.

Han ble de senere år plaget av dårlig hørsel. I 1969 ble han enke-mann, men han levde til han ble vel 97 år gammel.

J.N.

Oline Sagvold (1889 —)

Oline Sagvold

Her har vi med en tragisk men-neskeskjebne å gjøre. Oline var den yngste i søskenflokket. I sine barneår hadde hun det antagelig bedre enn sine eldre søsken, men i voksenalder ble dette snudd brutalt om.

20 år gammel ble hun gift med Kristen Sagvold. Som mange andre den gang drev han jakt, fangst og skogsarbeid, og dette gav et ganske bra utkomme. Sverre M. Green forteller at de bodde noen år i Kvellolia. Men så fikk Kristen tuberkulose, han endte på syke-heim og døde i august 1915.

Oline hadde da tre små barn å forsørge. Hun flyttet heim til sin gamle mor i Blokko, og det sier seg selv at den lille heimen ikke kun-

ne gi stort å livberge seg av. Da den såkalte Spanskesjuka herjet i 1917-18 fikk Oline den. Det var en pestsykdom med høy feber, og dette ble for hardt for Oline. Hun ble stort sett frisk ei tid, med da hun stadig vasket klær ute i den kalde høstluften fikk hun tilbakefall. Hun ble sinnsyk, som det het dengang.

Spanskesjuka var en ting, men noe som i like stor grad har vært med på å knekke Oline, var det press som fulgte med å skulle forsørge seg selv, tre små barn og sin gamle mor på det lille bruket Blokko. Det synes i dag utrolig at ikke engang hennes egne søsken ville tre litt mer støttende til i nødens stund, selv om en skal være forsiktig med å se datidens forhold gjennom nåtidens briller. Det var hardere tider dengang, og enhver kunne ha nok med sitt.

Men det er for sent å spekulere på dette i dag. Oline ble tatt med makt og sendt til Østmarka, og har siden levd i institusjoner helt til i dag. Ja, utrolig nok, når dette skrives i oktober 1985 lever Oline enda, nær 96 år gammel. Og vet ingenting om folket sitt.

Da Oline var blitt hentet, ble barna satt bort. Sigmund kom til Byna, Ola til Øver-Green og Karla til Vester-Holmlia.

Som de fleste av sine søsken fikk også Oline ei sterk fysisk helse, noe den høge alderen hennes bekrefter. Men skjebnen har vært hard mot Oline.

JO

Steintavle og griffel

Tekst og foto: Lasse Johnson

Tormod Skoknes med steintavla han brukte fram til 1914. Men skrive-kunsten lærte han.

Fram til år 1914 var steintavle og griffel vanlig skrivemateriell på skolene i Helgådalen. Steintavla var vanligvis 20×30 cm og var innrammet med en treramme. Materialet i tavla var av svart stein. Griffelten var en blyantlig-nende gjenstand for å skrive med. Materialet var noe steinaktig, litt løsere, slik at det gikk an å skrive med på tavla. Når tavla var fullskrevet var det å spytte på den og gni vekk skrifter med albuen. Disse skrivesakene måtte elevene selv kjøpe, og de måtte behandles med forsiktighet fordi de lett kunne gå i stykker.

Tormod Skoknes har tatt vare på steintavla fra guttedagene. Han forteller at den ble brukt fram til 1914, da Verdal kommune bevilget fritt skolemateriell for hele bygda. Tormod Skoknes gikk alle år i folkeskole på Bjartan, og skole-lokalet var vesterstua. Det var Hilmar Elnan fra Beitstad som var lærer i Bjartan, Kleppen og Vera fram til 1914, da han ble avløst av lærer Johannes Kulslis.

Norway Cup

Noen av Helgådals lilleputter sammen med brasilianske spillere. I midten den berømte Enduaedo FREDRICO. Ellers fra venstre: Knut Bjartan, Robert Storholmen, Torbjørn Leirset, Ståle Nesseemo, Bård Bratli, Ellen Julnes.

Av Lasse Johnson

Helgådal har de to siste år deltatt i fotballfesten Norway Cup på Ekebergsletta i Oslo. En slik deltagelse er et stort økonomisk løft, først og fremst for foreldrene, men også for lederne og for idrettslaget. Deltakelsen er muliggjort ved hjelp av innsamlinger og utloddninger, samt arrangement av inntektsbringende tilstelninger. I 1984 var Helgådal representert ved lilleputtlaget, med Brynjar Aksnes som trener og leder. I 1985 stilte småguttelaget, og fikk da også følge av pikelaget med Per Green som trener. Norway Cup er et gigantarrangement som savner sidestykke, og det sier seg selv at det er veldig inspirerende for unge spillere å få være med, samtidig som Helgådal i.l. blir mere kjent utad. Vi har fått tak i en del bilder og tar også med resultatene fra begge åra.

I de innledende kamper i 1984 møtte Helgådals lilleputter følgende lag som gav dette resultatet. Åsane-Helgådal 3-1. Helgådal-Søndre Høland 2-0. Helgådal-Grei 1-0. Helgådal og Åsane gikk videre

til sluttspillet. I første kamp i sluttspillet møtte Helgådal det profesjonelle brasilianske laget Club Pequeninos do Jockey. En av de brasilianske spillerne, Enduaedo Fredrico, bør nevnes spesielt. Som niåring er han allerede profesjonell, og det sies at han forsørger hele familien på elleve. Han viste seg å være meget god på banen, og skal være utpekt til å bli den nye Pelé.

Lilleputtene fra Helgådalen var ikke levnet store sjanser da de

Helgådals pikelag jubler etter seieren over Velledalen og Ringen, og dermed videre til sluttspillet.

gikk på banen mot dette laget. Men det skulle vise seg at de bet godt fra seg, og ennå da det gjensto 4-5 minutter av kampen var stillingen 0-0. Nu viste det seg at Brasilianerne i løpet av de siste minuttene skoret to ganger, slik at sluttresultatet ble 2-0, og Helgådal var dermed ute av sluttspillet. Men du verden for en opplevelse.

I 1985 stilte laget på nytt opp på Ekebergsletta. De var nu kommet opp i smågutteklassen og måtte regne med enda tøffere spill. Under trekningen til de innledende kamper kom Helgådal i en meget sterk pulje, og de måtte da kapitulere etter de innledende runder. Resultater: Mandalskameratene-Helgådal 7-0. Helgådal-Klepp 0-4. Helgådal-Bamble 0-1. Bamble ble forøvrig vinner av gruppa.

Men om småguttene måtte gi seg etter tre kamper, ville pikelaget det annerledes. Resultat fra innledende kamper: Helgådal-Alaska Goldstrikers 0-0. Helgådal-Vedavåg 4-0. Helgådal-Velledalen og Ringen 2-1. Helgådals pikelag vant dermed sin pulje. I den første kampen i sluttspillet møtte Helgådal Kurland og måtte se seg slått med 0-2.

Eventyret var dermed over for i år, men det går flere tog, og vi får tro at økonomi og rekruttering gjør det mulig å stille opp også i 1986.

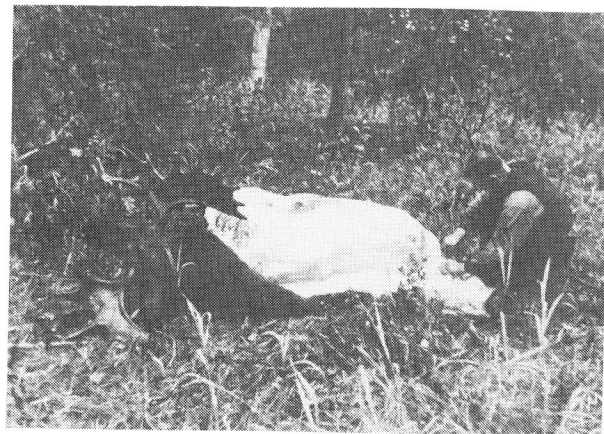

Pikelaget 1985. Sittende fra v.: Hilde Haga, Jorid Sørli, Mariann Green, Nina Helgås, Bjørg Leirset, Unni Karlgård. Bak f.v.: May Anita Holmli, Trine Julnes, Åsta Rygg, Nina Sørli, Anne Holmli, Eva Green, Tina Pettersen, Marit Holmli, Ingunn Leirset, Per Green.

Småguttelaget 1985. Sittende fra v.: Tor Inge Leirset, Knut Arne Bjartan, Ståle Nesseemo, Odd Morten Garli, Robert Storholmen, Rune Leirset, Ellen Julnes. Bak f.v.: Brynjar Aksnes, Asgeir Helgås, Torbjørn Leirset, Bjørnar Aksnes, Frode Green, Thomas Nesseemo, Fredrik Storholmen, Stein Ivar Kjesbu.

Frå Værdalsbrukets arkiv

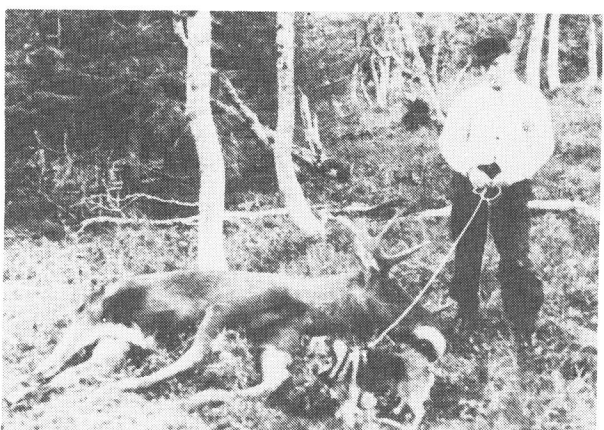
Skjækerdalen 1945. Thomas Holmsberg.

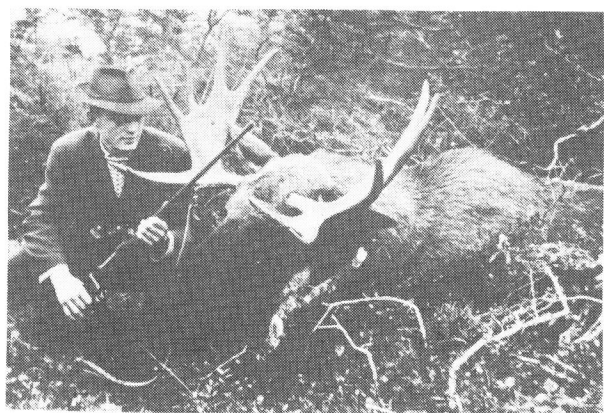
Juldalen 1941.

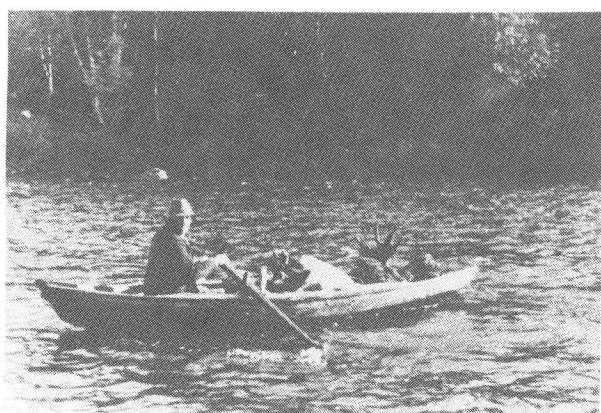
Ved Skvempmyra i Skjækerdalen 1946.
Thomas Holmsberg.

Skjækerdalen 1950. Einar Sagmo.

Skjækerdalen. Jon sin første.

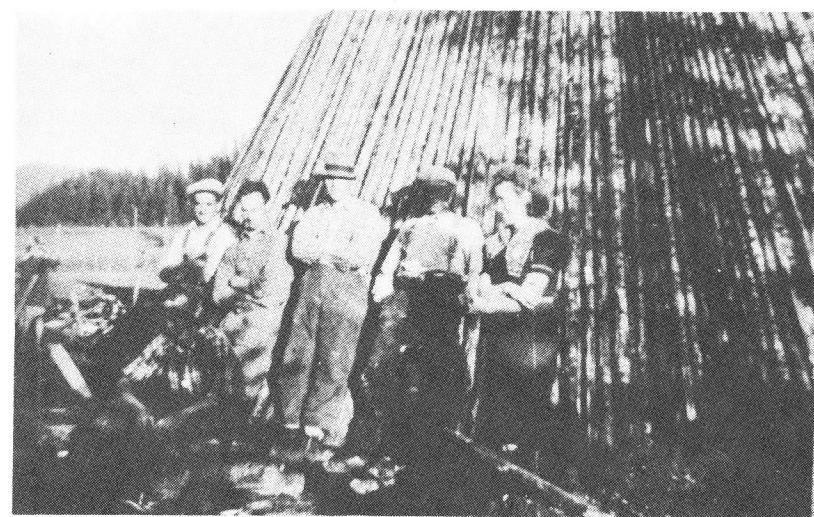

Elgfrakt over Skjækra. Ole Bjartan.

Gammelt frå bygda

F.v.: Lydia Trøen (Sellæg), Ber-
gitte Trøen, Anna Trøen (Hau-
gan), Birger Trøen, Marie El-
nes, Alf Elnes, Laura Elnes.

Kolbrenning vest for Sverre
Helmo 1942.

St.f.v.: Einar Elnesvald, Sverre
Leirset, Sverre Helmo, John Kri-
stian Kulsti, Klara Bjartan.

F: Ein frå skogskolen.

Nordkleiva 1915.

F.v.: Ludvig Langdal, Sefanias
Kolstad, Oline Kolstad, Petter
K. Langdal, Julius Kolstad.

Gammelt nytt fra Langdal store

Av Grethe Forbregd

Personopplysning om 4 familier som bodde på gården i tidsrommet 1666—1815.

I. I 1641/42 bygslet Ole Olsen 1½ øre i gården, som hans gamle far for ham opplot. Faren fikk kår. Ole var i 1666 57 år, og hadde sønnene: Anders Olsen 21 år, Peder Olsen 13 år og eldste sønnen var sikkert knekt og husmann på gården, Ole Olsen 24 år, med to små sønner: Peder 4 år og Ole 2 år. Ole Olsen var på gården i 1680-årene. Dette kan også være «knekten» i 1666.

Før 1705 er det vanskelig å finne ut mer om dem. På begynnelsen av 1700-tallet var det ihvertfall 3 døtre som er nevnt. Alle med farsnavnet Olsdtr.

1. Marit Olsdtr. (1675—1714) som i 1712 ble gift med Østen Marken (hans 2. av 3 koner). Hun døde i 1714 uforløst på barselseng.
2. Gunhild Olsdtr. Haugen (1678—1748), gift i 1714 med Nils Eriksen Haugen (e.m.). De fikk 4 barn, men bare sønnen Erik levde opp. Han giftet seg i 16-årsalderen, men døde året etter, uten barn.
3. Mali Olsdtr. Hun bodde på Haugen, og fikk i 1716 en datter Mali (d. som liten) med soldat Tor Gundbjørnsen.

II. I 1699 var Tomas Jacobsen på gården. Han var der til 1710, da han flyttet til Helgås østre. Han var født etter 1666, og sannsynligvis sønn av Jacob Rasmusen på Leirset. Tomas var gift 2 ganger.

a. Før 1705 med Marit (Arnsdtr.?) (1666—1739).

b. 1739 med Anne Kristensdatter.

Barn:

1. Jakob Tomassen, død på Åkran (1699—1743), g. m. Randi Jonsdtr. (Ikke gifte i Verdal.)

Barn f. i Verdal:

Jon Jakobsen f. på Bjartan 1734.

Jens Jakobsen f. på Kolstad 1739.

2. Sunni Tomasdtr. Bjartan (1702—1794), g. m. Torkild Tomassen Bjartan i 1724 (BJARTAN-ÆTTA). Barn:

Marit f. p. Bjartan, 1726—1741.

Marit f. p. Bjartan, 1728—1788, gift 1754 med Lars Ottersen, Otmoen (OTMO-ÆTTA).

Tomas f. på Bjartan, 1730—1736.

Jon f. på Bjartan, 1733,

gift 1759 med Gjertrud Andersdtr. Elnesvald.

Ole f. på Bjartan, 1735—1736.

Gjertrud f. på Bjartan, 1737—1742.

Sunni f. på Bjartan, 1740—18?

Tomas f. på Bjartan, 1744—1801, gift 1768 med Ragnhild Olsdtr. Åkervold d. 1809, 78 år.

Ole f. på Bjartan 1748.

3. Lite barn død 1706, ligget i hjel i sengen.

4. Arnt Tomassen f. på Stor-Langdal 1707, gift 1734 med Ragnhild Larsdtr. (1701—1785).

Barn:

Tomas f. på Helgås, 1734—1734.

Lars f. på Helgås, 1735—1738.

Jon f. på Helgås, 1738—1742.

Marit f. på Helgås, 1740—1742.

Brynild f. på Helgås, 1742—1780,

gift 1779 med Jakob Helgås (Lars Jakobsen Byna, d. 1821). Hun døde på barselseng året etter, også to nyfødte sønner.

Lars f. på Helgås 1745,

gift 1769 med Kirsten Olsdtr. Gren.

Gjertrud f. på Helgås, 1748—1756.

Tomas f. på Helgås, 1750—1756.

Marit f. på Helgås 1753.

Tomas Tomassen Væren, f. på Stor-Langdal 1710.

Død på vei fra Jemtland 1772.

Han var gift, men ikke i Verdal. I 1748 og i 1750

bodde de på Helgåsvald.

Grethe . .

For mange av Helgådals-Nytts lesere er vel Grethe Forbregds navn noe ukjent. Hennes oldefar var født i Verdal i 1845 og fikk navnet Johannes Forbregd. Foreldrene var Serianna og Peder Forbregd. «Per Dreier». Se Solbergætta.

Hennes oldefar bosatte seg i Kristiansund etter at han vart gift. Ble i sin tid en kjent byggme-

ster. Bygde m.a. kirker. Grethe har i gjennom sin oldefar røtter i mange Verdals-slekter, t.d. Jermstadætta. Hun har røtter til Stor-Langdal og til Øvre-Helgådalen i gjennom Sunni Svendsdatter Julnes som og har tilknytning til Eggje-ætta. Grethe er utdannet spesialpedagog/konsulent. Er gift og bor i Trondheim.

Grethe som er sterkt slektsinteressert, har arbeidet med å registrere folet som bodde i Verdal i tiden rundt årene 1500-1700.

Men har og hatt et finger i mye mangt anna. T.d. har hun oversatt «Sjelerregistret» for Verdal. (1747- og noen år utover.)

I gjennom sitt arbeide kjenner hun folket som levde i Verdal i denne tiden bedre enn noen av oss.

Artikkelen er vel først og fremst for folk som leiter etter sine røtter. Men den gir et meget godt bilde av forholdene rundt år 1700. T.d. barnedødeligheten.

R.

Barn døpt i Verdal:

Kirsten f. på Helgås i 1750.

I 1750 er Tomas og hans kone tatt i «skrifte» for avhold fra sakramentet, så de var vel ikke så ofte i kirken som de burde.

III. Johan Larsen bygslet Stor-Langdal i 1710. Han kom ikke som det står i Verdalsboka fra Trones, men fra Overmoen. Faren het Lars Pedersen og farfaren Peder Larsen Moen f. 1595, etter 1666 som husmann eller kårmann. Johan var gift med Randi Olsdtr. (1678—1740), som etter hans død i 1721 giftet seg med Kristoffer Olsen Nesset og flyttet dit. Randi var antagelig datter på Varslåtten.

Barn:

1. Anne Johansdtr. Nesset (ca. 1705—1797), gift 1734 med Erik Torkildsen Nesset (fra Kulslil). AKRAN-ÆTTA.

Barn:

Johan f. 1735, g. 1763 med Ragnhild Ågesdtr.

Peder f. 1737, g. 1759 med Elsebe Marie Arnsdtr. Øren.

Torkild, 1740—1742.

Randi f. 1744.

Magnhild f. 1747.

Torkild f. 1748.

Ole, 1750—1764.

Kristoffer f. 1751.

Jon f. 1755.

Alle født på Nesset.

2. Ingeborg Johansdtr. Sæter, f. på Overmoen, 1708—1789. Gift 1759 med e.m. Jakob Olsen Sæter. Ingen barn.

3. Ole Johansen Helmo, 1714—1759, f. på Stor-Langdal. Gift 1739 med Berit Olsdtr. Helmo.

Barn: Randi Olsdtr. 1739—1756.

4. Lars Johansen f. på Stor-Langdal 1717.

Gift 1741 med enke Gunhild Andersdtr. Enke etter Ole Ågesen Bjørstad. Se Musum-ætta 2.

Barn:

Maria Larsdtr. f. på Hellmoen (1740—1747).

Mor: Malena Olsdtr. Helmo.

Ole Larsen f. i Ulvild (1742—1742).

IV. Ole Sivertsen (ca. 1700—1732) bygslet gården i 1724. Hans foreldre var Guri og Sivert Tømmerås. Ole giftet seg i 1724 med Sunni Svendsdtr. (1695—1763), Julnesset. Hun var forresten søster av Faste Svendsen Rødsvold, omtalt i Helgådals-Nytt 1984. (Eggja-ætta).

Barn:

1. Sivert Olsen Karmhusbakken (1725—1804), f. på Stor-Langdal. Gift 1752 med Siri Sivertsdtr. Klukken, f. 1724. SIUR-ÆTTA — M.-GRUNNAN.

Barn:

Marit f. på Stor-Langdal (1752—1764).

Ole Sivertsen Sandbakken, skomaker 1754—1823).

Gift 1785 med Anne Eriksdtr. Ingen barn.

Sivert f. på Kvellovald (1758—1758).

Sivert f. på Kvellovald (1760 — død før 1815).

Gift 1779 med Kari Andersdtr. Lund.

Barn: Anders f. 1780, f. på Karmhusvald.

De har antagelig flyttet på denne tida til Beitstad.

Marta f. på Karmhusbakken (1763—1769).

Jon Sivertsen Forbregd (1766—1841).

Gift 1792 med Siri Pedersdtr. Jermstad.

JERMSTAD-ÆTTA. 3 barn, m.a. Per «Dreier».

Marit Sivertsdtr. f. på Karmhusbakken 1768.

Død før 1815.

2. Marit Olsdatter Langdalsvald, f. på Stor-Langdal, 1728—1788. Gift 1760 med Jon Andersen Lillegård, f. på Kolstad 1738, død på Langdalsvald i 1805.

Barn:

Mali Jonsdtr. f. på Stor-Langdal, 1760—1772, døde på Sagvolden.

Ole Jonsen f. på Bredingsvald, 1764—1766, døde på Sagvolden.

Sunni Jonsdtr. f. på Sagvolden, 1766—1772, døde på Sagvolden.

Anders Jonsen Gren f. på Sagvolden 1769, død etter 1825. Gift 1802 med Marit Olsdtr. Gren (enke etter Andreas Gren). Ingen barn.

Ole Jonsen f. på Sagvolden 1772. Gift med Ragnhild Olsdtr. Varslåtten i 1795.

(Mere om ætta. Se Helgådals-Nytt 1981, side 70.)

3. Guri Olsdtr. f. på Langdal 1731, død før 1815. Gift 1751 med Ole Jensen (f. på Storstad i 1723).

Barn:

Ole Andersen f. på Stor-Langdal (1749—1749).

Dette barnet fikk hun med sin fasters mann, Anders Svendsen Tømmerås. Ekstra ille var det at det skjedde mens hun gikk til konfirmasjonsforberedelser.

Hun ble dømt til å arbeide 4 år i Trondhjems tukthus, men var sikkert blitt benådet av kongen, etter som hun giftet seg 2 år etter.

Anders, som også samtidig fikk en datter med en enke på Bunes, måtte ta sin straff. Han var på straffearbeid i 4—5 år.

Ole Olsen f. ca. 1752, døde 1756.

Marit Olsdtr. f. 1758.

Guri Olsdtr. f. 1762, død 1½ år gl.

Ole og Guri har muligens bodd i Sverige.

Etter Ole Sivertsens død i 1732, giftet Sunni seg med Ole Rasmussen Varslåtten (1685—1763).

Barn:

1. Ole Olsen Stor-Langdal, f. på Stor-Langdal

(1735—1815). Gift 1761 med Mali Hansdtr.

Marken, f. på Tromsdal 1725.

(TROMSDAL-ÆTTA.)

Død på Stor-Langdal i 1805.

Ole Olsen giftet seg på nytt i 1806 med Lisbet Olsdtr., d. 1819.

Barn:

Kirsten Olsdtr. f. på Stor-Langdal (1762—1780).

Ole Olsen f. på Stor-Langdal (1765—1772).

Hans Olsen f. på Stor-Langdal (1770—1775).

Oles 2. kone, Lisbet Olsdtr., giftet seg etter hans død med Lars Andersen Stengrunden, som kom til å overta gården. Han var der i 1825 og var da gift med Marit Samuelsdtr. f. 1791 i Trysil. Se Helgådals-Nytt 1982 side 20.

2. Ragnhild Olsdtr. Ulvild f. på Stor-Langdal (1738—1814). Gift 1769 med Ellev Olsen Ulvild (fra Kleppen) f. 1745 på Kleppen.

Barn:

Ole Ellevsen f. på Kleppen (1770—1771).

Sunni Ellevsdtr. f. i Ulvillen (1772—1858).

Gift 3 ganger:

1. gift 1795 med Børre Barosen Ulvill (FOSSNESÆTTA).

2. gift 1805 med Anders Jonsen Prestenget.

3. gift 1813 med Peder Kristiansen Dillan.

Ole Ellevsen Sulstuen (1775—1832) (SULSTUÆTTA).

Gift 1804 med Sigrid Nilsdtr. Sulstua f. 1780.

Brynhild Ellevsdtr. f. 1777.

Gift 1802 med lærer Hans Olsen Efskind f. 1777.

(Verdalsboka 2A.)

Lars Ellevsen f. i Ulvilla 1780

Gift 1811 med Kirsti Ellingsdtr., Inndal ø.

Marit Ellevsdtr. (1783—1814).

3. Rasmus Olsen f. på Stor-Langdal (1742—1759).

Veltet et lass høy over seg ved Sæterbroen og døde.

Kilder:

Kirkebøker for Verdal.

Skifteprotokoll for Stjør- og Verdal.

Manntall av 1665 og 1666.

Verdalsbøkene.

Tingprotokollen.

Tukthusprotokoll for Trondhjem.

Wæren kirkegård

Av Magne Haldorsen

Wæren kirkegård innvigdes den 10. august 1879. På samme tid foregikk jorpkastelse på grava til: Johannes Ingebrigtsen, fødd 1814, død 10. april, gravlagt 19. april 1879. 3 svenske samebarn: Lisa Jønsdatter 4 år, fødd på Tve-råholman. Lars Jønsson, 9 år, fødd i Strådalen, Anders Jønsson, 7 år født i Strådalen.

Det har vist seg vanskeleg å finne datoen og årstallet for innvielsen av kirkegården i Vera. Det var til slutt Reidar Prestmo som fant nøkkelen som løste gåten. En mål vel også i denne forbindelse nevne betjeningen på Verdal Folkebibliotek. I en kirkebok fra 1879 kunne vi lese følgende: 9. søndag etter trinit (dvs. 9. søndag etter pinse) innvigdes en kirkegård i Wæren.

Jeg ringte da til Statsarkivet i Trondheim, og ga opp dei opplysningene jeg hadde. Jeg tenkte at her blir det vel mange tellerskritt. Men den damen jeg kom i kontakt med var tydeligvis ikke ny i sin stilling, for på noen få minutter hadde hun slått opp i kalender for 1879 og kunne fortelle meg at 9. søndag etter pinse dette året var den 10. august.

Jeg må forresten komme med en rettelse til det jeg skrev i forrige nr. av Helgådals-Nytt. Der skrev jeg at min tante Olina hugsa gravferda til Sigrid Andersen. Det kunne hun ikke ha gjort for Sigrid døde den 13. juni 1876. Men Ingeborg Olsdatter var 26 år i 1876 så det var vel fra henne Olina hadde hørt om denne gravferden.

Liket av Sigrid ble sikkert bare kjørt til Esingen med hest. Det kunne allikevel bli hardt for en ung hest å dra en slede på bar mark.

Sigrid Andersen ble 86 år og jorpkastelsen foregikk den 10. september 1876 i Kall.

Denne opplysningen om død og jorpkastelse ang. Sigrid Ander-

sen har jeg fått av Jens Brønstad i Østersund.

Noen ord om jorpkastelse: Det foregikk på den måten at når noen ble begravet, og ingen prest var til stede, så satte man en staur ned på kista. Når det så kom en prest til plassen, fortrinsvis i forbindelse med en gudstjeneste, så tok man opp staturen og presten kunne kaste tre skuffer jord på kista. Etersom denne «metoden» ble brukt for Sigrid Andersen var det ennu ingen fast prest ordinert i Kall sokn i 1876.

«Stjerneskot»

*Det lyste ei stjerne mot mørkeblå himmel,
eg såg berre ei i den tallause vrimmel.
Eg tenkte: «Den stjerna — den stjerna er mi,
for slik har ho tindra i heile mi tid».
Eg såg ikkje stjerna på vegen eg for,
for eg gjekk med augo vendt imot jord.*

*Eg stod der og ynskte. Eg ville så gjerne
at eg skulle eiga ei einaste stjerna.
Da gjekk over himlen eit stjerneskot,
ein flammande fakkel som slokna brått.
Eg tenkte: «Det hender i denne kveld
det eg rekk å ynskja før stjerna fell!»*

*Eg gjekk inn i stova, til ljuset og varmen,
der han satt og venta med barnet i armen,
og barnet kom mot meg, eg lyfte det opp,
ein levande, sprellande, varm liten kropp.
Og eg såg i augo så tindrande blå
dei vakraste stjerner eg kunne få sjå.*

Randi Schjølberg

Bjartråka — som den var dengang

Av Tomas Kleppen

Hun var sikkert bygd rundt århundreskiftet for jeg husker det ikke. Men det var nå mitt hus i ungdommen. Om huset hadde kunnet prate hadde det blitt flere bøker. Jeg kan ikke huske alt nå så lenge etterpå, men noe husker jeg.

Det var ikke dengang som nå. Når du er tyve i dag så er du for gammel til å gå på fest. I tredveåra var det ingen moro hvis gammelkara ikke var med. Dem var gode dansere, helst når dem hadde litt i hodet, og det hadde dem som regel. Det var ikke som nå at spellmenra skulle ha store summer, vi gikk rundt med hatten og skramla til spellmenra. Blei dem lei seg og ville slutte før kl. 5, som regel var det slutt da, så var det bare å prøve hatten på ny. Det var lite penger i tredveåra, og mellom fem og ti kroner på ei natt var god betaling. Det var fest bare søndagskvella dengang, så det blei mang en blåmandag.

Det var tre faste fester på Råkja, hvis det ikke var noe ekstra. Det var 17. mai, slutningsskyting og jultrådskyting. Mest folk var det på slutningsskytinga, for der var mye eldre folk. Det var en av gammelkara som holdt ut lenge hvis han var full. Når han kom, kauka han så stygt at det gikk gjennom marg og bein. Han hadde det viset at han gikk med tollekniven på seg helg som uke. En som spurte han hvorfor, fikk til svar at det er moro å vise folk at du eier en kniv.

Verst var det om vinteren hvis det kom snø på natta og vi skulle heim. Det var ingen som var ute og brøyta klokka fem om morgenen, og da var det trasig å komme seg heim.

Det var ofte det kom folk fra Øra oppover, og da blei det kran-gel på alvor. Jeg husker en fest det var en fra Øra som blanda seg borti en kran-gel, men det skulle han ikke gjort. De to som kran-gla slo seg sammen og reiv skjoirta av han og jaga han heim. Han varsla lensmannen at han måtte komme

seg oppå Råkja når det var fest der, for der gikk det vilt for seg. Vi viste ikke lensmannen kom og blei litt paff da han kom inn uanmeldt. Men så blei det dans igjen. Det var en som bød han hemkok, men det takka han for. Han satt en halv time, så sa han til en som var mest nøkter: «Jeg ser dere klarer dere best sjøl», så for han, og senere var han såvidt jeg vet ikke på Råkja mer.

Det var Trygve og Håkon Nesse-mo som var spelemenn da jeg var der. Begge gutta spela trekkspill. Begge spela så mjukt, ikke som nå når den ene forsterkeren over-døver den andre med et rammel uten like. Så skal dem synge og det hø-res som når Armstrong står og gaule i radioen, du hører ikke et ord bare skrik og skral.

Jeg husker en syttende mai det var så varmt vi gikk i sjortearma. Da vi gikk heim begynte et par karer å kran-gle. Det såg ut som den ene var alvorlig sint. Den andre var farlig til å skalle, det var vel derfor den ene var så sint. Vi gikk sammen med dem men lot dem holde på. Da hadde de revet av hverandre skjortekragen og man-sjettene og var blodet i ansiktet. De gikk heim og hadde knapt nok sovet rusen ut før den ene gikk til den andre og spurte han om hjelp til noe. Det var greit med en gang, og da var begge gode venner og tenkte ikke på at dem sloss så blodet rant for noen timer siden.

Slik var gammel-Råkja, uvenner men enig i samme tid.

En høst det var slutningsskyting var det en der som blei full. Vi hadde ei vassreinn der vi tok vatn, og der la han seg. Det blei sikkert kaldt, for han sa: «Huff, det vart en kald vår det henne og ja, Guri-anna». Det var Gurianna Stornes-set som var kokke der da, ellers var det litt forskjellig.

Så var det en sommer det var lei-lendigsfest. Kommunen hadde en periode en liste som blei kalt lei-lendigslista med Jon Grunnan som bas, så Jon Brattås. Dem var så heldige og fikk inn fire mann, og da skulle det holdes fest. Det blei nokså mye folk på Bjartråka

på denne festen, både gammel og ung. Det blei ikke så mye dans, folket var mye ute for det var fint vær den høsten. Alle var goddøm-te, kran-gel var det ikke, men fulle var de fleste. En av festdeltagerne prøvde å gå heim. Han gik et styk-ke, så la han seg til å sove. Vi fikk han vaken så han kom på beina, men nå var han rang og gikk mot Råkja igjen. Når vi spurte han hvor han skulle vart han sint og sa: «Jeg skal heim». Så var det noen som ga det råd å gå ned på Råkja å få tak i bil for å kjøre han heim. Men her var de fleste fulle enna så det var vanskelig å kjøre bil. Men vi traff en til slutt som var ganske nøkter og han tilbød å kjøre. Det hadde sikkert ikke gått i dag. Nå følte vi oss trygge på at han skulle komme heim, men vi fikk anna å tenke på da vi kom til Skjækerfos-sen. Vi såg ingen bil, men sjåføren kom springende nedover Skjæker-mobakken. Trur du ikke de to gærningene hadde funnet på å skulle kjøre opp på Skjækermoen. Dette var før bakken var omgjort så vegen var smal og voldsomt bratt for en T-Ford med to gear. Han ba oss ta med taug for bilen hang utfor vegen med det ene hju-let. Når vi kom trudde han som satt inne i bilen at han var heime og ville ut. Vi måtte passe han for bilen låg så det var bare kardan-gen som holdt og det dårlig, så vi torde ikke prøve bilen før den var festa i ei older. Vi torde ikke tenke på hva som kunne skjedd om pas-sasjeren hadde hatt seg ut, du kun-ne godt ha puffa bilen utfor med ett finger. Men vi fikk da lirka han ned bakken på et vis. Vi sa til han at dette måtte han da ikke finne på, men han sa at såpass hadde han da vært borti før. Det blei strev-somt på heimvegen, men vi fikk dem endelig i veg, og da måtte det vel bli slutt med bakkekjøringa.

Det er ei stund nå siden gammel-Råkja blei revet, det var vel mens jeg var i Oslo. Nå er et nytt kombinert samfunnshus og skole oppsatt, men det er ingen sus over det nye i forhold til gammel-Råkja.

«Dem hjølt kvarainner»

Av Reidar Prestmo

Slik skal jordmor Marie Stornes ha uttrykt seg, når hun på sine eldre dager snakket om sitt arbeide som jordmor i over 30 år i Vuku sogn.

Det har vist seg vanskelig å finne skriftlige kilder om de ufaglærte og de første jordmødre med jordmorskole. Det har ikke lyktes å komme på sporet etter så mye som en eneste dagbok eller jordmorsprotokoll i fra de første jordmødrene som hadde sitt arbeide her i Verdal. I disse protokollene noterte jordmødrene ned alt om sitt arbeide.

Den første fagutdannede jordmora som er nevnt er Elisabeth Wessel, som i 1806 er beordret i «embetsforretninger til Verdal». (Se Verdalsboka II A.) I folketellingen for 1801 bor hun på Steinkjer, og her står det: Elisabeth Wessel født Tyrhaug, logerende enke, 56 år gl. gjordemoder. Om hun har arbeidet i Verdal kan en nok sette et stort spørsmålstegn ved.

De første mere sikre opplysninger er i 1829—30. Da er det ei jordmor Karen Hagen som har deltatt i vaksineringen av barna. En finner hennes navn nevnt til 1835. Hvem denne Karen Hagen er, har det ikke lyktes å finne ut ennå.

I kirkeboka i 1839 finner en navnet Lorentse Rinnan, jordmor. Hun har kanskje kommet fra Levanger, der hun er i 1826.

Først i 1865 blir det litt mere opplysninger å finne. Da er det ansatt to jordmødre i Verdal. Ei bosatt på Verdalsøra og ei i Vuku.

Her finnes en av de første verdalsjenter som har jordmorsutdanning. Oline Nilsdatter født 1839 i Åsen. Hennes far Nils Haassen kom fra Åsen til Bjørstad ca. 1841. Denne Nils kom i 1854 til Volden og siden har slekten vært på gården.

Når Oline er tilsatt som jordmor i Vuku vet en ikke, men det må være like før 1865.

Folketellingen i 1865:

Under Stor-Vuku:

Oline Nilsdatter, jordmoder, 27 år, født i Åsen. Gift med Mikal Dahl, snekker, 32 år, født på Vangstad i 1834.

Under Østvold, Verdalsøra:

Laurentse Rinnan, huseier, enke, jordmoder, født 1805 i Trondheim. Reiste til Trondheim 1/4 1869.

Folketellingen i 1875:

Under Østnes:

Serianna Jakobsdtr., jordmoder, født 1850 i Henning. Gift med Anders Jeremiassen Susegg, født 1852 i Henning, skredder.

Under Verdalsøra:

Oline Nilsdatter, jordmoder, født 1839 i Åsen. Gift med Mikal Dahl, snekker, født 1834 i Verdal.

Folketellingen i 1891:

Under Ekren:

Karen Margrethe Kristiansdtr. Vanderås, jordmoder, født 1862 i Stod.

Under Verdalsøra:

Oline Nilsdatter, vaksinatør??, født 1839 i Åsen. Gift med Mikal Dahl, snekker, født 1834 i Verdal.

Folketellingen i 1900:

Storvukuvald:

Karen Margrethe Kristiansdtr., jordmor, født 1862 i Stod. Gift med Jakob Ols. Rønning, meierist, født 1865 i Leksvik.

Frilund, Verdalsøra:

Oline Nilsdatter, off. jordmor, født 1839 i Åsen. Gift med Mikal Dahl, snekkermester, født 1834 i Verdal.

Gunhild Kausmo, f. 1851. Gift med Anders J. Halset, Bunes.

I tellinga for 1891 er Gunhild Halset oppført som privatpraktiserende jordmor. Så sent som i 1919 har hun ennå litt praksis. Nærmere opplysninger mangler.

Grete Dalem, født 1857 i Sparbu. Gift med Aneus Hegstad, hadde jordmorutdanning, men fortsatte bare i liten utstrekning etter at hun ble gift.

Rundt 1903 overtok Karen Rønning jordmorstillingen på Verdals-

øra. Etter henne kom Marie Stornes som var jordmor i Vuku til 1/1 1936. Da hadde alt Maja Sivertsen Wohlen vært vikar i stillingen en tid og fortsatte i stillingen fram til i 1938. Da ble Gudrun Edvardsen tilsatt som jordmor for Vuku og hun fortsatte fram til i 1952? Gudrun var den siste i rekken av jordmødre som bodde i Vuku.

De faglærte jordmødrene som kom hit til bygda i forrige århundre skulle avløse de kvinner som til da hadde arbeidet som jordmødre. Den gamle garde hadde ingen utdanning. Det de hadde lært var vel det de hadde fra hvordan generasjoner før dem igjen hadde arbeidet. Praktiske erfaringer høstet igjennom generasjon etter generasjon. I denne overgangstid som da kom her i bygda, var det visst lite og ingenting nedskrevet om.

Ett er sikkert, Det har vært mange, mange av de ufaglærte jordmødrene. Men tradisjons-stoff om disse kvinnene er for det meste gått i glemmeboka, bare enkelte spredte historier lever ennu på folkemunne. Ettermålet disse kvinnene har fått hos enkelte forståelse påre har ikke alltid vært det beste.

Ja, selv blant sine egne bygdefolk ble ord som «krafskjerring» brukt. Men deres arbeide må sees i lys av de tider de levde under, med mangel på opplysning og opplæring.

Men de siste generasjoner av de ufaglærte jordmødrene hadde nok fanget opp endel informasjon fra de faglærte jordmødre og fra andre kilder, slik at de ble bedre skikket til dette arbeidet.

Marie Stornes skal ha uttalt om ei av disse at hun var like flink som mang ei utdannet jordmor.

Men ifra de første jordmødrene kom til Verdal og til en kan si de maktet å dekke hele bygda, gikk det nesten to hundre år. Det var flere årsaker til at dette tok tid, ikke minst i Vuku sogn. Her var det

lange avstander. Mange dårlige veier. Mangel på telefonsamband. Transportmidlet var hesteskyss. Men ikke minst den økonomiske siden. Margit Heir forteller at hennes mor hadde 20 kr. pr. fødsel, enten det var i Vera eller på «Bergom». Skyssen måtte de som tilkalte jordmor selv betale. Ja, selv i den nedre del av bygda var det mange som tilkalte ufaglærte, som tok opptil 5,— kroner for samme arbeide. Samtidig sparte de utgifter til skyss. Det var mange som ikke hadde hest.

Omkring dette spørsmålet var det mye stridigheter. De fagutdannede jordmødrene så sitt levebrød truet. Men likevel, de ufaglærte var i virksomhet en god del år inn i dette århundre.

En annen viktig årsak var at i 1911 kom Verdalsens Kredssykekasse i gang. De som var med her fikk refundert endel av utgiftene til jordmor. Men det var ikke alle som så seg råd til å betale premien til kredssykekassen, og mange av disse prøvde å greie seg med billigere jordmorhjelp.

Marie Stornes:

Margit Heir forteller om mor si at hun var født 12/5 1881 og døde 9/5 1962. Marie gikk jordmorskole i Oslo, som den gang var ettårig.

Marie kom til Vuku som jordmor ca. 1903 og var jordmor her til 1/1 1936. Hun bodde ca. 2 år på Ekren. Ble da gift med handelsmann Stornes og bodde siden på Bredingsberg vestre.

Maries arbeidsområde var hele Vuku sogn. I mange år var det hesteskyss som var eneste framkomstmiddel. Ski gikk hun aldri på. Marie var stor og kraftig, men fikk etter hvert vondt i kne og hofte. Således var hun en gang til en samekone ved Brenntjernene i Sul. Samekona lå som skikk og bruk på skinn inne i koia. Fødselen gikk greit. Etterpå hadde hun fått kaffi attmed ei kiste. Kaffien hadde vært god. Men her måtte Marie stå på kne og det hadde vært ei vond stilling for jordmora, hadde hun siden fortalt. Denne gangen hadde hun bilskyss til Sul og hesteskyss videre opp på fjellet.

Marie hadde og fortalt at hun under de aller verste føreforhold hadde skiftet hest 5 ganger fra Bredingsberg til Vera.

Det fortelles at Julius Kolstad ei vinternatt sto klar med hest og slede for å overta skyssen fra Volden og over Elneshøgda. Det var et uvær av aller verste slaget, og da jordmorskyssen kom fortalte Julius senere, hadde han spurt jordmora om de ikke kunne vente til det lysnet av dag, men jordmora så bare på ham. Turene over Elneshøgda i slikt vær var nok ingen fornøyelse den gangen.

Gunnar Heir forteller at han kjørte jordmora mange ganger med hest fra Lundskin. Vinters dag kunne det være mye staup etter veiene. Men Marie så helst at farten var så stor som råd var, selv om «sjoffene» ble både mange og harde.

Vinters dag med hesteskyss hadde Marie en stor pels, med finnsko på beina. Så slik kledt fraus hun ikke.

Jordmorskyss var et begrep som ikke trong noen nærmere forklaring. Som en eldre mann sa: Da var det å kjøre litt mere enn hesten i grunnen hadde godt av. Som oftest var det natters tid en måtte ut å hente jordmora. Med seg på turene hadde Marie jordmorveska, som mellom anna inneholdt tenger, såroform, opium (mot smerter), lappis (en dråpe til hvert øye), sublimat (desinfeksjonsmiddel), bomull o.l.

Marie skal og ha fortalt at det var flere det var «smått om» for. Husa de bodde i var delvis kalde og lite om plassen til de som bodde der. I enkelte tilfeller kunne det være så som så med mat og klær. Ja, det var mange som «mødde». Særlig i de første år hun var i Vuku.

Avstanden mellom naboene kunne være lang, men når noe sto på, da hjalp de hverandre. De kunne komme med klær og lignende til låns. I den første tida forteller Margit Heir, tok mor i mot ikke så få vanskapede barn, men de aller fleste av disse døde.

Det var ikke så greit mang en gang. Kanskje mannen som skulle ut å ringe til jordmor hadde lang vei til telefon, slik at det i de dårlige husa «kolna» ut til jordmor kom.

Slik var det ei natt det kom bud om jordmor. Per Rotmo som da arbeidet hos Stornes fikk beskjed om å kjøre bilen, eldste sønnen Peter fikk også beskjed om å bli

med. Marie mente at detvar trolig ingen til å hjelpe til der, og mannen hadde lang vei til telefon.

Om dette hadde Peter senere fortalt at det gikk fort å komme fram. Etter at jordmora hadde tatt en rask oversikt over situasjonen ga hun karene følgende ordre: En av dere spring til skjolet og får inn mere ved og får det varmere her. Den andre får hjelpe meg. Men før den siste ordren kom, var Peter på veg ut gjennom døra på veg til skjolet, å risikere å måtte hjelpe jordmora måtte unngås. Det fikk Per gjøre.

Margit Heir forteller at mor var svært redd for barsel-feber, en sykdom som det tidligere hadde vært mye av og som kunne være dødelig. Blødning kunne og i endel tilfeller skape problemer. Marie måtte her klare opp med dette selv. En kunne ringe dr. Wold. Men han måtte og bruke hesteskyss og da tok det for lang tid før han kom fram. Dette forandret seg når det ble biltransport.

Gunnar Heir forteller at ei natt skulle svigermor opp i Helgådalen og han skulle være sjåfør. Kommet opp i Ulvilla spurte hun svigersønnen: Går det ikke an å få litt mere fart på denne bilen da? Heir forteller videre at farten var ganske stor, men svigersønnens renomé som sjåfør sto på spill, så han ga den gassen som fanns. I svingene oppe i Holmlimarka slang bakenden på bilen bort i rekkverket, men ennå trodde han ikke svigermoren syntes farten var noe for stor.

En annen gang var han ute og kjørte svigermor i samme ærende opp gjennom dalen. Vegen var fin, men lengre oppe kunne det finnes litt is, derfor hadde han kjettinger.

Gårdsveien dit de skulle, var bratt og veien hadde en tverrsving slik at han ikke kunne ha noen stor fart. Like overfor denne svingen var det blankis. Her ble det spoling og bilen tok til å segle bakover, og nedenfor veien var det bratte bakken. Men heldigvis, ute på kanten var det bar jord, slik at han fikk stoppet. Svigermor ble bedt om å sitte i ro. Heir fløyte og blinket med lysa for å tilkalle hjelp. To mann kom dem til hjelp. De fikk tak i tau, festet disse i bilen og tjoret den fast i noen gjerdestolper der, til de fikk tid til å ordne seg.

Marie Stornes

Hadde de seglet av veien den gangen, er det ikke godt å vite hvordan det hadde gått med svigermor og meg, fortalte Heir. Bilen hadde nok rullet rundt flere ganger før den hadde stoppet.

Etter hvert ordnet Marie det slik at de som f. eks. bodde i Vera kunne få bo hjemme hos henne når fødselen nærmet seg. Enkelte andre bodde hos kjente i Vuku.

De siste åra av hennes tid som jordmor var hun endel syk og måtte ha vikar. Mellom anna vikarierte Maja Sivertsen fra Malvik for henne.

Margit Heir forteller om sin mor at når hun var hjemme var hun nervøs. Men når hun ble utkaldt ble hun helt rolig. Sikkert var det bra, for i enkelte tilfeller var nok «skapningens herre» ikke situasjonen voksen og var slik at han ikke var i stand til å tenke klart og til å handle.

Vera er som vanlig et kapittel for seg selv. Bygda som tidligere lå mere og mindre for seg selv, har som ellers et rikt minnestoff. Stoff nok til en hel artikkel alene.

Det er nesten helligbrøde å skrive om dette. En barnefødsel var ting en snakket lite om.

Det er som Bertha, 91 år gl. sier det: «Vi hjølt kvarandre.» Vanligvis hjalp slektens kvinner hverandre. Men enkelte kvinner har vært mere erfarne og er blitt tilkalt når problemer oppsto. Ellers nevnes en hel rekke med kvinner tilbake i årene i denne forbindelse.

Ennu lever det og kvinner som har født noen av sine barn aleine. Kanskje er ei fødsel på Sveet vinteren 1915 typisk for Vera. Da losjerte en svensk familie der. Mannen var skogsarbeider og arbeidet på svensk side.

Konen Hilda Sjølander skulle ha sitt 3. barn og hadde i den forbindelse snakket med 21-årige Maren om at hun skulle komme og hjelpe henne når tiden kom.

Om dette har Maren fortalt: Jeg var nervøs, hadde aldri vært med på noe slikt. Tida kom, og ennu mere urolig ble Maren da Hilda fortalte at det kunne bli setefødsel, for det hadde det vært når de to første barna ble født.

Hilda var en tøff dame. Under fødselen lå Hilda og kommanderte hvordan Maren skulle gjøre det og det. Alt gikk greit.

Maren Gefsjø fortalte videre: Hilda var oppe en tur 2 dager etter fødselen og før og gikk berføtt. Ennu ser jeg for meg avtrykket etter føttene hennes på snøen som hadde drevet inn. Husene på Sveet var den gangen meget dårlige.

Guttebarnet som kom til verden skulle ha et svensk og et norsk navn og ble døpt Sverre Sixten.

★

Historie i fra Vera:

En guttunge møtte en dag sin jordmor. Guttungen hadde etter hvert blitt godrund og til dette bemerket Ragnhild: «Hell du på å få maga, gutt?» Men gutten ble ikke svar skyldig: «Veit du ka det kjem tå?» Nei, det visste ikke Ragnhild og gutten fortsatte: «Du navla meg ikke rett.» Ragnhild ble svar skyldig.

Hjelpemidler:

Det er få opplysninger om hva de ufaglærte jordmødrene hadde å hjelpe seg med. Men flere har nevnt at damt fra kokende vann ble benyttet i vanskeligere tilfeller.

Martha Kristensdatter Sagvold, født 1857, død 1945

Martha var gift 2 ganger og skulle være en sterk og robust kvinne. De første turene som jordmor var visst 2 turer inn til Malså gruver.

Her inne kom det 2 barn til verden som senere kalte seg Røe.

Blant mange av hennes oppdrag som jordmor var en mørk septemberkveld i 1918. Sent på kvelden kom Olaf Tosteigan inn på kjøkkenet i Sæter. Litt brydd spurte han Marta om hun ville bli med til Tosteigan, og «hjelpe Eline», som han sa.

Martha stusset litt, men da Olaf sa at han hadde «Bruna» med seg, sa hun seg villig.

I mørket ble hun hjulpet opp på hesteryggen, der hun som sal hadde en kali-sekk.

Slik bar det i veg i skodde og regn etter setervegen ifra Sæter innover mot Tosteigan. Bruna kjente veien og fram kom de tidsnok til å ta imot et pikebarn som fikk navnet Sofie.

Siste gang Martha var ute i bar sel var i 1933, ca. 75 år gl.

Opplysninger
v/Sverre M. Green.

Serianna Johnsdtr. Blokk (1843–1925)

Sofie Green, kona til Paul i Øver-Green, skulle føde sitt første barn den 3. september 1918. Edin Green, broren til Paul, bodde da også i Øver-Green og han fikk jobben med å skaffe jordmor. Han reiste først til Marta Sagvold for å spørre henne. Hun hadde imidlertid reist til Tosteigan for å ta imot Elines datter Sofie. Deretter reiste Edin til Anna Langdal for å spørre henne. Hun var da en gammel dame og følte seg ikke i stand til å ta jobben. Hun anbefalte Edin å dra til Blokk for å spørre Serianna. Turen gikk dit og Serianna var kjent for aldri å si nei. Det gjorde hun heller ikke denne gangen. De ble enige om at Edin skulle gå hjem for å hente hest og slede. Serianna skulle kle på seg og begynne å gå på vei. Det var blitt sent på kvelden og derfor mørkt. På turen tilbake med hest og en frauslede møtte Edin Serianna borte i Skotrøa, da krypende med ei flaggermuslykt. Serianna var 75 år da dette hendte og hun var overhode ikke amper over å ha blitt spurt om hjelp.

Fortalt av Edin Green.

Bjørn Inge Langdal.

Jordmor Beret Moe Svee fra Vuku, f. 1892, d. 1977

Beret var født på Mønnes i Vuku. Gikk jordmorskolen i Bergen i 1915. Tilsatt som jordmor i Sogn dal i Dalarne i 1916.

1/1 1917 ble jun jordmor i Flatanger. Var i Flatanger til hun overtok stillingen etter Karen Rønning den 1/7 1930 og var jordmor på Verdalsøra til i 1938, da hun flyttet tilbake til Flatanger. Beret ble i 1934 gift med lærer, senere skoleinspektør i Flatanger, Olav Svee. Hvor de bodde i Jøssund.

Som jordmor i Flatanger hadde Beret mang en stri tur på sjøen, særlig i mørke stormfulle vinteretter. Det gikk i enkelte tilfeller på livet laust. Men innlandsjenta fra Vuku trivdes der ute.

Hun måtte i mange tilfeller gjøre litt av en leges jobb. Det var langt til lege og nesten ingen veier den tid.

Slik ble det til at hun måtte ta seg av mange skadede fra sjø og land. Så det var ikke bare ved fødsler hun ble hentet.

Opplysninger v/Olav Svee.

NB:

Denne artikkelen bygger stort sett på tradisjons-stoff og må ikke sees på som noen «jordmødres historie» for Verdal. Skriftlige kilder som måtte finnes her i bygda har det vært vanskelig å få tak i.

En har forsøkt å få med de fleste fagutdannede jordmødrene for hele Verdal fram til år 1900. For Vuku sogn er de medtatt fram til ca. 1952.

De ufaglærte jordmødrenes historie her i Verdal er nok for det meste gått i glemmeboka. En har forsøkt å få tak i endel av den siste generasjon av de i Helgådalen og Vera, men det finnes sikkert opplysninger om flere av de utover i bygda.

Kilder:

Petra Aakran gav tips om emnet. Margit og Gunnar Heir sen. Gudbjørg Woxholt. Maja Wohlen. Sverre M. Green. Bjørn Inge Langdal. Arne Ward. Gustava Vollan. Olav Svee, og mange andre.

Lille-Enget 1920. F.v.: Johannes Helmo, Julie Thornes (f. Helmo), Inga Ward, Arne Ward, Anders Ward, Beret Helmo, Arnt Helmo. Foran: Borghild og Trygve Thornes.

Beret Johannesdtr. Helmo, f. 1852, d. 1932

Beret ble født i Strådalen. Foreldre var: Johs, Ingebrigtsen Væren og pike Marit Pedersdatter, Strådalen.

Marit var nr. 10 av 13 i barneflokket til Peder (Pelle) Henriksen Langsábakken, som bodde på «Austpåmoen» i Strådalen. Johs. og Marit ble ikke gifte med hverandre.

Mor til Beret — Marit, ble senere gift med enkemann Iver Johannesen, Meråker, og flyttet dit.

Beret ble konfirmert i Kall kirke i 1867 og flyttet da til sin mor i Meråker. Der bodde hun til hun ble gift med Arnt Helmo og de bosatte seg på Elnesvald — Lilleenget i Helgådalen.

Det er fortalt at Beret var svært glad i blomster og i Lilleenget var det en liten hage med stakitt rundt. I hagen var det bærbusker, rabarbra, blomster, syrener og beintre. Beret var leverandør av kranser til begravelser i grenda.

Hun var også jordmor og etter sigende hjalp hun mange helgådalinge til verden. Så sent som i 1915 tok hun i mot et guttebarn på Åkran.

Begge ektefellene ble sterkt bevegelseshemmet. De ble gifte i 1879 og like etter fikk Beret vondt i den ene foten. Benet måtte amputeres og siden gikk hun på trefot. Fire år etterpå fikk Arnt Be-

tennelse i kneet. Han lå på sykehus i 2 år (Støpshaugen, Levanger) og kom heim med stiv fot. Arnt gikk så i skomakerlære hos sin bror, Johannes Myrmo i Leksdaalen, og siden drev han skomakerarbeide så lenge han greide det.

I heimen vaks det opp 5 barn pluss at Arnts far Gundbjørn bodde der i sine siste leveår. Han var blind.

De som minnes dem, forteller at på tross av mye motgang hadde de et lyst sinn og et godt humør.

Opplysninger v/Arne Ward.

Ingeborg Jonsdatter «Vestat» i Nord-Vera, født 1837, død ca. 1919

Ingeborg var gift med John Johnsen Væren, født i Meråker. De var leilendinger i Nord-Vera. Om henne forteller Gustava Vollan, født i Vera i 1900, at Ingeborg tok i mot mange nye verdensborgere der oppe. Millom anna hendte det i august 1906. Da ble det plutselig spørsmål om jordmor i fra «Austat» i Nord-Vera. Spørsmålet kom til Ingeborg. Hun holdt da til på loftet, noe redusert, plaget av astma og dårlig til beins. Da skal Ingeborg ha svart: Hjelper dere meg ned trappa, så skal jeg nu hjelpe til. De skal sjå det går bra. Utenfor sto hest og slede klar til transport. Fødselen gikk godt. En pike så dagens lys 14. august 1906. Hun fikk navnet Ingeborg-Anna.

Fra et langt liv

Etter en samtale med Johan Rønning

Av Anders Bendiksen

Johan Rønning er over 90 år, jernbrudgom og bosatt i Leksdaalen. Men det var hans ungdomstid i Vera som var bakgrunnen for vår samtale. Jeg ba ham fortelle episoder og minner om mennesker han traff for over 70 år siden.

Han ble født på Sisselvolden i Vera der foreldrene hans losjerte. Senere flyttet de til Rønningen ved utløpet av Veresvatnet. Søskenflokket økte jevnt og trutt. Det var umulig å mette alle med det den beskjedne jordveien ga. Skogen og fjellet måtte i mange tilfeller være reservespisskammer. Tidlig begynte han å jakte, og han forteller at det første han skjøt var en hakkespett — med munnladningsgevær! Men det første matviltet var en tiur. Han forteller: «Jeg hadde noen fuglesnarer oppe i Bomlunberget. En dag da jeg skulle se til dem, ble jeg vars en tiur som satt oppe i en tretopp. Jeg sprang heim for å hente geværet. Men mora satte seg på bakbeina Noe skyting ble det ikke snakk om! Jeg fortsatte imidlertid å mase. Omsider ble mor med meg utom veggen med geværet. Der la hun en patron i børsa og instruerte meg hvordan jeg skulle gjøre. «Nei, ett skudd er alt for lite», mente jeg. Hun hadde med noen patroner til, de fikk jeg i lomma. Spent på å se om tiuren fremdeles var i furutoppen nærmet jeg meg. Og der satt den. Så skjøt jeg den! Jeg skal si deg det var litt av en kar som kom heim til mor si med fangst!

Jeg spurte om Johan noen gang hadde drevet konkurranse-skyting. I begynnelsen var han nølende — det hadde vært smått med det, likevel dukket et minne opp: Det var slik at noen engelskmenn arrangerte skytetevling på Melen.

«Gå heim og ta dæ en rættele frukost først»

De satte opp pengepremier, og dette lokket også nordmenn over grensa.

«Jeg var 16 år den gang, og dro sammen med broren min, Benny. Tolleren skulle liksom administrere det hele, og han skulle også an-vise på den 5-delte skiva. Omsider kom min tur, og jeg skal fortelle deg at jeg var spent da anvisningen begynte: 5-5-5-5 og så kom 4å» Her kommer den gode Johan med et sensurert uttrykk, både over sleivskuddet og opphavet, en svenske som spent ham over foten akkurat i skuddøyeblikket.

Men rekord ble det, og Johan hadde tollerens ord på at den ble stående lenge. «Du var en veldig

god skytt!» sa tolleren, og det var ord som varmet. Imidlertid var ikke alle like fornøyd med å bli dupert av en ungdom fra Vera. Et par gutter fra Baksjønset tok til å bli «nersætt» — ville banke ham. Johan holdt imidlertid lag med en som het Paulus Kreys. Og fred ble det ikke før Paulus hadde tuktet ihop krangelfantene. Sterke menn ja! De fantes i alle bygdelag, og ved spesielle anledninger demonstrerte de krefter utenom det vanlige. Men noen ganger kunne det være nok å bruse med fjærene:

«Han Andreas Væren hadde fått tak i ei overlag stor elgkrone. Hvor han hadde bekommet den var imidlertid en godt bevart hemme-

lighet. Skogvokteren på Vestly hadde i tillegg til sine Bruksplikter også funksjon som toller. Mer enn én gang fråget han Andreas hvor geviret kom fra, men den andre svarte ikke. Dette irriterte skogvokteren mer og mer. Selv var skogvokteren kjent for å være en håndfast kar, og da han møtte Andreas på brua ved Skjækerfossen, tenkte han vel at nå skulle sannheten fram: «Fortell meg hvor du har fått tak i krona ellers tar jeg og banker deg!» sa han til Andreas. «Nåja», ment den andre, «jeg vil be deg om å gå hjem og lage deg en rettelig frukost først!». Det ble med det. Andreas sine kjempekrefter gikk det frasagn om. Men selv for han heller stilt med det. En gang bar han ei halv tønne molte fra Skjelheia og ned til Ulvilla. Tønna bar han etter et tau over aksla. Men da han var framme etter ei mils marsj, måtte han innrømme at han var «lite blest, ja».

Jeg spurte Johan om det ofte var slåsning ved dansetilstelninger og grendetreff. Men det benektet han. Det kunne vel hende det var en og annen som begynte å bære knyttnevene på strak arm etter en karsk eller to. Men det var unntakene.

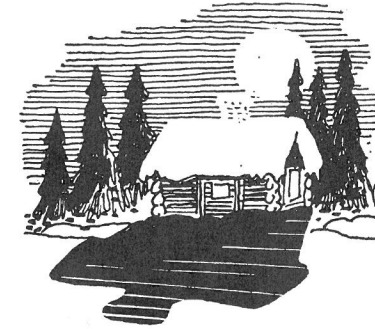
Noen treffer én i ungdomsårene som gjør varig inntrykk på en. De fleste opplever vel ungdommen som den tida da vågemotet og eventyrlysten settes i høysetet: Og idealen blir deretter. Men Johan trekker til stadighet fram en, som jeg etterhvert forbinder med det gode og tålmodige mennesket. Mannen er Martin Storlunet.

«Jeg glemmer aldri Martin. Hvor mange ganger arbeidet vi ved Dammen. Han hadde jobb som damvakt, og jeg skulle hjelpe ham. Det var litt tungvint at han hver gang måtte komme for å gi meg beskjed. «Dette gjør vi om», sa han, «du kommer da og er hos oss, du!» Og slik ble det. Det er tydelig at oppholdet hos Martin på Stør-lunet står som et fint minne den dag i dag, over 70 år senere. Og sin takknemlighet overfor denne «gokaren» skulle han få lov å vise ved en senere episode:

Martin og Johan var med i fløytinga. De gikk nordsida av elva, og var kommet ned til Kristianfossen. Her skulle de ha en liten pase, og stod framme på fossekanten og

«Innspurten»

Så lægg æ på dukan som låg den og veinta
så stivstrykkji fin, æ tu skoffen dem heinta.
Den briken me småfauglan må æ lægg på,
æ fekk'n tå ongâm den gong dem va små,
og sjøl om en e litte slitti og grå,
så lokte e julkveld tå kvar en trå.
Og nissan på klokkestrengjen står der som før
i topphuv og våtta, det snør og det snør.
Ein Betlemhemssstall sett tanken i sving,
det knyte sæ minna te ting ette ting.
Æ henge opp julpynt, og stuggu bli fin,
men finest når jultree står der og skin.
De vart itt nå nytt, verken kørji hell kula,
men alt vi hi før høre liksom te jula.
Æ trekke opp verke på julkjerka mi,
den spelle en gammel og kjent melodi.
Og kubbløsa skin over massing og tenn
som takke fer løse og blinke igjen.
Det blir som så løst både i og omkring mæ,
alt streve e glømt, og æ må nesten tving mæ
tebake te tankan som ligg der og mel:
«Hen feire vi jula, mens følg svelte i hel.
Hen lokte e ribb, appelsin og sigar.
Langt ut den e rope som veinte på svar.»

Randi Schjølberg

stodde seg på fløyterhåkkåan. Uten at de legger merke til det, kommer en slipp på tvers i elva, og slår håkkan vekk unna Martin. Et øyeblikk mister han balansen. Lynsnart kaster Johan seg fram og får tak i arbeidskameraten idet han er i ferd med å gå utfor fossen.

«Den va du snåp» sa Martin. Ingen store ord, ingen håndtakk — det hele var en selvfølge: «Den va du snåp!» — En anerkjennelse.

Dette og mye mer fortalte Johan meg en vinterkveld i 1985 mens vi satt ved kjøkkenbordet og tok oss en hjertevarmer.

Meir om våren 1940

Av Arnfinn Berstad

Etter at eg skreiv litt i HELGÅDALSNYTT i fjor om 9. april 1940 i Helgådalen, har eg fått spørsmål om kva som hende vidare i bygda.

Som eg nemnde, kom eg frå Ottermoenget til Skjækerfossen den 9. april om kvelden og tok inn på Vestly, der eg hadde stasjon når eg var på dei kantar.

Det kom motstridande ordrar frå det norske forsvaret utover dagen. Den siste gjekk visst ut på at dei som hadde eksert skulle melde seg for avdelingane sine, så fleire reiste frå Volden med busen dagen etter. Men dei kom tilbake om kvelden på grunn av mangel på utstyr m.m.

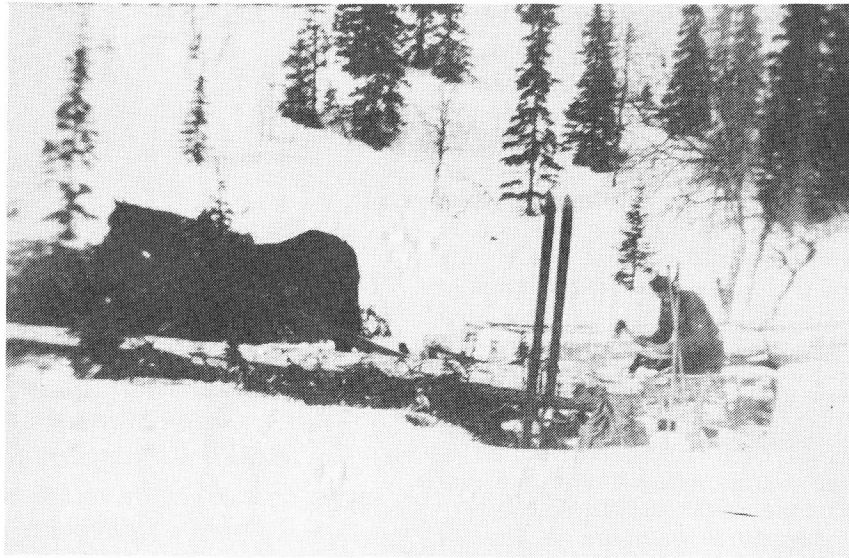
Dei første dagane framover sende radioen lette, feiande melodiar. Dei stod i skjerande motsetnad til den situasjon og stemning som rådde i landet. Men vi skulle vel gløyme det triste og snarast råd innrette oss etter alle forordningane som kom etter kvart. Innimellom vart det lesne opp lange lister med helsingar mellom familimedlemmer som ville fortelje at det var berre bra med dei. Det var einaste måten å få gje livsteikn frå seg på i dei dagar.

Det er vel ikkje å undrast over at tilstanden kjendest uverkeleg for nokon kvar. Bygda og folket var som før. Men av det vi hørte, men ikkje kunne sjå, visste vi at det som hadde hendt ville sette ein skarp strek mellom tida før og etter 9. april i sofa vår.

Det hadde vore ein hard vinter, med sterk kulde og mykje snø. Fram til midten av januar var det heller mildt ver med snøfall og endatil regn siste dagane slik at skogsdrifta stogga ei kort tid.

Kulden sette inn søndagskvelden den 15. januar med temperaturfall frå null til kring 20 kuldegrader. Det small som børseskott i trea bort gjennom skogen når yta brått trekte seg saman i kulden og sprakk fordi den vart for knapp. Og det vart ein sjau med frosne springvassrør ei tid framover.

Første gongen eg var til Vera, den 22. januar, var det 27 kulde-

Tømmerdrift i Storlunsmarka vinteren 1939/40. På bildet Magne Storlunet. Foto: AB

grader på Sveet og dertil gjennomtrengande vind. Jørgen Sjømæling, som kom innom der i kveldinga, var drivkvit på eine sida av andletet og måtte i all hast ut og gni seg med snø. Det var første gongen i sitt liv han hadde vorte ute for dette, sa han.

På Sveet trefte eg også sjefen — Leif Lykke. Han hadde gått på ski frå Sandvika over Billingen.

Skogsdrifta gjekk sin gang, men det vart eit svært arbeid å få på vegar i den djupe snøen. Og der det var grissent og småvoren skog, var det eit umenneseleg slit — i tillegg til hogsten — å moke seg ned til rota på trea for å få til å felle med rimeleg stubbehøgde. Eit slit var det også å få den hardfrosne barken av tømmerstokkane.

Kulden heldt seg ut i mars månad, det var mest som vårstemning den dagen det var berre 10 kuldegrader. Men snøen låg framleis djup i Helgådalen den 9. april, så bussen kom ikkje lenger enn til Volden før ut i mai månad. Bjartankarane kjørte posten med hest frå Volden til Skjækerfossen der Bernhard Skoknes var postopnar. Og Marius Skoknes, bror hans, gjekk på ski med posten vidare oppover dalen og til Vera eit par gonger i veka.

Skogsdrifta var i gang somme stader fram til 9. april. Eg var ein tur i skogen også den dagen og besøkte Einar Snekkermo, som hadde skogsdrift på Snekkermoen, Lustad-karane som dreiv i Buneshaugen og Kleppen-karane som dreiv i Kleppmarka. Etter det eg kan minnst, visste ingen av dei om at krigen var komen til landet vårt. Og eg har seinare blitt mint om at eg fortalte dei at no hogg dei truleg tømmer for Hitler.

Det seier seg sjølv at situasjonen vart flittig diskutert mellom folk. Og alle slag rykter hadde lett for å finne grobott i denne tida. Eg hugsar at det var snakk om ei eldre kvinne øvst i bygda som hadde lege vaken ei natt. Ho hadde da sett eit lys på himmelen som ho meinte kunne vere eit fly. Det gjekk fly over bygda både dag og natt. Men det såg ut som dette flyet datt ned, meinte kvinna.

I dagane etterpå vart det snakka mykje om dette flyet. Og både for å ha noko å finne på og for å stille nyfikna, vart Jon Rydning og eg samde om å ta ein tur oppå Grunnskardklumpen for å finne ut om det kunne vere noko i dette snakket.

Det var klår himmel og sol den dagen vi la i veg, og det tok til å

Ved Værdalsbruket sitt hus på Ottermoenget vinteren 1939/40: Tormod Skoknes, Arnfinn Berstad og Sam Aune.

varme godt i lunaste søkka oppover. Men enda var det mykje snø der sol og vind ikkje hadde tært på honom, så vi gjekk på ski.

Vi fann ikkje spor etter fly. Eg trur ikkje vi hadde venta det heller. Men vi hadde ein fin tur med herleg utsyn over rein og mektig natur. Komne nedatt til Grunnskardtjønna, fekk vi opp varme og koka kaffi på svart skogskjel som vi hadde med. Mat hadde vi også rikeleg av trass rasjoneringa som hadde vore sidan storkrigen braut ut hausten før. Vi hadde enda til ei plate kokesjokolade på deling, det var ei vare som det heldt på å bli lite av på bua.

Jon Rydning hadde nok hatt ein ekstra baktanke, for han hadde med utstyr for isfiske på tjønna. Så eg gjekk nedover lia åleine og fekk god tid til å tenkje på den underlege tida vi opplevde.

Dagene gjekk, men det var vanskeleg å kome i gang med skikkeleg arbeid att. Eg tok ein tur til Holmen, til Værdalsbruket sitt skogkontor. Skogsarbeidarane trong forskott til dei kunne få endelig oppgjer etter at driftsmålinga var ferdig. Men på kontoret hadde dei ikkje pengar, det var uråd å få ut pengar i bankane desse april dagane, så eg fekk med meg ein bunke papirlappar som gav dei som dei var utskrivne til løyve til å ta ut mat på bua for ein viss sum. Bruket ville seinare løyse inn lappane.

I Ulvilla trefte eg nokre karar som prata om krigen og fortalte siste nytt. Det vart også fortalt at kvinnene hadde gått i gang med å skaffe utstyr til ei militær sjukstue til tyskarane kom, og det kunne bli kamp. Slike sjukestuer var sette i stand fleire stader i distriktet, m.a. på Sund Folkehøgskole. Det var med og understreka alvorret i tida.

Den 14. april fekk 5 mann ordre frå det norske forsvaret om å reise fram til Kulslivollen i Skjækerdalen på vaktteneste. Det var telefonline dit fram, og det var tyske fly som gjekk over der dei skulle gje melding om.

Dei fem var: Arne Leirset, Bernhard Varslott, Ingvar Helmo, Brynjulf Dillan og Kristian Holmen.

Det var mange fly som gjekk over Kulslivollen, somme av dei gjekk svært lågt så karane hadde inntrykk av at dei ville undersøkje om der var folk. Dei såg vel skispora som førte dit.

Karane på Kulslivollen vart verande der nesten ein heil månad. Da dei norske styrkane i Nord-Trøndelag gav opp striden den 5. mai, var det ingen av rette vedkomande som hugsar på å kalle dei heimatt. Dei hadde telefonsamband med bygda, så dei visste vel korleis situasjonen var. Men dei ville vel helst vente til dei vart heimkalla av dei militære. Men da dei hadde venta på det ei tid utan

resultat, gjekk dei heim likevel. Ingeborg Holmen kan minnst at dei hadde moro av dette når dei møttest seinare og brukte å seie at «vi skulle vel etter rett ha vore på Kulslivollen enno vi».

Medan Kristian Holmen var på Kulslivollen, var det fru Ingeborg som hadde ansvaret for heimen og butikken. Det kunne dukke opp flokar som var vanskelege å løyse. Såleis fortel ho at da det kom eit parti ekstra fint kveitemjøl, gav dei lokale styremaktene påbod pr. telefon om at det skulle seljast i små porsjonar slik at det varte lengst mogleg, for det var heller uvisst når og om så edle saker vart å få att. Men å la kundane få mindre enn mjølmerka deira lydde på, syntes ho heller ikkje var ei brukande løysing, så ho la dette fram for mannen sin ein dag ho snakke med honom i telefonen. «Lat dei få det som står på korta og sel ut mjølet, det er betre enn å risikere at tyskarane kjem og tek det», sa han. Og slik vart det.

Familien Holmen heldt eit gjestfritt hus. Kaffikjelen var varm på kjøkkenet det meste av dagen, noko som særleg langvegsfarande sette pris på. Det var t.d. langt og slitsamt å ta ein handletur frå Vera vinterstid den gongen. Somme var så godt kjende at dei fann kaffikopp sjølve om husfrua var oppteken på butikken.

Torsdag den 18. april tok eg ein tur til Steinkjer, der eg hadde budd før eg kom til Helgådalen. Eg hadde nokre saker ståande att, m.a. ein sykkel som det snart kunne bli bruk for. Det gjekk ikkje tog for sivile, så etter at eg hadde gått frå Skjækerfossen til Volden og følgd buss vidare til Stiklestad, tok eg føtene fatt og gjekk dei 35 km til Eggebogen ved Steinkjer.

Da eg kom til Steinkjersannan, gjekk eit tysk fly lågt over byen. Ein tropp allierte soldatar som kom der og skulle inn i brakkene med sjømannssekkene sine, hivde seg straks ned i veggrofta. Vi norske var meir blåøygde og enda ikkje vane med verdsens vondskep på alvor, så gatene var fulle av folk. Det kunne ha blitt eit uhyggeleg blodbad om det hadde blitt bombinga.

Til Steinkjer var det komne mange som hadde evakuert frå Trondheim. Eg fekk inntrykk av at folk i Steinkjer kjende seg tryg-

ge fordi dei hadde allierte troppar der.

På grunn av alle tilreisande var det vanskeleg å få husrom på Steinkjer, så laurdag den 20. tok eg ein koffert på sykkelen og starta på tilbaketuren. Da eg sykla gjennom byen, kom ein politimann som visste om meg frå før og stogga meg og spurde om eg ville melde meg som reservepoliti. Byen skulle evakuerast og politiet trong meir mannskap. Eg svara at det var i orden dersom han kunne skaffe meg ein stad å ta inn. Det kunne han ikkje så eg reiste vidare.

Eg tok no riksveg 50, som E 6 heitte da. Den var tørr og fin å sykle på. Gjennom Leksdalen og Henning hadde det vore snø og is på det meste av vegen. Men tyske fly fór over meg rett som det var, truleg på veg til Namsos, som vart bomba den dagen. Somme av flya gjekk så lågt at det var ikkje berre hyggeleg. Men eg kom meg da tilbake til Vestly i kveldinga utan uhell.

Da eg var på Steinkjer, hadde dei som hadde avdelingar å melde seg for, fått innkalling og var sende til Snåsa.

Dagen etter at eg kom frå Steinkjer, søndag 21. april, vart Steinkjer bomba. På Skjækerfossen såg vi flya som gjekk nordover og hørte drønna når bombene eksploderte. Vi skjønna kva som var i gang. Det var ikkje triveleg når flya

På tur til Vera 1947. Herredsstyret.

gjekk lågt over hustaka i ein slik situasjon.

Men livet måtte gå vidare. Smått om senn kom arbeidslivet i gang att også. Etter den lange og harde vinteren vart det brått vår og det var mykje som skulle gjerast unna i ein fart. Alle visste at våronn og matauk var viktigare enn nokon gong før. Eg for min part vart med på driftsmåling av tømmer og driftsettersyn utover våren og først på sommaren.

Av og til fekk vi ei påminning om det som hende utanfor det fredelige bygdesamfunnet. Ein vårkveld sat Olav Helgås på trappe utanfor butikken på Skjækerfossen. Han var på veg heim frå krigsfangenskap på Snåsa og hadde eitt og anna å fortelje sjølv om han ikkje hadde vore i kamp med tyskarane. I kjede rundt halsen

hang identitetsmerket — dødsmerket — som vi kunne skimte under den opne skjortekragen. På sin rolege måte, utan dramatiske faktar, fortalde han om ting som gjorde inntrykk på oss. Like roleg fortalde Arne Storlunet om da han var i kamp med tyskarane på Øra. Han, Sverre Green og Jon Holmli var med, kanskje var det fleire frå dalen. Alle hamna i fangenskap på Snåsa da Nord-Trøndelag la ned våpna. Fleire frå Helgådalen var med der, m. a. Lorentz Figenschou.

Det var uverkeleg godt å vere i Helgådalen denne tida. Tyskarane kom ikkje så langt som til Skjækerfossen før i midten av mai. Og sidan såg vi dei knapt heile sommaren. Vi kjende oss nesten som utanfor det okkuperte fedrelandet. Og det var på ein måte ei god kjensle.

Nederste rekke fra høyre: Bjørn Ny-moen, Jan Sellæg, Kjell Bjartan, Gustav Holmen, Einar Volla og Øyvind Aakran.

Øverste rekke fra høyre: Charlotte Snekkermo, Agnes Bjartan, Gunnvor Skoknes, Marta Helgås, Klara Storholmen, Matilde Haugen.

Forsvunnet bautastein i Vuku

Av Svein Haugan

I slutten av det forrige århundre ble det fjernet en stor stein fra kirkegården i Vuku. Hvem som fjernet steinen, eller hvor den seinere ble av, er det vel ingen i dag som kan gi noe svar på. Dette visste ikke mine «hjemmelsmenn» heller. Men de husket begge denne steinen godt fra sine guttedager, og kunne i minnet fastslå hvor den hadde stått. Ved en gammel gravhaug øst for kirka.

Det ser ut som om etterslekten fullstendig har glemt denne steinen. Ingen skriftlige kilder undertegnede har lest, nevner noe som helst om den. Selv ikke Gerhard Schøning — som ellers har mye å fortelle fra sine reiser i 1770-åra — nevner steinen med et ord. Heller ikke Johannes Nordnes (1880—1952) som skrev Vuku kirkes historie i Verdalsboka, har noe om dette.

De eneste opplysninger vi da står igjen med om dette mulige fornminne fra Vuku, er det som kom fram under en sammenkomst på Vuku skole sommeren 1956. «Hjemmelsmennene» Johannes Dahl (1870—1963) og Sefanias Marken (1870—1960) var på gjesting hos min svigerfar lærer Iver Helmo (1899—1965). Undertegnede deltok i laget, og samtalen er delvis bevart på bånd.

Både Johannes Dahl og Sefanias Marken var levende interessert i lokalhistorie og folkeminne. Dahl var i mange år lærer og klokker i Verdøl. Marken var kirketjener og graver i Vuku. De var like gamle, og i guttedagene var de gjeterne på nabogårdene Kjerkvuku og Prestegården, altså med bare Vuku kirke mellom seg.

Det var således naturlig at man i løpet av den timelange samtalen kom inn på ting vedrørende kirka og kirkegården. Det var han Sefanias som minnet om denne steinen, han hadde lurt på i mange år hvor den hadde blitt av.

— Det var en stor bergstein ja, som sto der aust for kjerka. Sagnet sa at det var en jøtul oppe i Steinsberget som hadde kasta den etter kjerka.

— Å nei, det var nok ein bauta-stein. Uten det hadde den aldri kommet dit heller. Det var forresten ein gravhaug austpå der også.

Men hvor ble det så av steinen?

— I denne tida var det veg over kjerkgården fra Prestegården og til Kjerkvuku. Og så var det kjøreporter i muren mot begge sider. Vegen gikk omlag der vegen på sørsida av kjerka går i dag, og steinen sto like sør for vegen og aust for kjerka. Kanskje ble den sundslått da de murte igjen porthøla i muren? Det var ein stor bergstein!

— Ja, kanskje det, eller at den ble frakta bort på anna vis. Men synd var det, for steinen var gammel den, og det var nok ein bauta-stein. Den skulle ha stått der fortsatt!

Så langt «hjemmelsmennene».

Så er spørsmålet, står vi her igjen med den siste rest av opplysninger om et gammelt kulturminne i Vuku?

Svaret på dette spørsmålet er ikke lett å gi. Det en med sikkerhet kan fastslå er at steinen sto der da Dahl og Marken var guttunger. Grunnen til at den ble satt opp, eller når det skjedde, kan vi umulig gi noe svar på. Men man tok ikke bryet med å reise steinen uten at det var en grunn til det. Sannsynligheten taler for at steinen ble fjernet en eller annen gang i tidsrommet 1880—1890. Grunnen til dette kjenner vi heller ikke.

Faghistorien forteller oss at skikken med å reise bautasteiner til minne om døde personer, er kjent fra Norge og Sverige samt fra Bornholm. De fleste av disse steinene skal være reist i slutten av jernalderen. Derved har en ikke antydning noe som helst om alderen på steinen i Vuku.

Kan det finnes muligheter for at det dreier seg om en bautastein med tidlig datering?

Den nåværende Vuku kirke skriver seg fra år 1654, men det har nok stått kirkebygg på plassen før denne tid. En kan tenke seg at det ble behov for mere plass i Vuku kirke da Auskin ble nedlagt i slutten av femtenhundretallet. Gårdene som soknet til Auskin var mange. På nordsida av elva alle

gårdene fra Volen til og med Breding, og på sydsida gårdene fra Oppem og helt til Sul. De gårdene som opprinnelig hørte til Vuku, var gårdene øst for Breding, altså fra Vuku og oppover Helgådalen.

Selv om vi ikke finner fornminner i Vuku kirkes umiddelbare nærhet, så mangler det ikke på spor etter mennesker i meget gammel tid i dette området. Bygdeborgen på Steinsberget fra eldre jernalder (ca. 500 e. Kr.) vitner om organisert samfunn og behov for å forsvare seg mot inntrengere. Gravhaugen på Kvello peker på en tid nære Kristi fødsel. Forøvrig er det også i Vuku en mengde gravfelt og enkelthauger som ikke er undersøkt, men som er sikre tegn på tidlig busetting. Og lar vi fantasien svinge litt, så er det vel sannsynlig at de gamle vukubygger som senere soknet til Vuku kirke, hadde et samlingssted der de ofret til gudene og deltok i festlig ritualer. Om dette stedet var der kirken står i dag, kan ingen si. Men det kan være dette stedet, og da er det historisk rom for å plassere Dahl/Marken-steinen som en bautastein i dette billedet. Det er lov å fabulere.

Kirkegården i Vuku har ned gjennom tidene blitt utvidet mange ganger. Nordnes skriver at den nok ikke var så stor i begynnelsen. Dette harmonerer godt med størrelsen på sognet før Auskin ble lagt til. Videre finner Nordnes belegg for at kirkegården var nokså ujevn, da det i gamle protokoller finnes vedtak om at kirkegården skulle utjevnes. Jevnfør utsagn om en gravhaug.

Steinmuren rundt kirkegården er bare vel hundre år gammel. Vedtaket om at treplanken som var innhegning før skulle utskiftes med stein, er fra 1855.

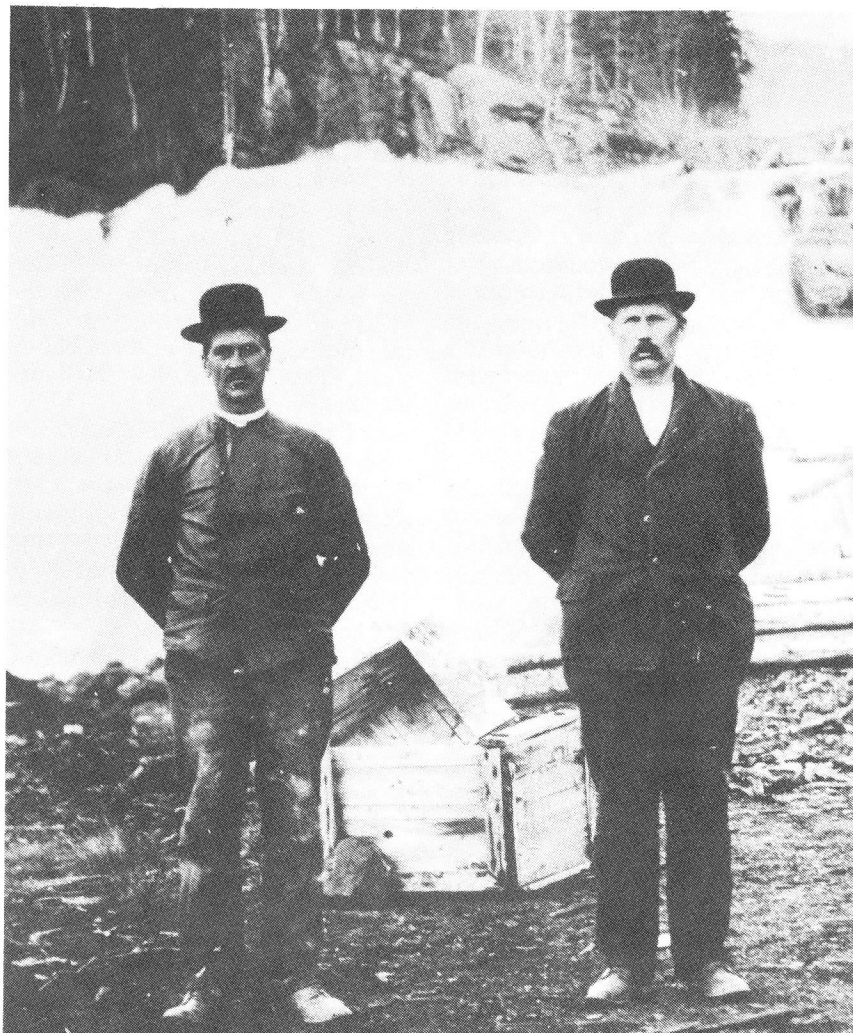
Rører vi så her med et verdifullt kulturminne i Vuku? Håper at noen av Helgådalsnyttets lesere kan bidra med nye opplysninger om saken. Men kanskje er det virkelig slik at svaret på gåten ligger innmuret i gråsteinsmuren som omkranser kirken og kirkegården i Vuku.

Handelsvirksomhet ved Skjækerfossen

Av Lasse Johnson

Den første handelsvirksomhet som har foregått ved Skjækerfossen skriver seg fra tida rundt århundreskiftet. Det var Rasmus Slipern og fruene som i forbindelse med gruvedriften i Skjækerdalen hadde en liten butikk ved Skjækerfossen, hvor de solgte de mest nødvendige varer til arbeidsfolket. Det var først og fremst matvarer og tobakk som ble tilbudt. Dette var ingen stor virksomhet, men den var til stor hjelp for folket her oppe, da nærmeste handelsmann var i Vuku. Etter at gruvedriften opphørte ble det liten virksomhet rundt Skjækerfossen. Det var lite arbeid å få tak i, og det var da heller ikke livsbetingelser for butikk der oppe.

Etter at Verdal kommune i 1912 solgte Værdalsbruket til de nåværende eiere, ble det satt i gang stordrift i skogene i Helgådalen. Dette førte til at bygdefolket fikk arbeid i skogen. Videre kom det skogsfolk fra andre deler av landet og fra Sverige. Mange av disse fremmedkarene stiftet familie og ble fastboende i Helgådalen eller andre steder i kommunen. Skogsdriфта i disse åra førte til at det igjen ble behov for handelsvirksomhet ved Skjækerfossen. Petter Moe, gårdbruker i vuku, drev ambulerende forretning ved Skjækerfossen i en 6-7 års periode fra 1912. Han kjøpte varer hos handelsmann Stornes i Vuku, kjørte med hest opp til Skjækerfossen og solgte varer der. Dette er en strekning på drøye 2 mil en veg, og ble foretatt hver uke både sommer og vinter. Johanna Liff, søster til Petter Moe, var med som butikkdame og kan fortelle mye om det som foregikk. For det meste var det to hester som gikk med lass oppover dalen. Det kunne være forskjellige kjører, bl.a. Evald Balgård, Arne

Petter Moe til venstre sammen med en av sine kunder, Mortinus Helgås.

Voll, Aneus Kvelstad m.fl. Forretningen foregikk hver torsdag, fredag, lørdag og delvis søndag. Petter Moe var med opp torsdag morgen, kjørte ned igjen om kvelden og kom opp med nytt lass på lørdag.

Forretningslokalet

Selve stuebygningen ved Skjækerfossen var veldig stor. I ene enden var det storstue, gang dagligstue og kjøkken. Dette var leiligheten til Slipern. Så var det gang, kjøkken og stue. Så var det loft

over det hele. I tillegg var det stall, fjøs, høybu og do. Postekspedisjonen foregikk på et av lofta hvor Bernhard Skoknes hadde kontor. Et av lofta ble benyttet av forretningsfolka. Der var bord, benker og ovn hvor de kunne ordne seg mat. Husa var svært kalde og rommene store. De var ikke bebodd på den tida, og vinters tid var det hustru å komme dit. Det første som ble gjort var å måke vekk snøen fra inngangen. Det kunne være snø helt opp til vinduene og langt opp på døra. Så var det å fyre opp i

ovnen for å få litt varme. Vannet måtte hentes fra Helgåa. Der var det hugget et hol i isen hvor det låg en trelem over. Det var nedsatt en staur som viste hvor vasshullet var. Det tok ofte lang tid med forberedelsene, men kundene hadde god tid og var tålmodige til å vente på at forretningen kunne starte.

Vareutvalget

For det meste var det matvarer. Det var lite med kontanter blant folket og de aller fleste hadde nok med å skaffe penger til det daglige brød. Alltid var det med mjøl, gryn, erter, fleks, poteter, smør, sirup, kaffe, sukker og tobakk. På turen oppover var de innom på Grunnan og kjøpte brøvarer. Petter Hepsø drev den gang bakeri der.

Foran høytidshelgene var det vanlig å ha litt mer variert varelager. Særlig til jul ble det tatt med litt ekstra julemat. Det var appelsiner, svsker, fiken, drops og sjokolade. Det kunne også være tøyvarer til kjoler og forkleder, noe kjøkkentøy som kaffekopper og forskjellig annet. Olje måtte alltid være med.

Kundene

Det var stor aktivitet i skogbruket og veldig mye skogsfolk som måtte ha mat og diverse utstyr. Det var folk fra hele Verdalen, fra Namdalen, fra Selbu, og det var mange svensker. Mange av disse hadde vansker med å gjøre opp for seg. De var innom skogvokter Figenchou og fikk bekreftelse på at de skulle få ta ut varer for 50 kroner, deriblant svans og øks. Neste uke når forretningen åpnet kom de og ville ha varer på nytt. Men penger hadde de ikke. De hadde ikke vært i skogen og forsøkt seg ennu. Men mange, ja de aller fleste var solide folk som ville gjøre opp for seg. Veresbyggene var alltid oppmøtt når butikken åpnet. Dette var solide kunder. Det samme var tilfelle med gårdbrukere rundt Skjækerfossen. Johanna minnes godt folka på Snekkermoen, Helgåsen, Skjækermoen, Åkran og Bjartan. Solide folk alle sammen.

Betjeningen

Som tidligere nevnt kjørte Petter Moe opp med varelass, for det meste to hester, på torsdag morgen. Etter at han hadde vært behjelpelig med å komme i gang med han-

Johanna Liff forteller om handelen ved Skjækerfossen rundt 1915.

Foto: Lasse Johnson

delen i Skjækerfossen, kjørte han ned til Vuku. Johanna ble da igjen for å handle videre. Fredagen var vanligvis litt roligere. Da måtte det vaskes og ordnes opp i reolene for å ha det i orden til lørdag, da det igjen ble mer handel. Petter Moe kom så på nytt med varelass om lørdagen, og handlet da til kvelds. Det hendte at Johanna måtte være i Skjækerfossen til mandagsmorgen fordi det kom noen om søndagen og skulle ha olje, poteter og annet. Om mandagen fikk hun skyss nedover hos Johannes Skjækermoen som da kjørte post til Vuku.

Noen minner

Det som har satt seg mest fast i minnet til Johanna er veg- og føreforholdene opp over Helgådalen vinters tid. Det var svært dårlig med snøbrøytinga. Treplug og hest var redskapen de hadde til hjelp. I Nonsetskogen var det ofte snøfonner høye som hus, og det var med nød og neppe hesten klarte å ta seg over. Elneshøgda var noe for seg. Det hendte at vindkastene var så harde at de snudde både hest og lass. Østbrekka var av de verste strekningene. Her var det nesten alltid snøfokk og storm.

En vinter i senere år kom Arne Skoknes og et par karer ned til verkstedet i vuku. De drev med snøbrøyting på Elneshøgda i styggværet. Det var et eller annet som hade gått i stykker på brøytebilen. Johanna bad karene inn på kaffe, og samtalen karene imellom gikk for det meste ut på hvor forferdelig været var på Elneshøgda. Men

hun sa bare at de behøvde ikke å fortelle henne hvordan Elneshøgda var i styggvær, det viste hun fra før. Jasså, mente karene. Hadde hun vært lærerinne der oppe? «Næ, synes di at Helgådalingan sjer ut som om de æ som hi lært dæm A-B-C-et?» Johanna hadde også i sin tid vært postkjører oppover til Skjækerfossen. De gangene Johanna måtte være over til mandag var det vanlig at ungdommene samlet seg ved Skjækerfossen om lørdagskvelden. De gikk da til Helmoen hvor de fikk danse. En av guttene der hette Anton. Han hadde trekkspill, og det hendte at dansen gikk til langt ut i de små timer. På Helmoen var det også noen skogskarere som hadde losji. En gang holdt de på med å ordne seg mat. Det var en rett de kalte for kålbull, og hun bad om å få smake på delikatessen. Dette fikk hun, og kunne bekrefte at det var riktig kraftig kost.

Sluttord

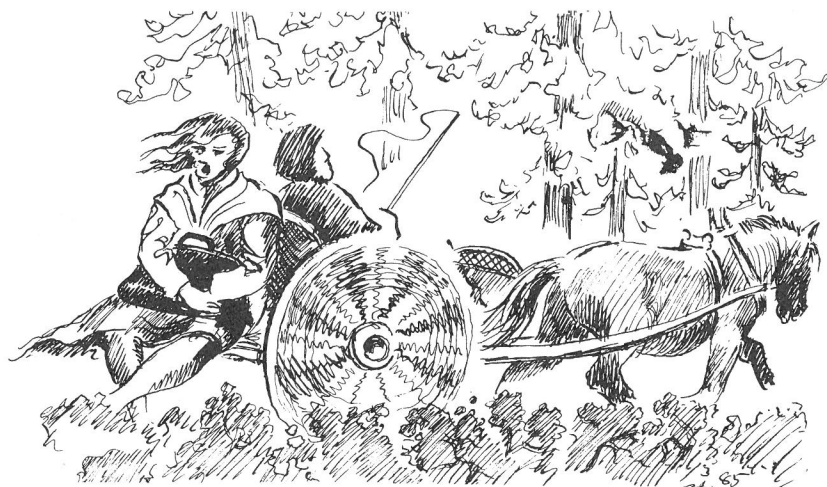
Petter Moe drev denne handelsvirksomhet fram til år 1919. Det ble etter hvert mindre virksomhet i skogen og dermed færre kunder. I tillegg til handelen hadde han også et gårdsbruk i Vuku å sysle med, og bestemte seg da for å slutte med handelen i Skjækerfossen. Etter den tid var det ingen handel helt fram til 1928, da Kristian Holmen startet egen forretning i Skjækerfossen. Han holdt det gående fram til 1950, da han solgte både hus og varelager til Verdal Samvirkelag.

Første gang i Vera

Av Lasse Johnson

Da vi snakket med Johanna Liff kom samtalen inn på Vera. Hun fortalte om første gang hun var der oppe og hvordan hun opplevde fjellgrenda og miljøet der. Dette var for snart 70 år siden, og mye er forandret fra den gang, både i Helgådalen og Vera, særlig når det gjelder bosetting, vegstandard og kommunikasjoner. Jeg vil gjøre et forsøk på å gjengi opplevelsen nøyaktig slik hun fortalte det:

«Jo du sjønne de, a Marje Stornæs va jordmor i Vuku, åsså skull a oppover Helgådalen å Vera å få-reta kappvaksineri på ongan, å æ skull vǽrrå med som assistent. De denne va i 1919, å æ trur det va santhansaften. Vi fekk lånt åss ein gammel hest å ein gammel gigg på Stornæss i oppi Inndala, hos fara hans Stornæss. Jo da, de bars da i væg. De va ein laudag, vi starta i frå Bærgåm klåkka ni om mårrån. Vi bynt å vaksiner i Vålla, å der va e' i stort kjøkken, å fullt tå kjærringa å onga. Å når ongan såg åss så skreik dæm. Æ unnres itjnå på dæm, hu ti kvitt fårkle å koffert, å bynt å gnu å stekk dæm på heinrām. Å når ein skreik så skreik dæm all. Æ va me å skreiv namn å dato å årstal, både på ongan å feireilra. Jo da, de gikk nu greitt, vi vaksinert nu der å jol åss ferdi. Så skull vi hå kaffe. De va i åsså va e i kjærring i frå Kølsta, Hanna trur æ hu heitt, som fekk dein æra å dreck kaffe i lag me åss. Så kjaul vi videre te Ælnes, åt åm Hallvar ånn..., ja æ kjæm itj i haug ka hu heitt. Der va e i stor stuggu me fullt tå kjærring å onga, å sammå levende. Vi jol åss nu færde der å fortsått åt Bjatām. Der va e itj så mang næ, men vi vaksinert nu dæm som va der å, å så drakk vi kaffe selvfølge. Så kjaul vi på Åttmo'n. Der va e heiller itj så mang. Så kom vi på Brattåsen, å der holl vi rast. De denne va i 1919, så de va itj så my kveitmjøl å smør å sånt einnu. Vi ha me åss brø å smør sjøl da, å så fekk vi kaffe attåt. Åsså skull vi åver Bratt-

Fra overfarten over Brattåslunet.

Tegning Steinar Berg.

åslune, du veit de va itj nå bru der einnu. Men'n Laurits vart me åss å staka åss åver på ein flåttå. Vi ha vågn å resursan vårres i lag med åss på flåttå, å hæstan på svømm ætte. Å æ satt bak på flåttå å holl ti grimtaumen. Men sanneligen æ va reidd å ja, fer hæsten holl på å snorka te å hov på hane nå gānga, å æ tænkt på om'n kom oppå flåttån med framfotām. Men vi kom åss da omsider åver, å'n Laurits hjølt oss me hæsta så vi fekk fer dein igjæn. Så gikk vi oppåver på Veresfjelle, å der sætt vi åss på igjen. Så kjaul vi ne på Rønningen, å derifrå på Tronsmoen. Å der va e på sammå vise igjæn når vi skull åver ælva. Hæsten på svøm å vi i båt, fer de va itj nå bru der heller.

Vi kom på Tronsmo'n klåkka ti om kveiln, så vi ha da hylli på i stunn ja. På Tronsmoa va e gått å varmt, rættele trivele: Å der va e oppdiska me kveilsmat ått åss, steika fesk å my anna gått. Vi vart settan opp å snakk me'n Iver Tronsmoa i go stunn utåver. Der va e to senger inni stuggun, de va præstsænga å klåkarsænga.

Dæm sto oppreidd der, å der skull jordmora å «heinnes ledsager» liggi. Så kom syndagsmårrån. Da skull jordmora innom i Nord-Vera å vaksiner i par onga, å vi rodd på Sessilvålln. Når jordmora kom ætte så gikk vi åt Strådala, åt'n Beret å'm Per Ward. Der va e oppdiska

me svenskmat åt åss. Æ ska sei dæ de va itj lite, næ de va e itj. Så va e da nå ongarra som va me å sju, å dæm fann på at vi skull gå oppi Sannfjelle åt lappām, Tårkilsen heitt dæm, Sigri å Tårkil. Ja, jordmora va itj me næ, hu vart igjæn i Strådala. Men æ ga me sælfølge me, men sannele da va drøkt ja. Åsså'n Ingvald Tronsmoa te å arg me me at vi skull hå kaffe hos «finntøykjen». Nå næ æ dreck da itj kaffe hos «finntøykjen» næ. Vi må da vel hå kaffe, sa'n Ingvald, bærre før å arg me, sju. Jo da, vi kom da fram ja, å da kom «tøykja» ut i døra: *Løste dækk på kaffe?* Ja vist må vi ha kaffe, sa'n Ingvald. Åsså må vi hå rikti me reinsmjøl oppi. Jo da, vi fekk kaffe. Vi satt på nå støbba utafer kojen, men æ kjæm itj i haug e, men æ trur æ slo vækk kaffen. Æ va da itj vant me nå sånt sju. Men de va ein fin fameli ja. Dæm budd ti gamm å kokt kaffe mett på gølvi. Så gikk vi tebakkers åt Strådala igjæn, å der fekk vi kaffe å mat. Men om kveil'n når vi rodd i frå Sessilvålla å på Tronsmon va e kaldt ja. Men heldigvis så va e gått å varmt inni stuggun på Tronsmoa når vi kom dit. Så vart e måndagsmårrån, å da va e sammå levende me å kām sæ heim igjæn. Først med hæsta å båt, å så me hæsta å flåttå. Men de gikk da bra de å, vi kom åss da velbærga heim. Men æ ska fertæl dæ de va litte tå'n tur ja».

Konfirmanter ved Vuku kirke 1919

Sittende fra venstre: Astrid Skavhaug Hjelde, Ella Sagvold Valum, Tora Leirset Helmo, Ida Holmlimo, Signe Skavdal Selnes, Gunnhild Holmen, Eva Aune Gipling, Inga Vangstad, Olaug Suul Kulsli, Ella Kulstad Børen. Ella Leirhaug Olufsson, Olga Arnsve.

Stående første rekke fra venstre: Arne Brueng, Bernt Haugan, Martin Holmen, Res. kap. Flognfeldt, Gudrun Helmo Storstad, Charlotte Asan, Borghild Varslott Røe, Karen Langdal, Inga Trøen Nymoen, Inga Sandnes.

Stående midtre rekke (helt fra v.): Olaf Helmo, Jon Rydning, Ola Tronsmo, Paul Hjelde, Odd Kvelstad, Oddgeir Wohlen, Evald Kvernmo, John Kriken, Indahl, Andor Storstad, Sverre Svartås.

Bakerst (fra lua i treet): Tomas Kleppen, Mateus Sørli, Arne Tromsdal, Leif Mønnes, Toralf Nordli, Olav Kvelstad.

Konfirmant i frå Vera i 1914

Gustava Vollan

Gustava Vollan var aiene som konfirmant i frå Vera dette året. Konfirmasjonsforberedelsen tok til alt i mars. Hun forteller:

«Så lenge snøen låg over fjellet budde jeg og var barnepike hos Maren og Gunerius Haugan på Bergom. Men når krøttera vart ut-

slept måtte jeg heim og gjete. Når jeg da skulle gå heimfra til presten, måtte jeg starte dagen før og gikk da ned til Nordkleiva, til Jonetta og Eilert på Lilleenget. Det var best å komme så langt ut i bygda, for klokka ti skulle vi være på plass hos presten Sigurd Holan.

Men det kunne by på problemer og få skyss over Helgaa ved Brattåsen. På vei utover stoppet jeg oppe i Storsvingen i Brattåsåsen og rop-te. Da kom det folk i frå Brattåsen ned til elva og rodde meg over. Men bar vinden i mot, så var det vanskelig og få folk på Brattåsen til og høre meg. Så gikk jeg ned til elva og håpet på og treffe folk der nede som kunne hjelpe meg over. Men det hendte at jeg måtte opp i Storsvingen på nytt og rope. Året før var det 3 gutter som gikk for presten i frå Vera. De gikk over på tømmerbommen som låg der. (To og to stokker i bredd). Men åleine som jente torde jeg ikke prøve på dette. Tilbake i frå Vuku hadde jeg

valget mellom og gå til Lilleenget eller fortsette til Brattåsen der jeg fikk overnatte.

To gonger gikk jeg heim til Vera, men det var ikke foreldrene så serlige begeistra for.

Sommeren 1914 var tørr, men høsten var regnfull. 4 oktober 1914 var konfirmasjons-søndag i Vuku.

I lag med foreldrene reiste vi lørdag. Ute på Sagåmyrene på Veresfjellet la vi ned hesten, og vognen var nede i myra til akslingen.

Det er vel ikke så mange som har hatt med seg øks på kirkevegen, men far hadde det. Så hogg han greiner som vi drog og la på vegen framfor hesten. Far hadde en rolig hest den gongen, så vi fikk opp hest og vogn og kunne fortsette vår kirketur. Jeg minnes vi tok inn lørdags-kvelden hos Marta og Ola Stor-Vuku, og overnattet der.

Veien den gongen gikk i frå Brattåslunet opp til Brattåsen og Ottmoen. Det var i 1919 at veien vart lagt langs elva i frå Ottermoenget i forbindelse med den første brua bygd over Helgaa her».

Ansiktsløfting på Veresveien

Høsten 1984 begynte forberedelse til en betydelig standardheving på Veresveien fra Sør-Vera til Djupdalen, en strekning på bortimot 12 kilometer. Det ble nedlagt og forbedret en mengde stikkrenner. Det ble opptatt 12-13.000 m grøft, og både horisontal- og vertikalkurvaturen ble betraktelig forbedret. Dette arbeidet foregikk fra første halvdel av oktober til jul. Våren 1985 ble det igangsatt grusing på hele strekningen. Det ble tatt grus både fra Sør-Vera og fra gruva ved Stortjønna. Det gikk 3-5 lastebiler fra hver av gruvene. I løpet av to måneder var hele strekningen oppfylt med gropgrus slik at vegbanen ble hevet 40-50 cm. Det var da gått med 41.000 m³ grus. Etterpå ble det påkjørt 6000 m³ sortert fingergrus, og arbeidet ble avsluttet 4.9.85.

Som avslutning på anlegget ble det arrangert fest i Vera for samtlige arbeidere, grunneiere og Veresbygger, i alt 70 deltakere.

Budsjettrammen for arbeidet var på 2,9 millioner kroner. Ansvarshavende har vært oppsynsmann Per Johan Jermstad. Han forteller at budsjettet holdt og at han er meget godt fornøyd med arbeidet som er utført.

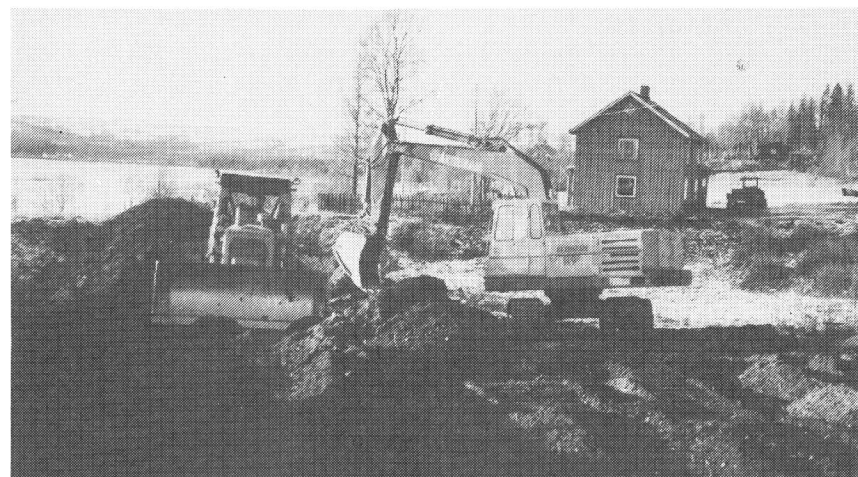
Vi som er bosatt lenger nede i dalen kan saktens undres over at arbeidet skal oppstartes i øvre del av strekningen, men Vegvesnet har sikkert sine gode grunner for dette. Vi får bare håpe at utbedringen lenger nedover dalen vil fortsette i samme tempo og at dette vil skje med det aller første.

Lasse Johnson

Steinbordet ved Stortjønna. Fra v. Odd E. Lyngås, Tor Holmsberg, Egil Mumsen.

Foto: Per J. Jermstad.

Fra gjenfylling av Nord-Veresdalen.

Foto: Per J. Jermstad

Telle dager

Lær oss å dagene telle,
de kommer ei mere igjen.
Men hver dag den kan fortelle
om det som er svunnet hen.
Og en dag er siste dagen,
men har vi rekna med den?
Det blir kun en blomst på graven
og boken er lukket igjen.

J.D.H.

Barnehender

Se disse barnehender
som strekker seg fram mot mor.
Så mange slags lys du tender,
men ingen kan skinne på jord
som nettopp de veike hender
som vinker foruten ord.
Men lyset fra barnet sender
så søtt et godnatt til mor.

J.D.H.

Haugbakkene

Veien under utbedring.

Ved påsketider i år kom det i gang sysselsettingsarbeid på Helgådalsvegen ved Haugbakkene. Dette resulterte i at vi fikk utbedret en meget farlig trafikkfelle. Det ble utarbeidet en bakketopp

og en sving, slik at vegen ble både oversiktlig og bred. Alle monner drar.

Tekst og foto:
Lasse Johnson

På samme sted etter utbedringen.

Hørt på skytterbanen

Karl O. Sagvold var i sin tid en meget habil skytter, både på jakt og på bane. Dertil var han kjent som en stor humørspreder som alltid hadde gode svar og replikker på tungen. Under et skytterstevne på Bjartbanen var Karl i gang med innskyting foran treskuddserien på 300 m. En unggutt, som også

var ivrig og god skytter, bemerket etter anvisningen av siste prøveskuddet at børsa ennå var litt skjev. Dette ville ikke Karl høre på, men avfyrte sin treskuddserie. Da anviserspaken viste tre niere til høyre, bemerket gutten at han hadde rett i sin antakelse. Øyeblikkelig kom følgende replikk fra Karl O: «De heite sæ at ein ska hør ætte når gammelhund søykje, men æ trur sainele kvølpen hi nå å fårrå ti å ja».

Leserbrev

Eg såg Helgådals-Nytt at de ikkje visste kven som var damvakt første åra på Skjækerdammen.

Det var Eilert Gulstad som var der første åra. Kor mange veit eg ikkje. Deretter var Aksel Martinsen der.

Eilert hadde med familien sin, kone, jente og gut. Ku og hest hadde han også der inne.

Hilsen Bjarne Hammer

Rypejegeren

Høsten 1945 var det mye ryper men heller dårleg med våpen. Det vart teke i bruk våpen som ikke var heilt fri for rust. En lensmannsbetjent i Trøndelag var en ivrig rypejeger. På en fridag skaut han mange ryper, men det var mange såkalte blodryper blant dei. På hjemveien tok han veien om kontoret for å vise sin sjef lensmannen sin store fangst. Men han fikk ikke så mye ros som han hadde ventet. Det eneste lensmannen sa var: «Du har gravrust i geværet ditt»!

Noen år senere vart lensmannskontoret oppringt av en forskremt dame som fortalte om en nabokangel hvor skytevåpen var i bruk. Lensmannen var ute i oppdrag så betjenten kasta seg inn i bilen og kjørte til stedet i stor fart.

Arrestasjonen av skytteren gikk uten dramatikk. Samtidig med at betjenten førte arrestanten til politibilen vart den sårete brakt inn i ambulansen. Da betjenten fikk se den blodige skikkelsen hogg han tak i arrestanten og utbrøt: «Du hi gravrust i hagla di»!

Magne Haldorsen

Under et senere stevne traff det seg slik at samme gutten var til stede da Karl hadde skutt første prøveskuddet. Dette skuddet var svært dårlig, mye til side og nok så høyt. Da sa Karl at gutten måtte hjelpe han å skru inn geværet, og slik ble det. Neste prøveskudd ble en sentrumstier. Da snudde Karl hodet mot gutten og sa: «Du e ein heil peis te å skruv».

Lasse Johnson

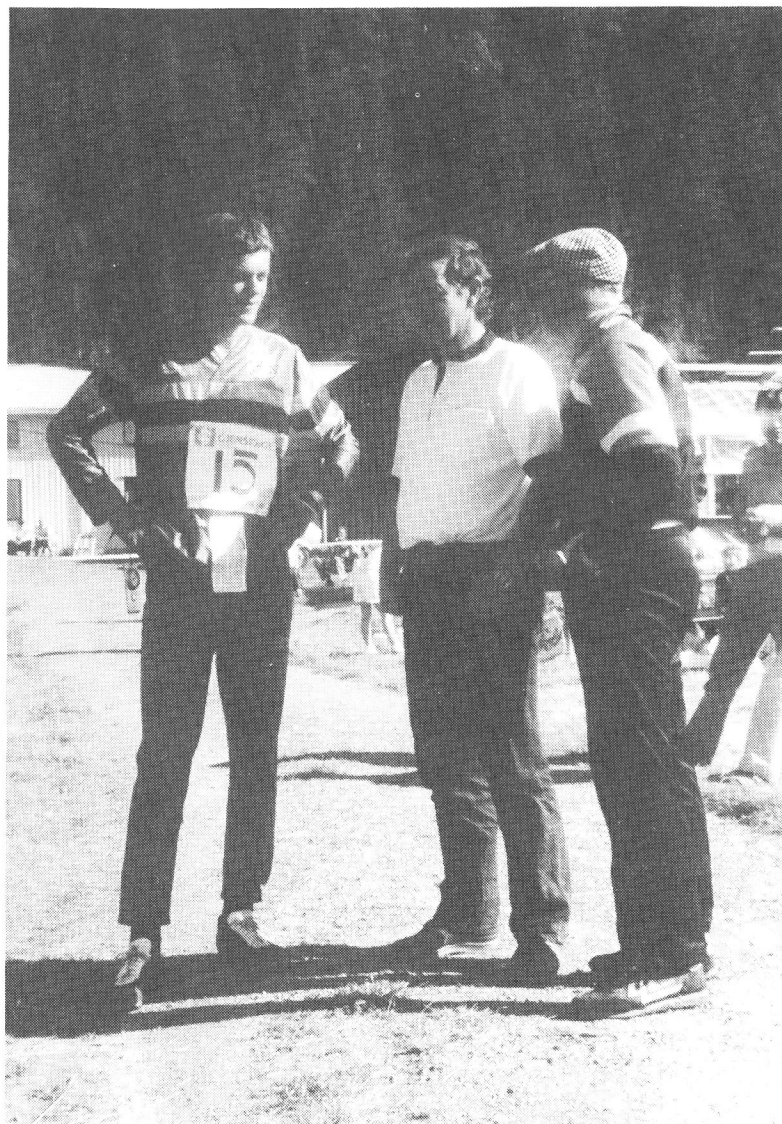
JUBIL - O — 1985

Sammen med Skøyenar, Frol og Verdal O-klubb arrangerte Helgådals idrettslag det andre av de såkalte Jubil-O-arrangementene sommeren 1985. Det var Norges Orienteringsforbund som feiret sitt 40-års-jubileum.

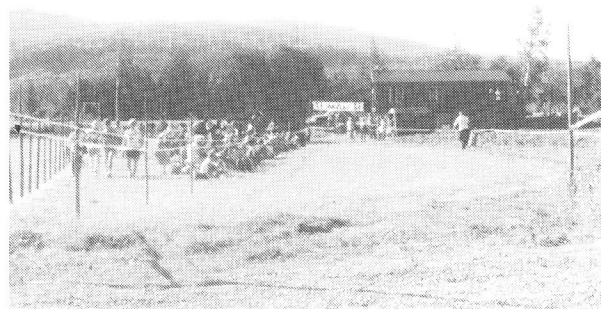
VOK og vi arrangerte det tredje og siste løpet søndag 28. juli. Starten var ved Nonset og innkomsten på Elneshøgda, og det var det nye orienteringskartet over Kulslimarkene som fikk sin ilddåp ved denne anledningen.

*Været var bra helt til torden-
været satte inn ved 14-tiden, arrangementet gikk fint takket være et utmerket samarbeid mellom VOK og HIL, samt et dataanlegg som fungerte prikkfritt under kyndig ledelse av en datasjef som fulgte alle tre løpene.* JO Foto: Svenn Myhre

Anton Bjartnes (t.v.) hadde ledertrøya ved starten på Elneshøgda, men myrene innover Kulslimarka ble for tunge og sammenlagtseieren glapp mot slutten av løpet. Her er han i samtale med VOK's formann Modulf Green og Olav Sagvold.

Det var folksomt på Elneshøgda søndag 28. juli 1985.

Ull og bukkeragg

På «frågingstur» hos Nella og Harald haugen om ski, skiløping og skiutstyr i deres ungdom kom Nella til nemne «tålaidda» som var i bruk i hennes barne- og ungdomsår i Vera. Dette var noe nytt for oss, så på våre spørsmål fortalte Nella at tåladere var helt alminnelig før i tida i Vera.

De var av ullgarn med islett av bukkeragg. Dette for å gjøre tåladene sterkere. Tåladene dekket skorne eller labbene til ankelen og med snor bakom hælen for at de skulle sitte godt. Laddene var tykke og kunne brukes på begge sider. Noe senere kom vi i kontakt med Beate Ward Haldorsen i Vera. Beate fortalte at ho hadde vært med og kara ull og blanda i ragg. Slikt garn vart nytta til kjørvåtta, tålaidda og ragga. Ting som skulle tåle slitasje. Geithår vart også benyttet, men det var ikke så godt. Ho mintes og at mor si hadde blanda i hundehår i garnet til votter til en kar i Strådal. Håra var av hunden til han som skulle ha vottene. Vottene vart varme og mjuke, men tøvdes mye.

Så møtte vi Klara Olsen Halset, Rognhaugen. Klara kunne forteller at hun hadde både karda, spunne og strikka med slikt garn. Det var som oftest det gropeste ulla på sauene som vart nytta til slikt garn. Det kunne være vanskelig og få dette garnet jevnt. Ulltråden vart noe tjukk og rullene under spinninga hadde lettere for å gå av. Men garnet skulle som regel nyttes til grovere ting. Votter og slikt som var laga av ullgarn med ragg i hadde nok litt lettere for å tørkes. Siste gong hun hadde spunne slikt garn var i 1953/54. Da hadde hun spunne garn og blanda inn revehår. Dette garnet vart det strikka ragger til gamle Henrik Haldorsen i Vuku som hadde lett for å fryse på beina. Disse raggene vart meget varme. Videre fortalte Klara at i Vera hadde vi noe vi kalte «lushår-votta». Det var en eldre dame som tok i mot hår frå andre kvinnfolk som hadde klipt av litt av håret sitt. Dette håret brukte ho som islett i ullgarn som

ho batt votter av og som hadde så fint navn.

Lushårvottene var arbeidsvotter. Denne skikken med i-blanding av ragg i ullgarn har nok vært brukt mer og mindre over hele bygda, men det er i Vera en finner flest minner om det. Hos Gunnhild Norheim, oppvokst i

Leksdalen nå bosatt i Ness, har vi fått opplyst at også kuhår kan brukes til garn. For å eksperimentere hadde hun prøvd det og laga ragger av det. Resultatet vart nesten som filt og nærmest uslitelig. Hun hadde brukt kvite hår, men resultatet ble sikkert det samme med brune og, om noen har lyst til å prøve.

Navnet ragga er ennu vanlig brukt her i Verdal og skriv seg vel i frå at det i tidligere år har vært bukkeragg i de.

Johannes og Reidar

Fra Helgådals-Maraton 1985

Det gikk ikke helt som i sangen «Marsjkonkurransen» heldigvis, for Brit Fredriksen «fikk før a gikk», og fullførte kvartmaraton i fin stil med vel to måneder gamle Eva Beate i vogna. «Maratonfaddere» var Anna Haugan og Annbjørg Nonset (t.h.)

Foto: B.N.

Helgadal idrettslag:

Styrer og komiteer for driftsåret 1986

Hovedstyre:

Formann: Jon Overmo. Nestformann: Andor Kjesbu. Sekretær: Johs. Overmo. Kasserer: Sigbjørn Ottermo. Styremedlem: Grete Ward. Varamenn: Åge Nessemo, Hilde Nymoen, Kristin Gomo.

Fotballstyre:

Formann: Alf Ward. Nestformann: Magne Ørtugen. Sekretær: Kristin Eklo. Kasserer: Morten Ottermo. Styremedlem: John Olav Indahl. Varamenn: Omar Ward, Brynjar Aksnes, Karl M. Sagvold.

Skistyre (valgt på halvårsmøtet):

Formann: Åsmund Leirset. Nestformann: Rolf Green. Sekretær: Sturla Green. Kasserer: Tom Rune Bakken. Styremedlem: Knut Sørli. Varamenn: Arne Sagvold, Ottar Julnes, Stein Sagvold.

Friddrettsstyre:

Formann: Trond Svartås. Nestformann: Geir Lustad. Sekretær: Halvard K. Nessemo. Kasserer: Hildur Sørli. Styremedlem: Knut Green. Varamenn: Magnus Julnes, Stein Sagvold, Målfrid Garli. Repr. til Verdal Friidr.klubb: Håkon Bjartan. Varamann: Odd Helge Roksvåg.

Orienteringsstyre:

Formann: Sturla Green. Nestformann: Roar Leirset. Sekretær: Gerd Leirset. Kasserer: Lasse Johnson jr. Styremedlem: Britt-Liss Sagvold. Varamenn: Asbjørn Leirset, Knut Sørli, Egil Green.

Kvinnegruppa:

Leder: Liv Bjartan. Nestleder: Berit Gomo. Sekretær: Inger

Holmli. Kasserer: Ester Storholmen. Styremedlem: Åse Berg. Varamedlemmer: Gudny Hallager, Iris Skoknes, Brit S. Fredriksen.

HIL's maratonkomité:

Formann: Odd Helge Roksvåg. Nestformann: Johs. Overmo. Medlemmer: Tor Bjartan, Ove Morten Haugan, Kjell Kulsli.

Utsending til

Kontaktutvalget:

Andor Kjesbu og Jon Overmo.

Hervolkomité

(valgt på halvårsmøtet): Formann: Asbjørn Leirset. Løypesjef: Tor Bjartan. Medlemmer: Sturla Green, Brynjar Aksnes.

Vårlok-komité

(valgt på halvårsmøtet): Formann: Johs. Overmo. Løypesjef: Sigvald Helmo. Medlemmer: Per Leirset, Bjørn Skoknes.

Teatergruppe

(valgt på halvårsmøtet): Formann: Kjell Ottermo. Nestformann: Sølvi Nessemo. Sekretær: Odd Garli. Kasserer: Geir Hallager. Styremedlem: Ester Storholmen. Varamedlemmer: Tor Green, Liv Bjartan, Brit S. Fredriksen.

Veresfestivalkomité:

Arbeidsutvalg: Jon Overmo (formann), Håvard Elnes, Brynjar Aksnes. Innkjøp: Brynjar Aksnes. Salg: Liv Bjartan. Løyper: Bernhard Olsen/Magnar Bakken. Stafett: Geir Lustad. Start: Egil Green. Tidtaking: Sigvald Helmo. Arena: Jon Magnar Berg. Parke-

ring: Gunnar Grunnmo. Matstasjon: Odd Bjartan. Kontor: Johs. Overmo. Festsjef: Gunnar Grunnmo. Friluft/aktivitet: Bjørn Ivar Gomo.

Helgådals-Nytt — redaksjon: Lasse Johnson sen., Håvard Elnes, Arnt Kjesbu, Brit Ness, Reidar Prestmo, Johs. Overmo.

Trimutvalg:

Leder: Grete Ward. Medlemmer: Reidun Ottermo, Steinar Helgaas.

Skiskytterutvalg:

Formann: Bjørn Skoknes. Medlemmer: Sturla Green, Magnar Bakken.

Tin-komité:

Formann: Odd Bjartan. Medlemmer: Alf Åkervold, Lasse Johnson sen.

Revisorer:

Ivar Bjartan og Brynjar Aksnes.

Banesjef: Magne Kjesbu.

Valgkomité:

Leder: Målfrid Garli. Medlemmer: Bjørn Skoknes, Magnus Julnes.

Utdanningskontakt:

Alf Ward.

Trimkontakt: Grete Ward.

Anleggskontakt:

Andor Kjesbu.

Kontingentoppkrevere:

Øvre Helgadal: Geir Lustad. Skjækerfossen: Hilde Nymoen. Elnes: Per Erik Garli. Elneshøgda: Ola P. Berg. Nordkleiva: Per O. Ørtugen. Bjørstadhøgda: Gjermund Julnes. Ulvilla: John Olav Indahl.

Svensken som gikk seg bort . . .

(Denne historien ble fortalt i en veiarbeidsgjeng en gang på 30. tallet).

En svensk molteplukker gikk seg bort og kom til en norsk fjellbygd i Trøndelag sent på kvelden.

Folket på småbruket hvor han havnet var gjestfrie folk og svensken ble bedt inn på mat og drikke. Det hadde vore en fin sommer og det så ut til å bli en bra potetavling.

Kjerringa hadde i løpet av dagen

tatt opp en del poteter, og bakt en stor stabel med potetkak.

Svensken var forferdelig sulten men han våget ikke å ete seg mett. Han skulle jo spørre om nattlosji også.

Kjerringa som var mye yngre enn mannen sin, fikk en slags «gødhug» for denne svenske ungutten, så han fikk losji. Stua var lita så gutten måtte sove i samme rom som ekteparet. Tidleg neste morgen måtte småbrukeren til stallen for å fore hesten. Da kviskra kjerringa til svensken: «Nu må du opp å te!» Og svensken opp te å eta potetkak.

Magne Haldorsen

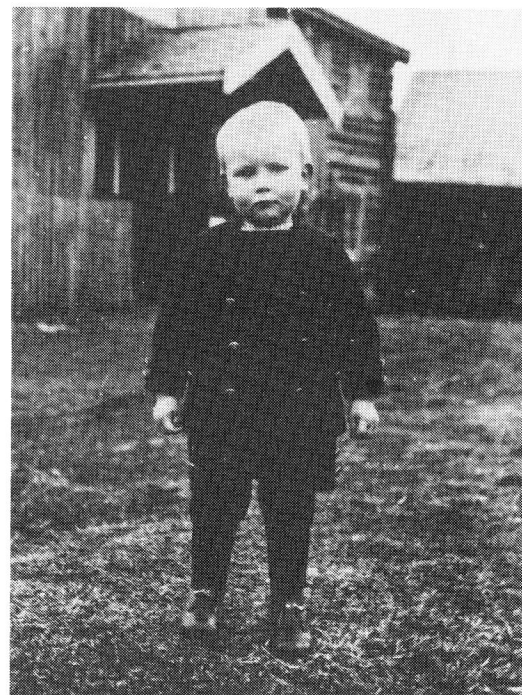
Økonomisk dame

En dame var ute og syklet. For å unngå å bli overkjørt av en bil måtte hun kaste seg av sykkelen i hui og hast. Dette førte til at hun skadet et ankelledd. Flere uker etterpå traff jeg damen. Dette var nyss før årets elgjakt. Så spurte jeg damen: «Han er vel bra foten din nu?» «Å nei, han er ikke bra, han blir ikke bra heller.» Da vi begge var utrustet med humoristisk kjæftament sa jeg til henne: «Du må vel skifte inn en trefot.» «Nei, det blir nu snart elgjakt nu, og da finner jeg vel en elgskank og setter på.»

J. R.

Barnebilder

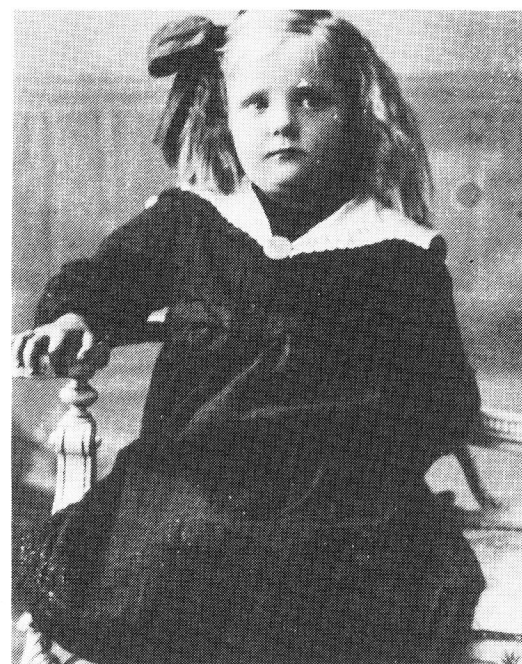
Onga hi itj Helgådals-Nytt hatt så mykji tå før om åra så hen e i fersøk på å rett opp de.

Magne Hermann Ottermo

Magner og Ella Nessemo

Ragna Helmo

Gudrun og Ingolf Bjartan

Vårлонken 1985

Sturla Green foran Einar Lund jr. og Snorre Green.

Rolf Green og Jonas Steinsli.

*«Vel blåst»
Odd Julnes og
Kjell Ottermo på
matstasjonen ved
Storfosshytta.*